

31336

ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

Vol. 12
సంపుటము ౧౨

చెన్న పట్టణము 1925 వ సం॥ ఆగస్టునెల 7-వ తేది శుక్ర వారము
శ్రీ క్రొధనామ సంవత్సరము, శ్రావణమాస బహుళ తృతీయ 3.

No. 108
సంచిక ౧౦౮

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు మంచిమందు

గొప్ప గొప్పవారిచే వేలకు వేలు యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది. పంచభాష చీటి చూచి కొనిన మోసముగలుగదు.

అమృతాంజనము సకలవిధ నొప్పులకు సంజీవివంటిది

తలనొప్పుల మాన్పును, వాయువుపోట్ల బాపును,
పార్శ్వపునొప్పులు బారదోలును, పొట్లబోగొట్టును.
బెణుకుల భేదించును వాపుల రూపుమాపును.
దగ్గును తగ్గించును దురదను తొలగించును.

ఈమందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీర
మందలి దుష్పదార్థములను తొలగించి దేహమున
కారోగ్యము గలిగించును. నొప్పులు తగ్గించును
విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు

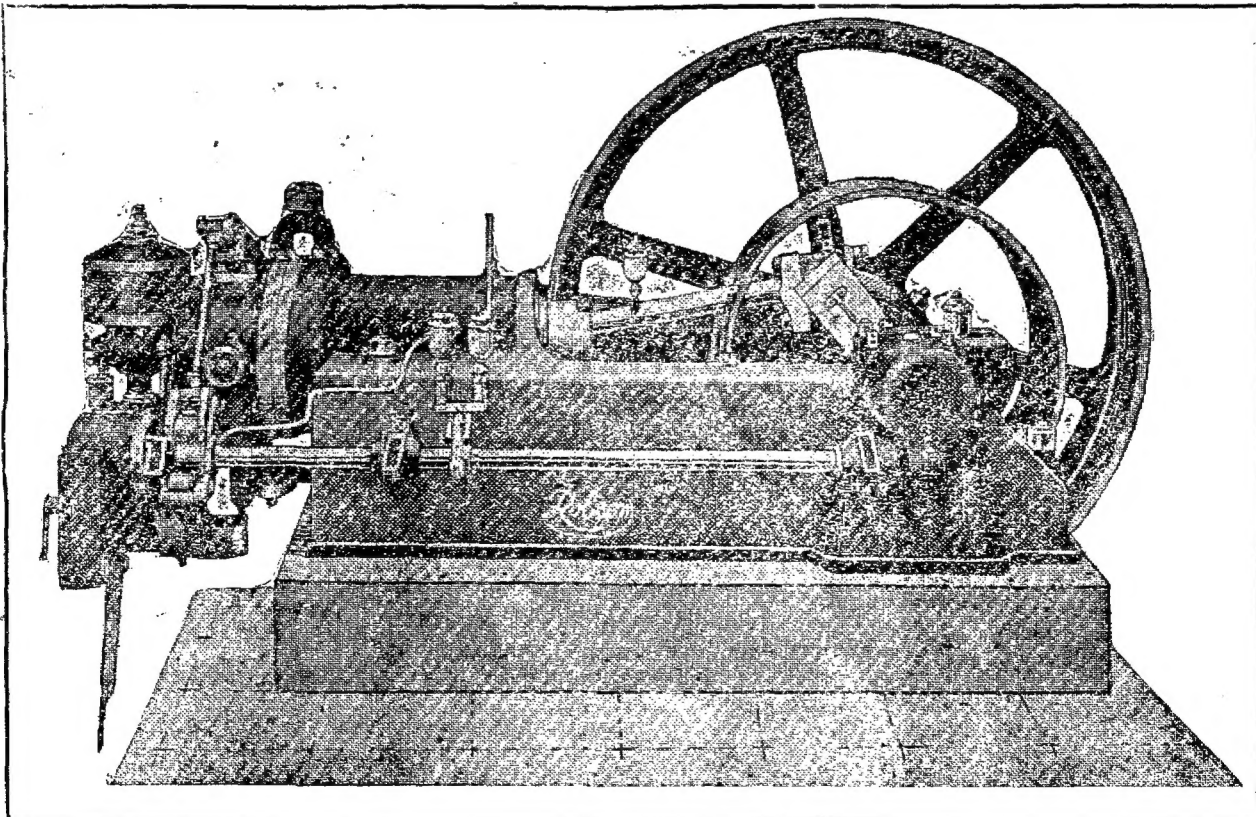
చక్కనిడబ్బితో సహా సీసా 1-కి ర్పు 0-10-0; డజన్ 1-కి ర్పు 6-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది.

అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుళెట్టివీధి, మద్రాసు లేక, 109 ప్రేరి రోడ్డు, ఫోర్టు బొంబాయి.

The Best and Up-to-date Engine in the Market

“రాబ్ నక్ష” లాంగుస్ట్రోక్ న్యూట్రెపు నెమిడి సెల్ క్రూడ్ ఆయిలు యింజనులు

1860

లోడు లాగుటలో ప్రసిద్ధి చెందినవి. ఎంత మట్టి క్రూడ్ ఆయిలుతోనైనను చక్కగా పనిచేయును. ఆయిలు బహు తక్కువగ ఖర్చగును.
వేపరై జగును తరుచుగా క్లీన్ చేయ నవసరములేదు. ఇంజనులు భారీవిగానున్నా, సామానులు బలముగాను,
ఊరకు అధికముగానున్న వ్రండుటచే చాలకాలము చక్కగా పనిచేయును. ఇంజను నడిపించుటకు విశేష నేర్పరితనము అక్కరలేదు
సోలో యేజంటు:-

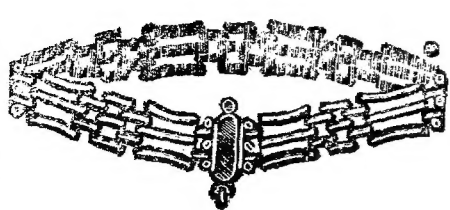
లండన్ ప్రేడింగు కంపెనీ, బెజవాడ (ఇండియా)

Telegrams “LAKSHMI” Bezwada.

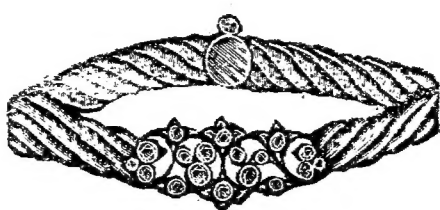
(అన్ని రకముల మిల్లుసామానులు డై రెప్టుగా యింపొచ్చుచేసి స్టాకుముంచువారు “రాబ్ నక్ష” గ్యాసుయింజనులు, స్టాంబులకున్నా సోలో యేజంటు)

నమ్మకము కల్పితేదు మోసములేదు

పై మూడు అంశములను చక్కగా గమనించ తగినవి.

స్త్రీలు
పురుషుల
చేతి గొ
లుసులు

నారీమణులు, పురుషులు చేతికి ధరించు పలురకముల బంగారుగొలుసులు, ముంజేతి గడియారముగొలుసులు, సాదా ఉంగరములు, రాళ్ళఉంగరములు, వంకీలు, నడ్యాణములు, మోపులు అన్నిరకములవెండిగలు మానద్ర సిద్ధముగానున్నవి. తేలిని ఆర్డరిచ్చిన సకాలములో తగురుచేసి యిచ్చెదము. పవరం బంగారుకు సీమవెండికి పూచీనిచ్చెదము. ఉర్లుడి రామయ్య శెట్టి, గురుస్వామి శెట్టి కంపెనీ, 25 చైనా బజారు రోడ్డు, మదరాసు.

***** గుణములలో శ్రేష్టము! బజారునందలి రకములన్నిటికంటె మేలైనది!! వెలలో నిరసము!!

రాజేశ్వరి

బొర క్కుసబ్బు

చర్మవ్యాధులకు

వజ్రయుధము

2194

మైనపునత్తులు, అన్నిరకముల సబ్బులు కూడ దొరుకును. అన్ని స్థలములలో ఏజెంట్లు కావలెను.

ఆర్. ఆర్. స్టోపు అండ్ క్యాండిల్ వర్క్సు. బెజవాడ.

అశ్వన్ | అశ్వగంధిచే తయారుచేయబడిన సంజీవి.

బలహీనమైన నరములకు, దుర్బలమైన మెదడుకు, బలములేని కండరములకు,

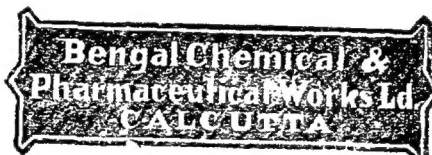
ఈ అమోఘమైన ఔషధము.

శతావరి, బల, తల్మఖానా, గ్లినరొఫాస్ఫరేటులు, ఇతర మామూలు ఓషధులుచేర్చి తయారుచేయబడినది. అందుచే కలిగిన దుర్బలత్వమునకు ఇది తప్పక మంచి గుణ మిచ్చును.

ఇది రహస్యమైన ఔషధముకాదు.

కావలసినవారు వ్రాసిన ఔషధము

సూత్రముకూడ తెలుపబడును.

1591

కరంచందు చ చిత్ దాసు

బంగారు, వెండి నగలవర్తకులు, సావుకారువేట, మద్రాసు.

1911

దరఖాస్తు పంపిన క్యాటలాగు ఉచితముగా పంపబడును.

సరస్వతీ పేపర్స్, రాజమండ్రి

నూతనయంత్రములు!

మేలురకము అచ్చుపనులకు సమకమగు తావు

నూతన పరికరములు!!

తెలుగు-నాగరి-అరవము-ఇంగ్లీషు-లో గ్రంథములు మొదలగునవి ముద్రింపబడును.

తెలుగు హెడ్డులు
కవర్లు
క్యాపబుక్కులు

రసీదు బుక్కులు
శుభలేఖలు
ఆఫ్టోను బ్లాకులు

పలురంగుల వాల్ పేపర్లు
చక్కగా సరసమగుధరలకు
సకాలమున ముద్రింపబడును.

1204

గ్రంథములలోని కువయుక్తము లగు బొమ్మలు అనగా ఎంగ్రేవింగుపనులు చక్కగా తయారుచేయబడును.

కాసు బంగారమునకు, సీమవెండికి, రత్నములకు పూచీ నిచ్చెదము.

మానద్ర పలురకముల లోలాకులు, దుడ్డులు, అంటుపోగులు, చంపనరములు, పతకములు, మోపులు, బంగారుమెడచెయిసులు, చెయిను అడ్డిగలు, వెండి కాలు గొంగులు, మిరిగులగొంగులు, మొలత్రాకులు, టంబుర్లు, కాఫీశెట్లు మొదలగునవి తయారుగనున్నవి. వివరములకు ఈదిగువ విలాసములకు వ్రాయుదు.

కాకుమాను లక్ష్మయ్యచౌదరి, శనగపాటి కోటయ్య అందు బ్రదరు.

ప్రావైటర్లు:

ది ఆంధ్ర జ్యాయలరి మాన్యుఫాక్చరీంగు కంపెనీ,

హెడ్ క్వార్టర్స్: బెజవాడ.

1597

(4)

బ్రాంచి: 51, చైనాబజారు, మద్రాసు.

మ ద రా ను.

భద్రాచలమునకు కొత్త మోటారుట్రోవ

డ్రైవరు కురూపునాయుడుని సాహసము

మేము జూలై ౯ ల 10 వ తేదీని తాడేపల్లిగూడెంనుండి మోటారుపైన భద్రాచలం ప్రయాణముజేయ నుద్దేశించి నల్ల జడ్డమీదుగా తిరుపతివెళ్లి అక్కడనుండి జంగారెడ్డిగూడెం వెళ్లవచ్చు సదుకొంటిమి. సాయంకాలము 6 గంటలకు తాడేపల్లి గూడెంనుండి బయలుదేరినాము. మరియొకగంట అనుసరికి, తిరుపతిగేటువద్దకుచేరగలిగితిమిగాని, అచ్చటనుండి మేము ఊహించిన త్రోవ మమ్ములను అనాయాసముగా జంగారెడ్డిగూడెము చేర్చలేదని, గేటునుమాస్తాగారు తెలియపరచుట, ఏలూరు వెళ్లి అక్కడనుండి సరాసరిని జంగారెడ్డిగూడెం వెళ్లుట శ్రేయస్కరమని నెలవు ఇచ్చినారు. అంతట మేమాత్రోవ నల్ల, ఏలూరు మార్గమునుబట్టి రాత్రి 8-80 గంట లగుసరికి ఏలూరు చేరి, అటనుండిరాత్రి 10 గంటలు అగుసరికి జంగారెడ్డిగూడెము చేరగలిగితిమి. మమ్ములను తిరుపతిగేటువద్దనే వర్షము వెంటాడించినది. జంగారెడ్డిగూడెము చేరునప్పటికి వావైనది. అందువల్ల మే మారాత్రి అక్కడ ఆగి మరుసటిరోజున ఉదయము ననే బయలుదేరి రమారమి 10 గంట లగుసరికి అవ్వారావుపేట చేరితిమి. వర్షము ఎక్కువగుచేత, వెలియునేమా అని కొంతసేపు అక్కడ ఆగితిమి. కాని అట్టిసూచన లగవడమిచ్చే ప్రయాణము సాగించితిమి. జంగారెడ్డిగూడెంనుంచి తీలు గు మిల్లి వరకు 18 మైళ్లు. ఇంతటితో రోడ్డు ఆఖరు. తీలుగుమిల్లినుంచి అవ్వారావుపేట రమారమి మూడుమైళ్లు. ఇదివై జానుసరిహద్దులోని నైజామువారి గ్రామము. ఇక్కడ శనివారపుపేటరాజాగారి ముఖ్యబంధువులు ఒకరున్నారు. రాజాగారితాలూకు పాల్యంచ సంస్థానమునువారి అధీనమందుంచిరి. వీరితాచేదారగువీరభద్రంగారను ఒక ప్రఖ్యాతపురుషు డాగ్రామమందున్నారు. వారి యింటమేము కొన్నిగంటలు విశ్రమించితిమి. ఆయన ఆరోజున నింటివద్దలేకపోయినను ఆయనకొమారుడు మాకు అల్పాహారాది సత్కారములను గావించి మమ్ములను కొంతదూరమువరకు సాగనంపెను. అక్కడనుండి మేము ప్రయాణము చేయవలసినది బండిబాట. బాట కిరు ప్రక్కల ఘాతుక మృగ శరణ్యమున మహారణ్యము. దాటవలసినవి అపూతములగు వాగులు. కొన్నిచోట్ల కొండకెక్కి దిగవలసినవికూడ కలవు. మేము ప్రయాణము చేయుచున్నది భార్యకారు. ప్రయాణికులము మేము ఏడ్వరము. మాకు త్రోవ చూపించవచ్చినవారొకరు. మాకుసహాయము నిమిత్తము వీరభద్రంగారముగారివలన సంపాదించిన నైజాము పోలీసు జవాను. మొత్తం తొమ్మిదుగురము. అరణ్యమధ్యమందలి బండ్లబాట యగుటచేత మార్గమధ్యమందలి చెట్లమోళ్లు తెగ గొట్టుటకును రాళ్లను త్రవ్వి తీయుటకును వర్షపు నీటిచేతగాని, బండ్ల చక్రముల రాపిడిచేతగాని వరగోసుకొని పోయినచోట్ల చదును చేయుటకు అనవరముందునుగాన ఒకపాఠ, గునపము, గొడ్డలి తీసుకొని వెళ్లవలసినదని కొందరు సలహా యిచ్చుటచేత, ఆ ప్రకారము సదరు పరికరములు కారునందుంచి ప్రయాణము సాగించితిమి. కాని వర్షము మాత్రము మమ్ము విడువలేదు. అవ్వారావుపేటనుండి వినాయక పురము 12 మైళ్లు. ప్రయాణము ముందుకు సాగి 2 మైళ్లు వెళ్లినతర్వాత నల్లబాడు అను కొయగూడెము తగిలినది. అక్కడ వాగు వున్నది. వాగు దాటగలిగితిమిగాని, బండ్ల చక్రముల రాపిడిచే ఒడ్డు వర గోసికొని పోవుటచేత బండి పైకెక్కు సాధనముగలవలెదు. అంతటపాఠగునపముపైకి తీసి త్రోవ చదునుచేసినాముగాని రేపడిమట్టియగుటచేతను పైన వర్షము కురియుచుండుటచేతను జార మొదలిడినది. అంతటితో ప్రయాణికులకు నిరుత్సాహము జనించినదికాని, డ్రయినరు మాత్రము అద్దెర్వపడలేదు. అతడు వలయాశచేత స్థుడు. నాయరు కులస్థుడు. పేరు కే. కురూప్. 25 సంవత్సరముల వయస్సు. అతి దైర్ఘికారి. ఇదివరకు భీమవరం తాడేపల్లిగూడెం మధ్య సర్వీసుకారులను నడిపించిన, చెరుకువాడ వారి సర్వీసులో పనిచేసినవాడు. ఇప్పుడు ప్రయాణము చేయుచున్న కారు అతని స్వంతమే. మేము తిరిగి వెళ్లవలసినను అతను ఇష్టపడక కొంచెము సహాయము జేసినచో పైకెక్కించెద నన్నాడు. అంతట వెనుక నుండి మేము త్రోవ సాము. బండిపైకెక్కినది. మా సంతోషమునకు మేరలేదు. వెంటనే ప్రయాణము సాగింప నుద్దమించితిమి. కొంతదూర మేగుసరికి ఒక కొండ యెక్కి దిగవలసి వుంటుందని చెప్పినారు. దానిపేరు చిలకగండి. దాని సమీపంచబావ్యోవరకు, మార్గమధ్యమందు అదివరకు సరికివిడిచి

పెట్టబడిన మోడు ఒకటి చిగిర్చివున్నది. ఇదివరకు ఇట్టి మార్గములందు ప్రయాణముచేసినవారు కాకపోవుటచేత, చిగురుటాకులమధ్య అసలు చెట్టుయొక్క మోడు వుండుననుకూల జనించి నదికారు. తీవ్రముగా సాగుచున్న కారు మోడుకు కొట్టుకొని, యిరుగు వంగిపోయినది. అదేవిధముగా వుంచి, నడిపెడమన్న నడువదు. వంకరతీయించెడమన్న దగ్గర కమ్మరిగాని, కమ్మరి కొలిమివున్న గ్రామముగాని లేదు. చేయన దేదియో యెవ్వరి కిన్ని స్ఫురించలేదు. అందరు నిర్విణ్ణులైరి. కారు వదలిపెట్టమా? త్రాడుగట్టి లాగుదమా? లేక కొంతమందివెళ్లి బండి కట్టించుకు వద్దామా? అని ప్రయాణికులు వారిలోవారు గుసగుసలాడదొడగిరి. అప్పటికి సాయంకాలము అయిదుగంటలగుచున్నది. సాధ్య క్రమమున్నది. మబ్బు కారుకమ్మచున్నది. అడవిలోని మనుజులు మొదలగువాటి కూతలు వినుపించుచున్నవి. కురూపునాయరు యిప్పుడైనను అద్దెర్వపడలేదు వెంటనే ముందరి చక్రములు రెండు విప్పి యిరుగు బయటికి తీసి వాడు. ప్రక్కనున్న రాతిబండమీద మోపుచేసి కూడాతీసుకొనివచ్చిన గొడ్డలి తిరుగవేసి కొట్టి వంకరతీర్చి తిరిగి చక్రములు అమర్చి యథావిధిగా బండి నడుప మొదలుపెట్టెను. మరియొక ఫర్లాంగు వెళ్ళు సరికి మూడుబొమ్మ రాతిగుట్టలన్నవి. వాటిసమీపముననే అంతకంటె గొప్పవగు, కొబ్బరిపెంకులు, పండ్లతోక్కలు గల రాసులున్నవి. బొమ్మ రాతుగుట్టలవద్ద ఆకొండకు అధిపురాలగు దేవత యున్నదట. ఆమెయనుగ్రహము లేనిదే ప్రయాణము ముందుకు సాగ వలసపడట. వీరత్కారముచేత, ఆత్రోవను ప్రయాణముచేయ నుద్దేశించినవారు, ఆమెకు మ్రొక్కుకొని, సమీపించినప్పుడు, ఒక బొమ్మరాయిని సదక్షిణగా, అగుట్టపైనుంచుచూ, తాముతెచ్చిన ఫలహారాలను సైవేద్యమిడి, అందలి ప్రసాదమును గైకొని ముందుకేగుచుండురట. అదివిని, మేమందరము తలయొకరాయిని సదక్షిణగా అగుట్టపై వేసినాము. మానదను ఉన్న కొన్ని బిస్సెటులను సైవేద్యమిడి ముందు సాగినాము. మరికొంతసేపటికి అడవిదాటి, వినాయక పురపు నేడ్వపుభూములలో ప్రవేశించినాము. ఆప్రాంతవాసుల విశ్వరూపునకు పశుధనమే ప్రాధాన్యము. మేము ఊరిదరికి, గ్రామసమీపమందలి పశువుల దొడ్లలోని 200 గేదెలు, మానైపునకు మోరతెల్లిచూచి, దొడ్లితడికెలు విరుగగొట్టి, మాకారువైపునకు పరువలిడ మొదలుపెట్టినవి. మాకారుపైన వచ్చుచున్న నైజాము పోలీసువానిని జూచి, మేము సర్కారు ఉద్యోగస్థులమని భావించి, మాకు అపద తలపించినయెడల, తమ గ్రామమునకే మోసమువచ్చుననే భీతాహముతో, పలువురు గ్రామస్థులు బహుప్రయాసకు పాల్పడి, వాటిని అతిదుర్బలముమీద మల్లించిరి. ఆయాపడనుండి కూడ తప్పించుకొని, మేము ఊరు చేరి, ఆనాటికి, పటేలయింటిలో మాకామునేసితిమి. అప్పటికప్పుడే సాయంకాలము ౧0లయినది. ఆరాత్రి ఆగ్రామములో వెంటచేసుకొని, భోజనములుచేసి సుఖముగా నిద్రించితిమి. భోజనాత్మరమందు ముందుమార్గమును గురించి దర్శాపులు మొదలిడినాము. కొందరు ముందుకుసాగుట ప్రమాదమనిరి. కొందరు కొంతదూరమువరకు కష్టతమముగాని, అటుతర్వాత సులభతమమే యనిరి. మరికొందరు మిథ్యాపురం రాజాగారు విశ్వప్రయత్నములుచేసి, అవ్వారావు పేటనుంచి, యీ గ్రామమే రారేకపోయినారు. అందులో మిఖోంటు యొక్కడకు రావడమే చాలసులము. ఇకముందు సాగలుగుట అతిదుర్బలమనిరి. ఈవిధముగా పలువురు పలువిధములుగా మాట్లాడ దొడగిరి. అంతట పటేలమాత్రము ఇక్కడకు సమీపములోనే దబ్బరగోసువాగు అనునదికలదు. దానిని దాటితరా, ముందుకుపోవచ్చును. లేదా వెనుకకుతిరుగవలసినదే, అని నెలవుయిస్తూ అంతపర్యంతం నేను నాననుభూతితోపచ్చి మికుసహాయముచేస్తాననిచెప్పినారు. అంతట సంగతులు యావత్తు డ్రయినరుకు విశదపర్చినాము. మాలో కొందరు కారువెనుకకు మరలుటయే మంచిదని నిశ్చితాభిప్రాయులై యుండిరి. కాని కురూప్ నాయరుమాత్రము వెనుకకు మరలుట కెంతమాత్రము యిష్టపడలేదు. ప్రయాణము సాగించితిమి. వర్షముమాత్రము మమ్ములను విడువలేదు. మరియొకగంట రమారమిగా అగుసరికి నారాయణపురమును గ్రామముచేరినాము. వినాయక పురమునకు నారాయణపురము 8 మైళ్లు. అక్కడ ఒక పెద్దచింతచెట్టు. దానిక్రింద నొక కమ్మరి కొలిమియుగలదు. ఇన్నాళ్లనుంచి యింతవర్షము కురియుచున్నను, ఆచెట్టుక్రిందమాత్రము చినుకులేదు. పొడిగానే యున్నది. కొలిమిలో బొగులుమడుచున్నవి. కారును ఆచెట్టుక్రింద ఆపుచేసి, కొంతమంది తడిసిపోయిననీటలను, తడిబట్టలను ఆరవేయచున్నారు. త్రోవసాధుగునా, ముండ్లపాదలలోనుంచి కారు నడువవలసియుండుటచేత, బావుచిరిగిపోవునేమా అనియును, బండి నడచుటకు అభ్యంతరము కలుగుననియును, వర్షము కురియుచున్నప్పటికి బావులేకనే, బండిసాగింపవలసినవిచ్చినది. ఆగ్రామ

ములో ఒక బ్రాహ్మణులు లున్నది. అయింటి యజమానుడు ఆగ్రామమునకు పటువారి (కరణము). మేము వంట చేసుకొనుటకు ప్రదేశము చూపమంటే, ఆలూగున మీరుకోరుట న్యాయమా అనినొచ్చుకుంటూ, మా పదిమందికి ఒకత్రుటిలో కాకపాకములు సమకూర్చించి, మాకు భోజనమిడినారు. ఒక సామాన్య బ్రాహ్మణోత్తముడు మహారణ్యమధ్యమందుండి తనకు అసరిచితులగు నానాకులములవారుగల పదిమందికి శ్రమ యని యోచింపక ఆతిథ్యమొసంగి సంతృప్తంతరంగులను గావించగలిగిన ను కృతముయొక్క మేర చదువరులె ఊహింతురుగాక! సనాతన ధర్మానుగ్రహము లగు ప్రాచీనసాంప్రదాయము లిట్టివియే. అది యొక్కాలములో మహారణ్యమందు దానియున్నవనుట కియొక తార్కాణము. ఆ గ్రామవాసులొకకాని కొంటికొమ్ము కావలెననిన సేవైపునకు మరలినా 24 మైళ్లు దాటినవేగాని లభింపదట. ఒంటిరిగా ఇల్లు వెడలుట కెవ్వరును సాహసంపరట. ముందు మార్గమునుగురించి వారిని అడిగితిమి. ఇకముందు మార్గమునందును ప్రదేశమే అని నెలవు యిచ్చినారు. మేమాతూరునుంచి బయలుదేరుసరికి మధ్యాహ్నము పన్నెండు ఘంటలయినది. రుద్రంకోట అనుయేటి పట్టు గ్రామము అక్కడికి రమారమి 24 మైళ్లు. 20 మైళ్లవరకు యిసుకత్రోవ నాలుగుమైళ్లు మాత్రము నల్లలేవడి. వర్షము అడవి మాత్రము మాకు చేదోడు వాదోడు అయి వెంటాడించునె యున్నవి. మధ్యాహ్నము మూడు గంట లగుసరికి ఒక కొయగూడెము సమీపమునకు చేరితిమి. అక్కడనుండి మేము వచ్చిన మార్గము రెండు వైపులకు సాగినది. ఏవైపుకు వెళ్లవలెనో మాకు తెలియలేదు. రెండు నుది నలిగిన త్రోవలవలెనే కనిపించినవి. మేమున్నచోటి కిరుప్రక్కల 4 ఫర్లాంగుల దూరములో రెండు కొయగూడెములున్నవి. గూడెములలోనివాండ్లు కొంచెము దూరమందుండి మమ్ములను చూచుచు నే యున్నారు. మేము ఏత్రోవను వెళ్లవలసివుంటుంది అని అడుగగా జవాబు చెప్పలేదు సరిగా. మాలో కొందరు సమీపమునకు వెళ్లి అడుగబోయేసరికి, యిండ్లువదలి పారిపోయినారు. ఇండ్లవద్దకు పోయి చూచినా మనిషి అగుపించలేదు. చిలకగండివద్ద జరిగిన ప్రమాదమును మనస్సునం దిడుకొని, ఎందులకై నా మంచిదే అని, మే మొక రెండెడబండిని వినాయక పురములో కుదుర్చుకొని యున్నాము. త్రోవ తెలియక మేము కంగారుపడుచున్న సమయములో ఆబండి వెనుకనుంచి వచ్చి మమ్ములను కలిసికొన్నది. ఆబండివాని మూలమున మేము సరి అయినమార్గములో ప్రవేశ పెట్టబడితిమి. ఎట్టకేలకు సాయంకాలము ఏడుగంట లగుసరికి రుద్రంకోట చేరితిమి. వర్షము ఖోటిపాతముగా కురియుచున్నది. మేము గ్రామము చేరినతరువాత, అక్కడనుండి దాటవలసినది గోదావరి గనుక, గోదావరివరద యేమైన తగిలినదా అని ప్రశ్నించితిమి. పూర్తిగా తగిలినదని చెప్పినారు. గుండెలలో రాయపడినది. గోదావరి యీకారు యెట్లుదాటును అను మిమాంస జనించినది. ఆభావము విరక్తికి మూలాధార మనియును, విరక్తిభావోద్వయమే, తారకమంత్రోచ్చారణకు మార్గదర్శియను ఎఱుకగలవారల మగుటచేత, అన్నిటికి ఆశ్చిరామచంద్రమూర్తియే వున్నాడని అంటూ, తారకమంత్రోచ్చారణ మొదలిడితిమి. కాని, ఆహార, నిద్రాదులు, మా మాఝేమి యని, మమ్ములను కలవరపెట్టి సాగినవి. అంతట మాలో ఒకరికి పూర్వసరిచయుడగు ఒక సంపన్నగృహస్థగు బ్రాహ్మణోత్తము డాగ్రామములో యిల్లు కట్టుకొని కాపుర మున్నాడను సంగతి మాలో కొందరికి తెలుసును. వారాయనను ప్రేరేపించినంతనే, వారాయనయొద్ద కేగి, తన్నెరుకపరుచుకొనెను. దయాద్రోహుడయ్యెడగు ఆబ్రాహ్మణోత్తముడు, యెదురుగా వచ్చి కాగిలించుకొని కుశలప్రశ్న చేసి, ఆరాత్రిసమయమందు ఆయాసపడి వచ్చినందుకు వగచుచు, నేదచేర్చి, మిరంతమంది, మీ కేయే సదుపాయములు కావలెనని ప్రశ్నించివారు. మానద భోజనాదికములు సమకూర్చు కొనుటకు అనవసరమగు పరికరములు, బండారములు ఉన్నవి. కాని ఒకగది చూపించవలసినదని కోరగా నేను బ్రాహ్మణజన్య యె తినందుకు నా కీపుణ్యము లభింపజేయుటకు నాత్రేమము కోరినమీ రపేక్షింపరాయని అంటూ లోని కేగి భార్యతో వెంటనే 10 మందికి వంట చేయవలసినదని ఆజ్ఞాపించెను. అప్పటికప్పుడే రాత్రి రమారమి 9 గంటలు కావచ్చినది. అమహాసాధ్య భర్త నాజ్ఞాశిరసావహించి ఉదకము నిమిత్తం గోదావరి కేగెను. రుద్రంకోటవద్ద గోదావరి ఒడ్డు రమారమి 50 అడుగులుపైగా నిల్చుండును. మైట్లున్నవిగాని నిచ్చెనమెట్లకు నాటికి భేద మినుచుండును. గోదావరి సమీపమైనప్పటికి గట్టు స్కంధక నీటిని నేతికంటె ప్రయత్నముగా నాడుకొందురు. మామూలు మానవుడైనను చెంబుతో నీళ్లు ముంపుకొని పయికి వచ్చు సరికి

అనుమతి మొదలై పనియేరే మనమున్నది. అయినను తీర్పు కోసినచే రాజేంద్రుని నిర్ణయమును, ఇట్టి పరిస్థితులలో రాజుతో బంటరిగా వర్షములో ప్రమాదకరముగ అట్టి ఒడ్డెక్కిరెండు బిందెల నీళ్లు తెచ్చి పదిమందికి అరగంటలో అనాయాసముగా భోజనాదికములు సమకూర్చగలిగిన మహావీరుని యొక్క సుఖిత లోకపూజ్యముగదా! ఎట్టిసందర్భములయందైనను పతిమాటకు మారుపలుకని పతివ్రత లున్నారనుటకు ఇది యొక నిదర్శనము. అరాత్రి గడచినది. తెల్లవారు సరికి వర్షము తెరపియిచ్చి ఎండకాయలు కుప్పకొనినవి. మాకారు గోదావరి దాటవలసి యున్నది. గోదావరి వరద రెండు గట్లకు ఎగతాళిపడి. మానవరం దివికి అవతలివొడ్డు. ఆరేవులో తొట్టి పడవ లుండుట సహజము. కాని అప్పట్లో మాకగుపించలేదు. ఒకవేళ వున్నను యారేవు పాటుపడినదగుట పాటదాల్చేగాని అన్యులు యారేవులోని బండ్లనుగాని జనమునుగాని దాట వేయగూడదనే శాసనమున్నదట. అటులే ర్యాత ఆ గ్రామములో పెద్దలసహాయ ముపేక్షించితిమి. అటుతర్వాత రేవు పాటదాల్చి దాటించేవానను చూడనేగితిమి. ఒకటి బుర్రదోసె. రెండవది రిటన్నులనావ. నావమీద దాటుటకు పిలుగానేవున్నది కాని, కారుపైజా, నావపాట్లకు పై పెద్దదైనది. పైగా గట్టు జారుడొకటి. సంగతి సందర్భములు ద్రోవరుతో చెప్పినాము. 10 మంది మనుష్యులను ఎగుమతిదగుమతుల నిమిత్తము మీరు యేర్పాటుచేయండి. కారు నేను విప్పివేసి, అవతలికి చేరినతర్వాత రిటన్నులను చేసికుంటానన్నాడు. కారు ఏముక్కుకు ఆముక్కు ఊడదీసినాడు. కూలీలమోసా నావలో యిమిడినారు. ఇది అంతయు అరగంటలో అయినది. రమారమి 11 గంటలకుసరికి అందరికి నావ చేరినది. మధ్యాహ్నం 3 గంటలకుసరికి రిటన్నుల మెంటు అయినది. ఒకగంట విశ్రమించి, రమారమి 5 గంటలకు మానవరంనుంచి కారునడుమింప మొదలిడినారు. మానవరం నుంచి పర్వతాలవరకు రోడ్డువున్నది. పర్వతాలనుంచి వెంకటాపురంవరకు మాడావున్నది. మానవరంనుంచి పర్వతాల 51 మైళ్లు. భద్రాచలం 30 వ మైలువద్ద యారోడ్డుమీదనే వున్నది. సాయంత్రం 6 గంటలకు మానవరంనుంచి బయలుదేరి అక్కడికి 15 మైళ్ల దూరములో వున్న నందిగామఅను గ్రామమునకు సాయంత్రం 6 గంటలకు చేరగలిగితిమి. ఆరాత్రియు, మరుసటిరోజున మధ్యాహ్నమునకు ఆ గ్రామములో వుండి అటుతర్వాత భద్రాచలం సాయంత్రం 4 గంటలకు చేరితిమి. అక్కడ కొంచెమునేపాగి కలెక్టరువారి దర్శనము చేసి వారి సెలవు పుచ్చుకొని, ఆ రోజు ననే దుమ్మగూడెము బయలుదేరి, సాయంకాలము 6 గంటలకు చేరి, ఆరాత్రి అక్కడ గడపితిమి. మరుసటిరోజున ఉదయముననే బయలుదేరి, పర్వతాలకేగి, స్వామిని దర్శించి ఇంకను పైకేగ దలచితిమిగాని, గోదావరి వరద తీవ్రమగుచుండుటచే, అక్కడకు సమీపమందుండే తాలిసేరు అను నొక గొప్పవాగు దాటినయదను భయము ఆహింసజేయుటచే గృహస్థులుము గా నిశ్చయించుకొంటిమి. వెంటనే బయలుదేరి, దుమ్మగూడెముచేరి, అక్కడ భోజనాదికములు నిర్వహించుకొని, తిరుగ మధ్యాహ్నము బయలుదేరి భద్రాచలము వచ్చి, మరునాడు 10 గంటలకుసరికి కారును స్టీమర్కొంచి, ఆరోజు గాక మరుసటిరోజు మధ్యాహ్నము తాళ్లపూడి రేవులో దాగి తిరుగ నల్లబర్మాదుగా, తొమ్మిదవనాటి సాయంకాలము బయలుదేరినవేళకే ఇంటికి సురక్షితముగా చేరితిమి.

అశ్వారావుపేటనుండి రుద్రంగోట చేరులోపుగా, ఒక గొప్పవాగు నాలుగుచోట్ల తగులును. దానిపేరు మేడిపిల్లివాగు అనియెదరుగాని, ఏఊరుదగ్గరనుంచి దానిని దాటవలసినదైందో, ఆపురిపేరుతో ఆవాగును పేర్కొనుట సహజము. తరువానల్ల బాడువాగు, దబ్బులోగు, భూదేవిపేట వాగు అనునవి కూడకలవు. వీటికి వంతెనలనువీ లేవు. మానవరంనుంచి, పర్వతాలవరకు గల పేర్కొనదగినవాగులు:—

1. మురుమారువాగు చాల ప్రమాదకరమైనవరకము గలది. ఇది పెద్దపులలకు ముఖ్యనివాసస్థానము. ఇక్కడ పట్టప గలైనను నిర్భయముగా ప్రయాణము జేయ సందేహించురు.
2. నందిగంనాగు:— ఇదిచాల పడిగలవెడ్డుగవాగు. దీనికి కొండవరద తగిలినదంటే, అడ్డముగా నున్నయెడల యేనుగ నైనను ఎత్తివేయనను ప్రతీతి. వరదకాలములో, గోదావరిని రెగవుని నప్పుడు, దీనినిండా మొసళ్లుండును. ఆరోజులలో ఇక్కడకాలు జారిన దన్నుకైలాసమే. లేగదూడలను మేకపిల్లలను పట్టి యాడ్చుకొని పోవును.
3. తోటపిల్లి, 4. నల్లిపాక 5. చోడవరం, 6 రాయనిపేట, 7 తూరువాక, 8 గుబ్బులమంగి, 9 సీతవాగు అనునవి కలవు. ఇవిగాక చిన్నవాగులు ఇంకను అనేకములున్నవి. వీటి అన్నిటికంటెనలున్నవి. కాని వైకుంఠదాహరించిన తొమ్మిదింటికి

ఇనుపగర రైల్వే కట్టబడిన వంతెనలవంటివి కాక, ధనురాకారములగు వంతెనలున్నవి. వీటినే ఆంగ్లేయమున (Iris Bridges) అనియెదరు.

వార్తా పత్రికలలో విరోధియనుట, ఇట్టి ప్రయాణములు సాగించినట్లు అప్పుడప్పుడువినుచుండుము. కాన, యీ ప్రాంతములకు జూటారుతో ప్రయాణము చేయవలెననెడి కుతూహలమును ఉద్వేగిగఘటలున్నారు. ఇదివరకుకూడా వుండేవారు కాని యెవ్వరను సాహసించలేదు. ప్రభుములో మోటారుతో భద్రాచలం—త్రే నేవించినవాడు యీనాయకే. ఇతను హైందవుడే. దుర్గమును నిట్టి మార్గముగూడా తనకారును అనాయాసముగా తీసికొనిపోగలిగిన ఆయనసామర్థ్యము, పట్టుదలయును, హైందవు లీవిద్యయందు కూడా నేర్పరులు, పట్టుదలకలవారు అను ప్రఖ్యాతిని సుప్రతిష్ఠము గావించగలదు. దీని ననుసరించి, యింకనుదుర్గములను మార్గములగుండా, తమ మోటారులను నడిపించి, సూతనమార్గములను కనుపెట్టి, భారతీయులు ప్రజ్ఞావంతులను వాసిని యిసుమడింపజేతురు గాక.

యద్దనపూడి వెంకటరత్నం.

చెన్నపురి దక్షిణ మహారాష్ట్ర
ఇనుపదారి లిమిటెడ్
(ఇంగ్లాండులో ఇకాకార్పొరేటు చేయబడినది)

ప్రకటన

చెన్నపురి బెంగళూరు ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ ప్రస్తుతము నడుపబడు నెం 23,24 ఎక్స్ ప్రెస్ బండ్లలో దేశీయుల ఫలహారపు బండ్లనుడుచుచున్నయన నెం 15, 16 ప్యాసెంజరు బండ్లలో నడుపబడు ఫలహారపుబండ్లు ఏర్పాటులు 1925 సం॥ ఆగస్టు నెల 1 ది నుండి రద్దయింబడును.

వెల్లింగ్టన్ సి సి మా
1-8-25 శనివారమునుండి 7-8-25 శుక్రవారమువరకు సాయంత్రము 6-15 ప్రతిదినము 2 ఆటలు రాత్రి 9-30 శని, ఆదివారములందు మధ్యాహ్నము 3 గం-15 ని॥ కూడ ప్రదర్శనము గలదు.
యూనివర్ సల్ డ్రామా
ది ఫాస్టు వర్కరు
ఈ డ్రామాలో రెడిన్హాల్లు డెన్ని అనువారు అత్యద్భుతముగా యాక్టుచేయుదురు.

క్రాస్ తియేటరు
1-8-25 శనివారంనుండి, 7-8-25 శుక్రవారంవరకు సాయంత్రము 8-15. రాత్రి 8-15. ప్రతిదినము 2 ఆటలు
మేడన్ తియేటరు లిమిటెడ్ వారు

మెసలీనా
లేక జరాజీగారి అంత్యము అను క్రొత్తనాటకము. ఇదివరకెన్నడు సినీహాలులో చూపనిదియు బుద్ధిని ప్రేమింపజేయునట్టిదియు, అనేక కుట్రలు, తంత్రములుకలిగిన నాటకమునుప్రదర్శించురు. ఈ తానామ కలిగించునట్టి హాస్యముగూడ ప్రదర్శించురు.

మాన స్థాల్లా సి సి మాత్రలు
30 మాత్రలు 0-10-0 (పది అణాలు)
వెలసులభము! (పోస్టుఖర్చులుప్రత్యేకము) గుణమధికము!
శరీరములో ఉష్ణాధిక్యముచే కలిగెడి వైశ్యకాల కీమాత్రలు దివ్యావృత్తము. అతీర్థము, ఆరుచి, ఆవుంతలు, అగ్నిమాంధ్యము, అతిదాహము, ఎక్స్ థ్స, సర్వాంగములయందు బలక్షయము, పిక్నలు, పార్శ్వములు, శీరస్సు, ప్రేళ్లు, అస్థులు మొదలగువానియందు గలిగెడి నొప్పలను బోగొట్టి దేహమును నుంచి ఆరోగ్యమునకు దెచ్చును.
ఈమాత్రలు మేహవాతనొప్పలను వెంటనే మాన్పును. ఇందు అనేక ఓషధులు చేరినవి. అనుభవముగల ఔషధముగలచేతను పరమహంసక్రియ యని చెప్పవచ్చును. ఒక్కసారి వాడినచివ నిజము తెలియగలదు.
చిరునామా:— (1078)
ఆయుర్వేద వైద్యనిలయం,
పోస్టు నిడుమోలు, ఎలకుర్రు, కృష్ణాజిల్లా.

ఖద్దరు ప్రియమా?
స్వాతంత్ర్య మెక్కువ ప్రియముగాదా

(యంగిండియా)

సామాన్యులకు మధ్యరకంవారికి ఖద్దరు చాల ప్రియ మనియు, ఎక్కువకాలము వున్నదనియు, త్వరలో మాసిపోవుననియు, దానిని శుభ్రముగ నుంచుటకు ఎక్కువ ఖర్చుననియు జెప్పెడుపూరునుండి ఒక విలేఖరి వ్రాయ, మాపంటివారము ఇట్టి పరిస్థితులలో ఖద్దరు ధరించు పట్టు సాధ్యముగనో వివరించెదరా యని యడుగుచున్నాడు.

ఇటువంటి ప్రశ్నల కిదివర కీప్రతికలో ననేక మోరలు ప్రత్యుత్తరమిచ్చినను వానినిగుర్చి మరల మరల వ్రాయుట యెక్కువ గానేరదు. ప్రస్తుతము ఖద్దరు గజముల ప్రకారము మిల్లు గడ్డెన్న ప్రియమే. కాని ఖద్దరు ధరించుచున్నవారు తమ యస్తులను తెలిసియో తెలియకయో తగ్గించుకొన్నటుల నాకెక్కడబట్టినను గాన్పించుచున్నది. ఇదివరకు మిల్లుగడ్డ సుపయోగించిన ప్రభుడు కావలసిన నంత యిప్పుడక్కడలేకున్నది. ఖద్దరు మిల్లు గుడ్డంత కాలము మనదని అందరకును అనుభవమునందు గాన్పింపలేదు. మొదటి రోజులలో చేతితో వడికిన నూలుకు బాగా పురి తేకుండెను. అందుచేత అట్టి నూలుతో నేసిన గుడ్డ మనకుండినమాట నిజమే. కాని అప్పటినుండియు నూలునాణెమెక్కువైనది. ఖద్దరు చాకలివానికి వేయకుండ యింట్లో ఉతుకుచున్నయెడల అంతకన్న యిబ్బడికాల ముండగలవని నేను జెప్పగలను. ఖద్దరు నుతుకు వేసిన యెడల కాలికోగుడ్డ నుతుకు కన్న యొక్కవ ఖర్చునని నే నొప్పుకొనెదను. దీనికి యింట్లో ఉతుకుకొనుటయే మంచి సాధనము. ఉతుకుకొనుట యెట్లాగా అని భయపడ నక్కరలేదు. వేడినీళ్లలో సబ్బువేసి రాత్రి గుడ్డలను నానబెట్టినయెడల త్వరగానే శుభ్రముగ నుతుకవచ్చును.

ఖద్దరుత్వరగా మాసిపోవునని విలేఖరిజెప్పినదాని కర్థము తెల్లగానుండుటచేత మాపు బాగాకనబడునని కావచ్చును. మాపు కనబడకుండ జేసికొనవలెనన్న మిల్లుగడ్డకు రంగువేసికొనినట్లే దీనికిని వేసికొనవచ్చును. ఇప్పుడు రంగువేసినఖద్దరు కావలసినంత అమృతమునకున్నది. మధ్యరకం మనుష్యులు ఖద్దరును ధరలోను అన్నిటిలోను మిల్లుగడ్డతో బోల్చినయెడల తాళజాలవని మాత్రము నే నొప్పుకొందును. మధ్యరకం జనము ఖద్దరు గట్టుటకు ప్రోత్సాహము జాతీయ భావజనకమై యుండవలెను. వారు దానిని వ్యాపింపజేయుటకు కష్టముల బడసరియే యుండును.

ప్రభుత్వము ప్రజలచేతులలోనుండినయెడల శాసనముజేసి ఖద్దరును రక్షించియుండెడిది. కాని ప్రభుత్వము విదేశమై ఖద్దరున్న ద్వేషముతో గాకున్న తల్పధముగనుండుటచేత జాతీయుముగ నది ముఖ్యమని నమ్మినవారు కష్టములకోర్చి యెక్కువ ఖర్చైనను భారతదేశములో నది వ్యాపకత్వము గాంచునటుల జేయువరకును రక్షణ నొసంగి ధరించుమనేయొండవలయును. ఐదేండ్ల క్రిందటనే ముతకఖద్దరును బాగా నేతలేని దానిని గజము 17 అ చాలకు అమ్మితిని. ఇప్పుడంత పాడుఖద్దరేక్కడను గాన్పించదు. ఇప్పుడందంతయును మారి పోయి మంచురకం ఖద్దరే గజము తొమ్మిదణాలకు దొరకుచున్నది. ఖద్దరువెల తగ్గించుటకు అన్ని విధముల ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. అఖిలభారత దేశబంధు రాట్నపు స్వార్థకనిధి విజయముగాంచి యిప్పుడాలోచనలోనున్న విధాన మాచరణలోనికి వచ్చినయెడల ధర లింకను తగవచ్చును.

ఖద్దరు ప్రియమైనయెడల స్వాతంత్ర్యము ప్రియతరమైనదని చిటగాంగులో నేను జెప్పిన మాటలు పాఠకులకు జ్ఞాపకముండవచ్చును. ప్రజలయెడల దయగల వారు ఈ మార్పు జరుగుకాలమున ఖద్దరు కెక్కువదెబ్బు పెట్టి కొనుటకు వెనుదీయకుండ వచ్చును. మో॥ కలి గాంధీ.

రీడింగు ప్రభువు అధికారభారము
తిరిగి వహించెను
యిండియా గెజెటు ప్రకటన

సిగ్గు, ఆగస్టు 6— నెలపునుండి యింగ్లాండునుండి వచ్చి బాజప్రతినిధియగు రీడింగుప్రభువు నేడు తిరిగి యిండియా పరిపాలన భారమును మోయ నారంభించెనని యిండియా గెజెటు ప్రకటించెను.

రాజప్రతినిధి, నూతన సైన్యాధిపతుల యాగమనము

ప్రభుత్వోద్యోగుల సన్మానము

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:—నేటియందయము 'నార్కుండా' యొడపై రాజప్రతినిధి రీడింగుగారు, సతీమణి, నూతన సర్వసేనాధిపతియగు సర్ విలియం బర్డువుడ్డుగారును దిగిరి. బర్డువుడ్డుగారు కుదయము 10 గంటలవఱకు వచ్చెను. వారిని బొంబాయిగవర్నరు సర్ వెస్టీలింగు, ప్రస్తుతము సైన్యాధిపతిగ నున్న సర్ క్లాడు జాకబు, సతీమణి, లెఫ్టినెంటు జనరలు సర్ యల్. బి. వాకరుగారు సన్మానించిరి. రాజప్రతినిధియై సైన్యాధిపతియై 11 గంటల కొడనుండి దిగిరి. బొంబాయి సాకా శ్రీయోద్యోగి, మరీపు, మొదలగు సుద్యోగు లోడవద్దకే పోయి వారిని సగౌరవముగ దీసుకొనివచ్చిరి. రాంపురము నవాబు, నవాబుజాదా హమీదుల్లాఖాను (భోపాలు)గారు కూడ వారిని సన్మానించుట కేతెంచిరి. రాజప్రతినిధియై సైన్యాధిపతియై వీరందరతో గరస్పర్శను మొనరించిరి. వెంటనే 11-5 గంటలకు చెరి యొక ప్రత్యేకపు బండిలోను సిక్కుకు పయనమయిరి. గౌరవార్థము తుపాకులు ప్రేల్చబడినవి.

నార్కుండా యొడయం దింకను దిగిన ప్రముఖులలో సైన్యాధిపతి, యి. కె. షేక్స్పిట్ల సర్ ముర్రే, మాట్సు ట్రాటరు, సర్ మెనక్స్టీ దాదాభాయి, సర్ జాఫరీషిమాటు మారెస్సీ, కుమార మంగళము జమీందారు, సర్ అమీరుద్దీనుఖాను, లెఫ్టి నెంటు కర్నలు ప్రీప్రసు, సి. ఫిండేసిర్రాసు, సతీమణి, కర్నలు వాట్సుగారు కలరు.

బొంబాయి గవర్నరు వెంటనే మరల పూనాకు బోయిరి. తంతి, తపాల దైరక్షుడు జనరలు సర్ జాఫరీ క్లార్కు, డిప్యూటీ దైరక్షుడు జనరలు యస్. డిమాంటేగార్డు నేడు బొంబాయికివచ్చిరి.

సైన్యాధిపతి యధికారమును స్వీకరించుట

సిన్హ, ఆగస్టు 6:—ఫీల్డుమార్షల్ సర్ విలియం బర్డువుడ్డు గారు, సర్ క్లాడుజాకబుగారి వద్దనుండి, భారత సర్వసైన్యాధి పత్యమును స్వీకరించినది యిండియా గెజెట్టులో ప్రచురింపబడినది.

అస్సాము గవర్నరు

పిలాంగు, ఆగస్టు 6:—నిన్నటిదినమున సర్ జాను క్రమగారు పిలాంగుచేరిరి. నేడు అస్సాముగవర్నరు పదవి స్వీకరించిరి. (అ. ప్రె.)

వర్ష పాతము

సిన్హ, ఆగస్టు 6:—నాయవ్యమాలయందు దప్ప తక్కిన భాగములందు వర్షము చురుకుగ గురియుచున్నది. దక్షిణ బర్మా అస్సాము, భోటానాగపురం, సంయుక్తపర్వతశాల, మధ్య యిండియా, తూర్పు మధ్యరాష్ట్రములు, కొంకణము, మళయాళము, హైదరాబాదు లం దసామన్యముగ వర్షము గలదు. ఉత్తరబర్మా, బంగాళము, ఉత్తరము, బీహారు, తూర్పు ఉత్తరపంజాబులు, కూర్గు, మదరాసు దక్కనులందు అచ్చటచ్చట వర్షించెను. కాశ్మీరము, సరిహద్దు రాష్ట్రములు, ఘాట్నగర్ అగ్నేయ మదరాసు, ఉత్తరమదరాసు తీరములందు స్వల్పముగ వర్షించెను.

భాషా 1½, సిల్చారు 4, ఛిరపంజీ, డార్జిలింగు 8, నాఖాలీ, బాలాసోరు, పూరి 2, దర్భంగ 8, గయ, వారణాసి 1½, గోరక్షాపురం, 1, మిరటు, ఛేరామాను 4, మసోరీ, సియాంకోట, నూర్పూ, జబల్ పురం, రైపురం, జగదల్ పురం 1½, రత్నగిరి, కార్వారు 1, మంగళూరు, కల్లికోట 2, హైదరాబాదు (దక్కను), సైజాముబాదులందు 8 అంగుళముల వర్షము గురినెను.

నూతన:—బొంబాయి, మధ్యరాష్ట్రములకు పశ్చిమముండు హెచ్చుగ వర్షింపవచ్చును.

సిన్హ, ఆగస్టు 6:—కడవి 24 గంటలయందుండి మైదానము లందలి 146 స్టేషనులందుండి బంపబడిన రిపోర్టుప్రకారముగ 63 అంగుళముల వర్షము గురిసినట్లు చెలియుచున్నది. అనగా మామూలు కంటె 7 అంగుళములు అధికముగ వర్షించెను.

(అ. ప్రె.)

మధ్యరాష్ట్ర శాసనసభ

మంత్రిపదవులు: స్వరాజ్యవాదుల వైఖరి

నాగపురము, ఆగస్టు 6:—మధ్యరాష్ట్రముల శాసనసభ నేటి మధ్యాహ్నము 11 గంటలకు. బి. తంబిగారి యధ్యక్షత క్రింద జరిగినది. చాలవఱకు స్థానికవిషయములకు సంబంధించినట్టి యధికార సభ్యులు చెచ్చిన తీర్మానములు చర్చింపబడుచున్నవి.

సభవారు సహాయ వైద్యులకు రు 75-200 లకు హెచ్చించుచున్నట్లు తీర్మానించిరి. ఇతర రాష్ట్రములు కొన్నింటి యందుండు పద్ధతిని తీర్మానించుటకై యిట్టి యేర్పాటు చేయబడినది.

పిమ్మట రైల్వే యావరణలోని నూతులం డెల్లకాలము నెల్లరు, పంచములు సహానీరు తోడుకొనుట కంగీకరించు తీర్మానమును ప్రతిపాదించిరి. కాని ప్రభుత్వము రైల్వేవారితో యీ విషయమున సంప్రదించెదమని వాగ్దానమియ్యగా తీర్మానము నుపసంహరించు కొనిరి.

మంత్రి పదవుల గతి

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:—నాగపురమునుండి యిచ్చుటకు జేరిన వార్తలనుబట్టి స్వరాజ్యపక్షమునకును, గవర్నరుకు సర్ మాంటాగు బట్టరుగారికిని మంత్రిపదవుల విషయము రాయబారములు జరుగుచున్నవనియు, రేపు (శుక్రవారము) ముఖ్య గవర్నరును, స్వరాజ్యవాదులునుగలసి యీవిషయమును జర్చించుదురనియు, నవ్వడు తప్పకేదియే నొక నిశ్చయమునకు వత్తురని చెలియుచున్నది.

నాగపురము, ఆగస్టు 6:—ఇదివఱకు గవర్నరు పంపిన యాహ్వానము నంగీకరించి డా॥ మాంటాగు రాఫువేల్డ్రా రాఫుకపర్టీలతోగలసి ప్రభుత్వమందిరమునకు బోయిరి. చర్చలు సాగుచున్నవి. తద్విషయమున ప్రభుత్వము శాసనసభలో నొక ప్రకటన గావింపబడును.

నాగపురము, ఆగస్టు 6:—కేంద్రశాసన సభ్యుడగు యానీగారికి తంతునపిరి. కపర్టీగారు రేపు గవర్నరుతో సంప్రదించి యే విషయమును దేల్చుకొందు యానీగారితో మాట్లాడి మతియు నిర్ణయింతురు. అభయంకరుగారు స్వరాజ్యవాదులతో నీ విషయమును దినమంతయు జర్చించునేయుండిరి. (అ. ప్రె.)

వ్యవసాయాభివృద్ధికి గ్రాంటు

మంత్రి ప్రసంగము

పునహా, ఆగస్టు 6:—బొంబాయి శాసనసభయందు ప్రశ్నలకు సమాధానము లియబడిన విషయ వ్యవసాయాభివృద్ధినిమిత్తము గ్రాంటు నీయవలసిన దని గౌరవనీయులగు డెప్యూటీ గవర్నరు, అభివృద్ధిగావించుటకు ప్రారంభింపబడిన స్కీముయొక్క ప్రాముఖ్యతను గురించి వివరముగ మంత్రి చెప్పెను. ఇదివరకు చెచ్చింపబడిన ధనమును రయితుల అభివృద్ధియందు ఆతీసింపినచో సింధునందు ప్రారంభింపబడిన విధానము సంపూర్ణ గావించుటకు ధనము తొందరగ గావలసియున్నదనియు, మినుగారికి యీ స్కీము ఒప్పగించినప్పటినుండియు అభివృద్ధి శూచనలు గలవనియు, తాను స్వంతముగ నా ప్రాంతమునకుబోయిచూచితి ననియు మంత్రి చెప్పెను. స్కీముకొరకు స్వల్పపు మొత్తమే మంత్రి డిమాండుచేసెను. (అ. ప్రె.)

వంగరాష్ట్ర శాసనసభ

సభను విరమింపవలెనను తీర్మానమును

చర్చింప వీలులేదు.

“ఇపుడున్న వంగరాష్ట్ర శాసనసభను వెంటనే విరమింపవలెనని శాసనసభవారు గవర్నరుకు సూచించుచున్నారు” అను తీర్మానమును శాసనసభలో నుపపాదించి గోరెదను అని రాయబారివ్రవాధ చాదరి (ఎం. ఎల్. సి) గారు శాసనసభా కార్యదర్శికి వ్రాసెను.

“శాసనసభా నిబంధనలలో 7 వ నిబంధన ప్రకారము విరూపపాదించి పదవిన తీర్మానము రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వమునకు ప్రధానముగా సంబంధించినది కాదను కారణమున దానిని శాసనసభలో చర్చింప వీలులేదని గవర్నరు ఆజ్ఞాపించెనని మీకు తెలియజేయుటకు నేను నియుక్తుడనైతి నని గతనెల 29 వ తేదీని కార్యదర్శి జే. బార్లెయిగారు చాదరిగారికి వ్రాసెను.

(అమృతబహు పత్రిక)

దేశబంధు వంగరాష్ట్ర

స్థానికనిధి

ఒక జమీందారుని భూరివిరాళము

విదులతుల తొంబదివేలు

ఈనెల 4 వ తేదీ నాటికి 5,90,478 రూపాయలు వసూలయ్యెను. అతీంగంజి జమీందారుడును జయిను మత్తుడు నగు నేటు నిర్మలకుమారి సింగుగారు 4 వ తేదీని 10,000 రూపాయలను బియాంగంజిలో మణిలాలు కొధారీ, శివలాలు పట్టాగార్ల పరమున నొసంగిరి.

గాంధీమహాత్ముడు

గాంధీ మహాత్ముడు 5 వ తేదీని బియాంగంజికి వెళ్లి అట నుండి అతీంగంజి, నాపిపూరు, బరహంపురం, కాసింబజారు మున్నగుస్థలముల కేగెను. 5-వ తేదీ రాత్రి మహాత్ముడు కలకత్తానుండి బయలుదేరి మూర్ఖదాబాదుకు వెళ్లెను. మరల 7 వ తేదీ శుక్రవారమునాడు ఉదయమునకు కలకత్తాకు వచ్చెదరు. (ఫార్వర్డు)

దుర్బలుడు

“దేశ”పత్రికా సంపాదకుడు తుమార్పణయొసంగుట పాట్నా, ఆగస్టు 6:—బీహారు ఉత్తర ప్రభుత్వపు రాజకీయ శాఖ యీదిగువ వివరించిన కమ్యూనిక్కు ప్రకటించెను:—దేశ పత్రికా సంపాదకత్వమును నిర్వహించుచుండిన పరసనాధిపతిగారికి 124-వ కెక్సనుక్రింద 11924 ఫిబ్రవరి 25 తేదీన విధింపబడిన రెండు సంవత్సరముల ప్రాసనందలి విశేషించిన భాగ మనుభవించుకుండ గవర్నరు తుమార్పణ యొసంగెను. తాను చేసిన తప్పనకు పరితప్తమౌదయుండ నైతనని చెల్పి యి క ముందు రాజద్రోహసంబంధముగ ఉద్యమములందు బాల్గాననని ఒప్పుకొనుటచే త్రిపాదీగారిని క్రిమినలు ప్రాసీ జరుకోడునందలి 401 కెక్సను ప్రకారముగ గవర్నరుగారు తుమించిరి. (అ. ప్రె.)

డక్కను సర్దారుల దర్బారు

బొంబాయి గవర్నరుగారు సమావేశము

చేయుచున్నారు

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:—గణేశఖండనందు ప్రభుత్వ ధనమున 26 వ తేదీ రాత్రి 9-30 గంటలకు బొంబాయి గవర్నరు డక్కను సర్దారుల దర్బారు జరిపెదరు. దర్బారు అనంతరము విరుదులునొందినవార లలంకరింపబడుదురు. (అ. ప్రె.)

తిరువాన్కూరు శాసన సభ

లాండు రివిన్యూ దక్కించుటకు తీర్మానములు

తిరువేండ్రము, ఆగస్టు 6:—మామూలు ప్రకారముగ తిరువాన్కూరు శాసనసభ నేడు సమావేశమయ్యెను. లాండు రివిన్యూక్రింద బడ్జెటునందు వ్యయమును దగ్గించుటకు తీర్మానములు ప్రతిపాదించబడెను. ఒక తీర్మానముదప్ప తక్కిన తీర్మానములన్నియు ఉపసంహరింపబడెను. సాయంత్రపు సంతయందు పన్నువసూలుచేయుట సాధ్యమైనంత త్వరలో కొట్టివేయబడునని అభ్యుక్తుడు వాగ్దానము జేసెను. సాయంత్రము 5 గంటలకు సభ నిల్పివేయబడెను. సభ తిరిగి రేపు సమావేశమగును. (అ. ప్రె.)

సంయుక్తరాష్ట్రీయ శాసనసభాధ్యక్షపదవి

అహ్మదాబాదు, ఆగస్టు 6:—సంయుక్త పర్వతాల శాసనసభలో నిర్ద అభ్యర్థులకు తీవ్రముగ పోటీ జరుగవచ్చును. ఇదివరకు కీనుగారుండిన యధ్యక్షపదవికి రాయబూదరు లాలా శీతారాముగారొకరు పోటీ చేయుచున్నారు. ఈయనను ఛటారినవాబుగు గా॥ రాజేశ్వరిబాలిగారు, బి. సి. డెనేజింగుగారు, బార్బిజాక్సుగారు, డా॥ ఖాను మొదలగువారలు బలపఱచుచున్నారు. రెండవవారు ముకుందలాలు బారిస్టరుగారు, ఈయనను స్వరాజ్యపక్షము బలపరచుచున్నది. పోటీ తీవ్రముగనే యుండును. (అ. ప్రె.)

కార్పొరేషను ఎన్నికలు

8-వ తేది రేష!

కాంగ్రెసు అభ్యర్థులకు వోటుజేయుడు

ఆగస్టు 8-వ తేదిని

6. ముత్యాలపేట

బుర్రా సత్యనారాయణగారు

11. సావకూరుపేట

సామి వేంకటాచలం శెట్టిగారి

13. ట్రివెన్ బేసిన్

ఎం. సింగారపేలు శెట్టిగారు

30. మైలాపూరు

కె. భాష్యంగారు

మైలాపూరులో కాంగ్రెసు సభ

మైలాపూరు డివిజనుకు కాంగ్రెసుపక్ష అభ్యర్థియగు శ్రీ కె. భాష్యమయ్యంగారి ఆధ్వర్యమున బలపరచుటకు నిన్నటి సాయంత్రం మండవల్లి రోడ్డునందు బహిరంగసభ జరుపబడెను. శ్రీ రత్నవభావతి మొదలియారగారధ్యక్షత వహించిరి.

దేశబాంధవి దువ్వూరి సుబ్బమ్యగారు

ప్రభుమను ఉపన్యసించుచు కాంగ్రెసు ఉద్యమ మది నేటివరకుగల కాంగ్రెసు చరిత్రోదంతమెల్ల వివరించుచు నాగో జి, గోకులుడు, బాలగంగాధరుడునుగు మహామహులు గా విందిన సేవ నుగడించిరి. 88 కోట్ల భారతీయులు స్వతంత్రుల మనుదుమని సంకల్పించినచో తత్సంకల్పసిద్ధికాటంకముండనేర దనిరి. తుర్వము శిశి, దధివి ప్రభువులు రాజ్యమేలినపుడు ప్ర జానరంజకముగ పరిపాలన గావించియుండిరి. అట్టిప్రజాపరిపా లన తిరిగి సుప్రతిష్ఠితము గావలయుననిన ప్రస్తుతము కాంగ్రెసు మహాసంస్థ నిర్దేశించినప్రకారము స్థానిక, పురపాలక సంస్థలెల్ల ను కాంగ్రెసువారు నతపరచుకొనవలెను. ఇద్దరుసభ్యుద్ధిక్షేయవ లెను. కారవసభయందు పరిభవంపబడనున్న సమయమందు ద్రౌ పతిమానసంరక్షణకై కృష్ణభగవానుని ప్రార్థింపగ అత్యుప స్త్రుములిడి ఆమహాసాధ్వీ మానసంరక్షణమొనర్చెను. అటులే నేడు రాట్నచక్రముచే భారతదేశ వస్త్రువిహితము మహాత్ముడు బోద్రోలుచున్నాడు. బ్రిటిషు షరిపాలనాలోపములను బాగు గవరేకొంపుడు. కార్పొరేషను పాఠశాలలందు రాట్నమును ప్రవేశ పెట్టుకుంటుంటే గాక రాట్నములను ప్రోత్సహించిన పురపాల కసంఘములపై కేసులుదెచ్చినారు. మీరెల్లరు సత్యస్వరూపులై నచో, భారతమాత్య నిజపుత్నలైనచో, భారతరక్తము మీదేహ మందు ప్రవహించుచున్నచో కాంగ్రెసువారికే వోటుజేయవలె నని పల్కిరి.

శ్రీ॥ గా. హరిసర్వోత్తమరావుగారు

ఆంగ్లభాషయం దుపన్యసించుచు భారతీయ ప్రజాతేమ మను గోరి 40 సం॥ కాలమునుండి అనంతరదేశసేవ యొనర్చు చున్నట్టియు, సమస్త భారతీయ ప్రాతినిధ్యము వహించినట్టి దగు ప్రజాసంస్థ కాంగ్రెసుమహాసభ తప్ప వేరొండులేదని హాగ్రి. ఈస్థానిక పురపాలకసంస్థలు కాంగ్రెసు గావించిన ఆం దోళనా ఫలితములే. కాంగ్రెసుసభపట్ల నత్యంత భక్తిగౌరవ ములు గల రిప్పోజ్ ప్రభువు మూలమున గానిచో మనదేశముం దిస్థానికస్వపరిపాలనాకాళి యుండియుండెడిదిగాదు. గొప్ప గొప్ప కార్పొరేషనుల కధ్యక్షులు నిక్కిల్ ప్రతిభజెందిన మహాపురుషులు కాంగ్రెసువారే. బొంబాయి కార్పొరేషనుకు మకుటర హిత మహిపతివలె నుండిన సర్ ఫోర్ జిషా మెహతాయన్ను, మొన్నటివర కధ్యక్షపదవియం దుండిన వి. జే. పటేలున్ను, బహుళ యశోవిరాజితుడై జీవముల జాతిన కలకత్తా కార్పొరేషను అధ్యక్షుడగు దేశబంధు చిత్ర పంజనుడును, అలహాబాదు పురపాలకసంఘమునకు అధ్యక్షు

లుగ నుండిన జవహర్లాలు, పురుషోత్తమదాసుగారు లెల్లరు కాంగ్రెసు వారులే. ఇంకను అసంఖ్యాకములగు ప్రజాసంస్థలు కాంగ్రెసువారి హస్తగతమై యున్నవి. నాగోజీ, గోకులుడు, బాలగంగాధరుడు, త్యాజీ, దేశబంధు, మహాత్మా, లాలాజీ మున్నగు మహామహులెల్లరు కాంగ్రెసువారే. ఇట్టిమహానీయులు కాంగ్రెసునకు జెందియుండుటయే మీవోటు కాంగ్రెసుపక్ష మున కొసంపాటుకు బలవత్తరమున కారణము.

బ్రిటిషు పార్లమెంటువారు మన కాంగ్రెసును మాత్రమే గాంచి భీతిపడరు. కడచిన ఐదారు సం॥ లనుండియు మనరాజ ధానియందు జస్తిగుపక్షమువారును, తదితర రాష్ట్రములందు మితవాదులును సంస్కరణముల నిర్వహించియుండిరి. మన జస్తి గుపక్షమువారైనను బర్మాన్ పొడ్డు ప్రభువుగారికి సంతృప్తి గలుగజేయ నశక్తులైరి. ద్వంద్వ ప్రభుత్వపరిపాలనావిధానము జయప్రదము గాంచలేదని బర్మాన్ పొడ్డు ప్రభువుగారే యంగీ కరించిరి. మన ఆచార్యశేఖరులును, జస్తిగువర్గమువారెల్లరును రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనను వాంఛించియుండిరి. కాని బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు రెన్నటికిని అడిగినంతమాత్రముచే అనుగ్రహించు వారు గారని నమ్మకముగలదు. ఒకే మార్గముగలదు. మన స్వశక్తిపై నాధారపడియుండి, ప్రభుత్వము లెల్లవేళల ప్రతినిధింధించుట తప్ప అన్యమార్గములేదు. దేశీయుల శక్తిసా మర్థ్యములు బ్రిటిషువారికి తెల్లము గావలెను. తాముకొరిన రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలన యొనంగనందులకు జస్తిగుపక్షమువారు గావించిన ప్రతిక్రియ యేమి? మంత్రివర్గవిలోమండి ధనము గడించుటయూ? కావున వారధికారము వహించవలసిన దినములు సమస్తమిహించినవి. దేశమునందలి స్థానిక, పురపాలక సంఘము లెల్ల ప్రభుత్వాంగములు. అవట నిరంతరప్రభుత్వ పెదుర్కొ నజాలు కాంగ్రెసువారులను ప్రతినిధులనుగ బంపనిచో నిరం కుళ పరిపాలనమునకు లొంగినవా రగుదురు. కార్పొరేషను కేవల ము పట్టాపారిశుధ్యమును మాత్రమే గమనించు సంస్థగాదు. ప్రభుత్వసామాన్యమున కొక బలము సాధనము. కావున అందు ధైర్యసాహసములుగల అడ్డుడనవానిని ఎన్నుకొనవలెను.

కాంగ్రెసుపక్ష అభ్యర్థియగు కె. భాష్యంగారు త్యాగ ధైర్యములకు వెనుదియనివారు. కాంగ్రెసునకు సంబంధించినందు వలన మదరాసు పౌరులకేగాక దేశమున కంతయు ప్రతినిధు లుగ నున్నారు. కావున మీధర్మమును సక్రమముగ నెరవేర్చుని చో దేశమునకు ద్రోహముగావించినవారయ్యెడిను. పలుకుబడి కిగాని, ధనమునకుగాని లోబడి అల్పమునస్కులు గాకుడు! దేశ తేమము, కాంగ్రెసు అభిమానము దప్ప వేరొండు ప్రసక్తి మీ మనములందుండి తొలగించి భాష్యమయ్యంగారికే వోటుజేయ వేడుచున్నాను.

పివవ వర్మాటంకమువలన సభ ముగింపబడినది.

శ్రీ॥ సామి వేంకటాచలం శెట్టిగారి విజయము

జస్తిగుపక్ష ముపసంహరించుకొనుట సామాకారుపేట డివిజనుకు 8 వ తేది జరుగవచ్చు ఎన్ని కలందు సామి వేంకటాచలంశెట్టి (కాంగ్రెసు పక్షము) వి. రాజగోపాల ముదలియారగారలో కడపటివారగు జస్తిగుపక్ష అభ్యర్థి అనారోగ్యపరిస్థితులవలన తన అభ్యర్థిత్వము నుపసం హరించుకొనినందున కాంగ్రెసుపక్ష అభ్యర్థియగు శ్రీ॥ సామి వేంకటాచలం శెట్టిగారు మాత్రమే ఎన్నుకొనబడుదురు.

పునః, ఆగస్టు 8:— బాకుడేశపట్టువలన లాభములను కప్పటకగు వ్యయమునుగురించి బొంబాయి శాసనసభయందు స రసమున చర్చ జరిగెను. రాజోవు శాసనసభ సమావేశమందు యీ విషయముగురించి ఆలోచించుట బాగుగనుండునని డిప్యూటీప్రె సిడెంటు నుడివెను. బొంబాయి శాసనసభయందలి స్వరాజ్యపక్ష నాయకులు జయకరుగారు డిప్యూటీ ప్రెసిడెంటు మావన బలపరచెను. తీర్మానము ఆమోదించబడెను. (అ. ప్రె.)

మదరాసు కార్పొరేషను

శాంగ్రెసు అభ్యర్థులకే ఓట్లీయుడు

శ్రీ॥ శ్రీనివాసయ్యంగారి విన్నపము

రేపు నాలుగు డివిజనులు సామాకారుపేట, ముత్యాల పేట, మైలాపూరు, ట్రివేయను జేసినందు ఎన్నికలు జరుగు దినము. సామాకారుపేటలో జస్తిగుపక్షపు అభ్యర్థి విరమించు టచే కాంగ్రెసు అభ్యర్థికి ఓట్లీలేకుండ విజయము గాంచును. ఇతర మూడు డివిజనుల ఓట్లు ఎట్టి సంకోచము లేకుండ కాంగ్రెసు అభ్యర్థులకే ఓట్లీయవలెనని సేనుమనఃస్ఫూర్తిగ వేడు కొనుచున్నాను. చాలవరకు ప్రచారము జేయుటచే నగరవిష యములగుర్చియు, రాజకీయ విషయములగుర్చియు ఆడివిజ నులలో ప్రజలకు జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగజేయబడెను. మనదేశీ యులు రాజకీయవిధి నిర్వర్తించుటందు బాగుగ సంస్థాపనలు గావించుటయందు సమర్థులని, కాంగ్రెసువారు జరిపిన ప్రచార మువలన దెలిసియే యుండును. కాంగ్రెసు సంస్థ ఉన్నతాశయ ములు గలవనియు, అవి నెరవేర్చుటకై మంచి కట్టుబాటులతో ప ని జే యు ట కు ద్వే శింప బ డి న ద ను పూర్ణవిశ్వాసముతో కాంగ్రెసు అభ్యర్థులకే ఓట్లీయుమని ము త్యాలపేట మైలాపూరు ట్రివేయి జేసినందుల ప్రతిఓటరునకు నేవిన్నవించుకొనుచున్నాడను. మదరాసుపౌరులు ఎట్టి అను మానములేక మనఃస్ఫూర్తిగా ఓటు జేయవలెననియు కాంగ్రెసు వారి వాంఛ దేశమునకు కావలసిన దదియె. పురసౌఖ్యవాభివృద్ధి కై మీఓటునీయుడు. శ్రీజాతీయభేదములు పాటింపక జాతీయై కత్తును నిజముగ ప్రజాపాలనకొరకు మీఓటునీయుడు. దేశాభి మానము గలిగి స్వరాజ్యమును సాధించు నిమిత్తము మీఓటు నీయుడు. దాక్షిణ్య ముండుట కనికరము జూపుట మున్నగు మోహముల విడిచిపెట్టవలెను. దేశమునందు విశ్వాస ము గలిగి ధైర్యము త్యాగము న్యాయము సత్యము ప్రేమ ము న్నగు సద్గుణములకు మీవోటు నిచ్చి ప్రజాతీవమునందలి మా లిన్యమును తొలగింపుడు.

బొంబాయి ఉప్పుతేరు కప్పటకు స్క్రీము

శాసనసభయందు దొరతనముయొక్క సమాధానము

పునః, ఆగస్టు 8:— ఉప్పుతేరు బొంబాయి (బాకుడే) కప్పీ పనుపర్చుటకు యేర్పాటుచేయబడిన స్క్రీమునుగురించి ప్రశ్న పరంపరలు శాసనసభయందు వేయబడెను. 886 ఎకరములు కప్పబడెననియు, ఇంతవరకును రూ॥ 1540,000 లు వ్యయమయ్యె ననియు, ఇంకను 1145 ఎకరములు కప్పవలసి యున్నదనియు, తూర్పుకొలాలాయందు కప్పవలసిన 132 ఎకరములు ప్రస్తుతము ఆపుచేయ బడెననియు గవర్న మెంటు తరపున దెలుపబడెను. (అ. ప్రె.)

ఒక స్త్రీ కనబడక పోవుట రాజుపాలెం వేంకటప్పయ్యగారి భార్య అమ్మాయమ్మ గారు

ఈమె గుంటూరుజిల్లా బాపట్లతాలూకా నందిపాడుపా ష్టు యినగల్లు గ్రామమున నివసించుచున్న రాజుపాలెం వేంకట ప్పయ్యగారి భార్య. వయసు 60 ఏండ్లు. ఎర్రనిచాయ. తలవెం ద్రుకలు పొట్టిగా ఉంగరాలు తిరికియుండును. మనిషి పొట్టిగా నుండును. మోకాలుక్రిందయొముకమోర మేహాసాదయున్నది. నల్ల చుక్కలు లేక తెల్లచుక్కలుగల ఎర్రచీరను కట్టుకొనియుండు ను. చెవుడుకలదు. మనస్థిమితము లేదు. ఏదో విచారముగలదా నివలె నుండును. నెల దినములనుండి యామెజాడ తెలియలేదు. జాడ తెలిసినవారికి మంచిబహుమాన మియ్యబడునని గుంటూరు నుండి దామరాజు పుండరీకాశుడు గారు నేడు రంత్తిగార్ల నంపిరి.

పానిపట్టులోమ తకలహములు

ఒకపిల్ల వాడు చనిపోయెను

ఇటీవల హిందువులకును మహమ్మదీయులకును జరిగిన కొట్లాటలో దెబ్బలు తిలిన హిందూ బాలు బొకడు నేడు చనిపోయెను. హిందువులు దుకాణముల నింకను తెరచలేదు. మొహర్రోజున గాయములు తిలినవారు పరికొందరు గూడ కవబడిరి. నగరము శాంతిగా నున్నది. (అ. ప్రె. స్పెషలు)

కీర్తిశేషులగు

సురేంద్రనాథ

బెనర్జీగారు

"Surrender Not" అను నామాంతరముగల సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు నిన్నటి దినము మధ్యాహ్నము దివికేగిరి. బెనర్జీగారి వ్యాధి సంగతి తెలిసిన కొంతసేపటికే మరణవార్త గూడ వ్రతించెను. వయోవృద్ధులై డెబ్బది ఏడవ ఏట చని పోయినను, బెనర్జీగారి మరణమునకు చింతించని వారుండరు. తా మింకను వదినంతవరములు జీవించెదమని, బెనర్జీగారు బలుకుచుండిరి. కాని మృత్యువు అడ్డుపడి, వారి యాశల నడుగంటజేసెను. వంగదేశమునందు, కొలది వ్యవధిలో రెండు సింహము లదృశ్యమయ్యెను. దేశబంధుదాసుగారి మరణమునకు, వంగ దేశ మే గాక హిందూదేశమంతయు వగచుచుండగ, మరల నొక ప్రఖ్యాత పురుషుడు దివంగతుడగుచు, దేశదౌర్భాగ్యముని ఎంచవచ్చును. దాసు స్మారకనిధిని నెల కొలుకుటకు సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు పూనుకొని నపుడు, తా మిత త్వరలో దాసుగారిని కలసి కొందుమని ఊహించియుండరు. గాంధీమహాత్ముడు ఇరువురు సుప్రసిద్ధనాయకులు విగతజీవులైనందులకెంతవగచునో యూహించవచ్చును. సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిని "బారకు పురపు ఋషి" యని మహాత్ముడు పిలిచెను. అట్టి ఋషితో ప్రస్తావించి ఎంత కాలమో గాలేదు.

బెనర్జీగారి రాజకీయాభిప్రాయములతో నేకీ భవించినను ఏకీభవించుకొన్నను, మరణాంతము వరకు వారు దేశసేవయందు నిమగ్నులై యుండి, కర్మక్షేత్రమున అనువుల బాసెరిని యంగీకరింపక తప్పదు. దేశాభిమానవహ్ని వారియందు తుది వరకు ప్రజ్వలించుచునే యుండెను. ఏబది సంవత్సరముల పైకాలము మాతృనేనజేసిన యోధుని, ఏ భారతీయుడు మరువగలడు? సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు, నూతనయుగమున కనుగుణ్యముగ మార్పు జెందకపోయినను, దేశ స్వాతంత్ర్యమునకై తుదివరకు పరితపించుచుండిరి. సక్రమాందోళనము వట్లను, బ్రిటీషు న్యాయదృష్టివట్లను, సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారికి ప్రబల విశ్వాసమున్నను, వారి విశ్వాసముగూడ రాను రాను చలింపజొచ్చెను. బర్మోహెడ్డు ప్రభువు ప్రసంగము బెనర్జీగారిని సయితము సంతృప్తిపరుపదయ్యెను. ఇండియన్ అసోసియేషన్ ద్వారా, వారు తమ యనమ్మతిని దెలిపిరి. మితవాదులను సయితము సంతృప్తిపరుపజాలక, అన్ని పక్షములవారి యందును నిరాశను

గలుగజేసిందులకు అధికారవర్గమువారే బాధ్యత వహించలేదు. ప్రాచీన మితవాద నాయకులలో, బెనర్జీగారే కడపటివారని ఎంచవచ్చును.

శాస్త్రీ, చింతామణి, నప్రూ మున్నగువారు బెనర్జీగారి కన్నను కొంతముందుకు వచ్చినవారే. నప్రూగారి సిఫార్సుల సంగీకరింపలేని ఇండియా మంత్రి, హిందూదేశమునం దే పక్షము వారిని, తృప్తిపరుప గలుగును? రాబోయే మితవాద సమావేశమునకు బెనర్జీగారి రధ్యక్షులుగ నుండుట కంగీకరించిరి. అప్పుడు వారి యభిప్రాయములు వ్యవస్థాపకముగ వెలువడజేసే. కాని దేశ మట్టి నోము నోచి కొనలేదు. సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారికి ప్రాతపక్షములయందెంత నమ్మకమున్నను, అధికారుల కెన్నడును వంగి సలాములు చేసి యెరుగరు. సమయము వచ్చినపుడు వారిచర్యలను తీవ్రముగ ఖండించి, తమ స్వాతంత్ర్యమును నిలువబెట్టికొనిరి. సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి టీవల రచించిన జీవితచరిత్రమునందు, బారిసాల్ నగరమున జరిగిన సందర్భముల నెటుల వర్ణించిరో జూచిన, వెనుకటి వేడి ఏమాత్రము చల్లారలేదని విదితమగును. భారతరాజకీయ చారిత్రమునందు, బారిసాల్ సందర్భము లెన్నటికిని నిలిచియుండును. అయ్యవి మరుపుకు రాజాలవు. బెంగాలులో పిమ్మట జరిగిన రాజకీయ పరిణామమునకు బారిసాల్ సంఘటనము పునాదియయ్యెనని, బెనర్జీగారు తెలిసిన సంగతియందతిశయోక్తి గనుపించదు.

ఆదినములలో కర్ణాటప్రభువు రాజప్రతినిధి. పుల్లరుగారు బెంగాలులెప్పి నెంటుగవర్నరు. ఉభయులకును సరిపోయెను. పుల్లరుగారికి బలప్రయోగమునందున్న నమ్మకము సువిదితము. వారికి ప్రజాశయము లనిన ఏమాత్రము గిట్టవు. మహమ్మదీయులను, తమ ప్రియభార్యయని వారు చాటిరి. హిందువులను మహమ్మదీయులను వేరుజేసి, వంగదేశ విభజనము నెటులయినను నిలిపియుంచి, పొగరుబట్టి యున్న తూర్పుబంగాళపు మదమదంప బద్ధకంకణులై యున్న పుల్లరు ప్రభుత్వమువారు, బారిసాలు కాన్ఫరెన్సు జూచి ఎటుల సహించగలుగుదురు? బారిసాలునం దూరేగింపుల జరుపగూడదని శాసించిరి. బెనర్జీగారు రా ఉత్తరువు సత్కరిమించి రనునేరము మోపగ, మేజిస్ట్రేటుగారు విచారించి వారిపై జరిమానాశిక్ష విధించిరి. అందుమీద వంగదేశమునందు గొప్ప కలవర మేర్పడెను. సక్రమాందోళనయందు విశ్వాసము దాదాపుగ నంతరించెను. బెనర్జీగారు వంగదేశవిభజనపు రద్దనిమిత్తము తీవ్రముగ పోరాడిరి. తమ కత్యంతప్రియు లగు మార్లే ప్రభువుగారి సంకుచితదృక్పథము బెనర్జీగారి కాశ్చర్యము గలుగజేసెను. ఆంగ్ల లిబరలు సిద్ధాంతము లేమూలదాగెనని వారు తలపోయ జొచ్చిరి.

కాని, ఎంత తీవ్రముగ నాందోళనము జరిపినను, సక్రమాందోళనపు సరిహద్దును వారు దాటరయిరి. ఎప్పటికయినను ఇంగ్లండు దయ దలచునని వారికి నమ్మకము గలదు. జాతీయవాదుల ఆందోళనకు ఫలముగ సంస్కరణములు చేకూరినయెడల, సక్రమాందోళనమున కిది ఫలమనియు, మితవాదుల దృక్పథమే తుదకు సఫలమయ్యెననియు, వీరు పొంగుచుండిరి. వీరి బేలతన మాశ్చర్యము గలిగించుచున్నను, వీరి విశ్వాసము మాత్రము దృఢమయినదని యెంచక తీరదు. ఇందుకొక నిదర్శనము

జూపవచ్చును. వంగదేశ విభజన మింకను రద్దు గాలేదు. బెంగాలీల దుఃఖమింకను మాసిపోలేదు. ఇంతలో మింటో మార్లే సంస్కరణములు బయల్పడెను. అయ్యవి నిస్సారములని జాతీయవాదులు బలికిరి. కాని మితవాదు లన్యథా తలంచిరి. 1908 సంవత్సరమున చెన్నపురిలో మితవాద కాంగ్రెసు సభ గూడెను. అంతకు పూర్వపు సంవత్సరము నందు సూరతులో కాంగ్రెసు సభ భగ్నమయ్యెను. పిమ్మట జాతీయవాదులను మితవాదులు కాంగ్రెసు సభనుండి వెడలగొట్టిరి. సూరతుసభలో నెటు నుండి వచ్చెనో గాని, సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిపై పాదరక్షబడెను. బెనర్జీగారి సంగతిని చివరివరకు మరువలేదు.

మద్రాసు కాంగ్రెసుసభయందు అతివాదుల సంఘము లేకుండెను. మితవాద నాయకులు సంస్కరణములను బట్టువలె పొగడజొచ్చిరి. వంగదేశ దుస్థితినిగూడ మరచి, బెనర్జీగారు సంస్కరణములను, తత్కర్తలగు మార్లేగారిని అమితముగ భూషించి, అరచేత వైకుంఠములభించెనని చాటిరి. వారి ప్రసంగము మిగుల గంభీరముగనుండెను. వక్రత్వ లక్షణములన్నియు దానియందు గనుపించెను. అతివాదుల ఓటమిని, మితవాదుల విజయమును బెనర్జీగారు చాటిరి. కాని హృదయము లందు జాతీయభావ ప్రేరితులయిన యువకుల కది విశ్వాసము పుట్టించదయ్యెను. పండిత మదన మోహన మాలవ్యాగారు సయితము, భిన్నాభిప్రాయమును సూచించిరి. బెనర్జీగారివలె యుత్సాహము జూపజాలకపోయిరి. కాని తాత్కాలికోత్సాహములో మితవాద ప్రముఖులకు సంస్కరణములలోపములు గనుపించలేదు. అనుభవమువలన మాత్రము నిజము తెలిసినట్లెప్పుడు. పందొమ్మిదిమంది శాసనసభ్యులు తయారుజేసిన విజ్ఞాపనయందు, సంస్కరణములు నిరర్థకములని స్పష్టపరుపబడెను. మితవాదులే వానిని పూర్తిగ ఖండించిరి.

పిమ్మట మాంటుఫర్డు సంస్కరణములు ప్రకటింపబడినపుడుగూడ, బెనర్జీగారు లులనే ప్రబల విశ్వాసము గనుపరచిరి. బాంబాయిలో స్పెషలు కాంగ్రెసుసభ జరిగినపుడు, బెనర్జీగారు హాజరగుటకు నిరాకరించిరి. సంస్కరణములు నిరాకరింపబడునను భయము వారి నావహించెను. సంస్కరణము లాశాభంగకరములని తీర్మానించుట సయితము వారి కుపద్రవకరముగ దోచెను. కాంగ్రెసును విస్మరింపవలయునా, సంస్కరణములను విస్మరింపవలయునా? ఈ ప్రశ్న వారి మనము సధికముగ బాధించెను. కాంగ్రెసును విస్మరించి సంస్కరణములను చేపట్టవలయునని, బెనర్జీగారికి దోచెను. తమ నిశ్చయమును బెనర్జీగారు యిరీతిని వ్యక్తపరచిరి.

"కాంగ్రెసు స్పెషలు సమావేశమునకు, కాంగ్రెసును నిర్మించి, కాంగ్రెసు కొరకు బాధపడిన వారనేకులు హాజరుగాక పోయిరి. అట్టి వారిలో నేనొకడను. నాకు గలిగిన వియోగ బాధ అపరిమితము. 1885 సంవత్సరము నుండి నేటివరకు నేను ప్రతిసభకును హాజరయితిని. నా సుఖమును, ధనలాభమును కాంగ్రెసు నిమిత్తము కోల్పోయి యుంటిని. నారక్షముతో, కాంగ్రెసు సంస్థను బలపరచితిని. నాజీవితపు కృషిని, కాంగ్రెసు సంస్థ వ్యక్త

క్రొధననామ సంవత్సరం శ్రావణమాస బహుళ తృతీయ ౩, శుక్రవారము

మూ థ వ ం చ న ము

[పంగనామముల రామచంద్రరావుగారు]
 గీ. హృదయరోదోంతరమున బెంబోదపుచున్న
 జీవకరుణామృతము వికర్షించు బడుగు
 చీకటిం దాటఁ గాంతిపీచికలఁ గొలిపి
 నన్ను దరి జేర్చె దివ్య మన్ననలపేర్కొ||
 ఉ. వచ్చినవాడఁ గాని నిరవద్య యథోచిత జీవ
 సంబునక, బొచ్చెము లేనివాడ వెటు పుట్టెను
 దుర్విధి కిట్టి బుద్ధి? పై, పెచ్చు వినిర్మలద్యుతుల
 వెల్లువలోఁ దలమున్నఁగొన్న నక, మచ్చరి
 కించి నీడ మసి మాటఁ గరంబు దుర్మగ్రహం
 బునక||
 గీ. కర్మపాక నిరంకుశత్వాలేందు
 చేతిబలగంపుఁజెద యీ చెనఁటిముసలి
 నిన్నుఁగొనిపోవ వచ్చి కీ డెన్నె నాకుఁ
 బ్రభువుకడగన్నె నట్టిల్ల భటునిసిరికి||
 మ. మనకుఁ మృత్యువు వెంటనంటి నడచుక
 మాంద్యంబుతో ముందు, కా! రణముం గూర్చి
 పయంబడున్ వెనుక; దుర్గాహ్వంబు లే మృది
 శా! ద్రునిరూఢోత్తముఁ డౌ మనుష్యునికెనివ
 స్వల్పజన్మాప్తి వే! మని మూఢత్వము నీకుఁ
 గట్టుదును నాత్మాజ్ఞాన మూరించుచున్||
 మ. ఆల పాశ్చాత్యవిలాస నాగరకతక వ్యామోహ
 ముం గొన్న మా! నలె దీపాగ్నిశిఖాకలాప
 పతనవ్యాసక్తి నీకేల మ! మృల నాదర్శము
 గాఁగఁ గైకొనకు మా బుద్ధుల్ పరాధీనముల్!
 శలభాగ్రేసర! పాము వేఱెడకు నాశాపాశ
 ముం దెంపుచున్.
 మ. అమితోత్కృష్టకళానిధానమగు నాంగ్లాభ్యాస
 మున్ దేశమా, తృప్తిపాపవృత్తితో గ్రహింప
 వలె నం చీ కావదీపంబు మా, కమలోద్బోధ
 మొనర్చుచున్న దిదియే కాకుండ గా జింత
 యో, లము గాకుండిన నీయవస్థ నికఁ దెల్పం
 జాల— రూపాటవే?||
 నీ. దీపావధానవిధేయాత్మ నొక్కింత
 నడలించి మరలుమా సత్వరమున!
 నలవోక దాపట నట్టాడుచున్నది
 కాముకిగతి ముస లీ మతంగి!
 తినవచ్చినాపు —నిన్ దినవచ్చె నీపాపి
 ప్రకృతిలీలలు మనోబాధకములు!
 బ్రతుకుపైఁ గల్గు విసంభంబు డిగజార్చు
 సృష్టికర్తకు సమస్కృతు లొనర్చు!
 హరిహరీ! వచ్చుచున్నది హంతకి యటు
 అంద దుత్తంగమార్గ దీపావరణము
 ఘోరదృశ్యంబుఁ జూడని భారతీయ
 జాతివాడను బోయెద శలభరాజు||

శ్రీ నారసింహస్థకము

[విద్వాన్ దేవరకొండ రామజోగిశాస్త్రిగారు]
 శా. శ్రీరంజిల్లెడు మోముతోడను మహాశృంగార
 హాసంబుతోఁ, గారుణ్యమృత సత్కటాక్ష
 ములతోఁ గల్యాణరూపంబుతోఁ, బారా
 వారతటస్థైలమున దే వాగారమందుండి,
 యో, శ్రీరామామణివల్లభా! తనరవే శ్రీ
 నారసింహప్రభూ.
 శా. దేవా నీవలనక సమస్తజగముల్ దీప్తంబులై
 పుట్టెడిక, నీవే వానినిబోతు వెచ్చలయమున్
 నీ వల్లనే గల్గెడిక, భావాతీతగుణ ప్రధాన!
 యమిత శ్రావణ్య! నిక భక్తితో, సేవింపంగ
 ననుగ్రహింపగదవే శ్రీ నారసింహప్రభూ. ౧
 మ. ఆరయక దేవ! త్వదీయ దివ్యమహిమంబుత్యం
 తచిత్రంబు, ధీ! పరులౌ హూనివరేణ్యు లేమన
 ములక భావింపఁగాలేరు, భా! స్వరకారుణ్య!
 ననుం ద్వదీయపదసంభ్రాంతిలోఁ జేర్చి, ను!
 సిరపాఖ్యాదు లొసంగి ప్రోవగదవే శ్రీనార
 సింహప్రభూ. ౨
 మ. నరు లేయేగతి నిన్నుఁ గోరుచు మహానందం
 బుతోఁ గొల్తురో, ధరణి న్నారికిఁ దాదృశంబు
 ఫలసంధానంబుఁ గావించెదో, వరదా! సారక
 నామధేయ! కరుణా పారీణ! మద్వాంఛలక,
 సిర మొప్పక సఫలంబు చేయగదవే శ్రీ
 నార సింహప్రభూ. ౩
 మ. గురుకష్టంబుల కోర్చి నిచ్చలు నినుం గుర్తించి
 నదృక్తి నీ, చరణాబ్జంబులె నమ్మి “విశ్వము భవ
 త్సాక్షాత్కారార్థంబు” నా, వరవిజ్ఞానము
 గల్గు భక్తవరునిక భ్రష్టంబు రక్షింపవే, సిరత
 దృక్తి నొసంగి ప్రోవగదవే శ్రీ నారసింహ
 ప్రభూ. ౪
 మ. తనరక భారుణి దుష్టశిక్షణముచేతక శిష్ట
 లోకంబుఁ బా, లనముక జేయఁగ నెల్లవేళ
 శుభలీలా నీవు జన్మింతువా, ఘనహాసమము
 పూని, నాదు మనముక గాసించు దుష్టాశినిక,
 జెనకం జేసి మనంబుఁ గావగదవే శ్రీనారసిం
 హప్రభూ. ౫
 మ. విమలంబైన త్వదీయకీర్తి వినుచుక భీతిక
 మహాభక్తితో, సముపాసించంగ నెంచినాడమది
 నీ సద్భక్తవర్గంబునక, మమతక బ్రోచెదో
 లేదో? నన్నును మహాత్మా నీడె భారం
 బగుక, స్థిమితంబౌ మన మిచ్చి ప్రోవ గదవే శ్రీ
 నారసింహ ప్రభూ. ౬
 మ. నిన్నుం జూచి ముదంబు నొందు కనులుక నీ
 దివ్యవర్ణంబులక, నెన్నం జాలెడు జిహ్వలుక
 బుడమిలో నీ నేవ చేయంగనే, సన్నాహం
 బును జూపు చేతులు ప్రశంసార్థంబు లొక
 గాపునక, జెన్నారంగ ననుగ్రహింప గదవే శ్రీ
 నారసింహప్రభూ. ౭

పసిపిల్లా!

[బులుసు వేంకటరమణయ్యగారు]
 అరుణకిరణుండు పడమట! నస్తమింప
 నన్న గాలి చలించునా! సంజవేళ
 వాయుసేవన కాతుకవతిని జేయ
 నిన్ను బ్రేముడిమీఱంగ! నెత్తుకొనుచు
 “పట్టినిదురింపు”మనుచు జోకొట్టుచుండఁ
 దూరుపుదిశనుబాడముచందరుని జూచి
 “దాయి దా”యంచు హర్షము! దపులుకొనఁగ
 చేతులారంగఁ బిలుచుచు! జెలుపు మీఱ
 నాటలాడెడు నిన్ జూచి! హర్ష మందు
 నన్ను మఱచితివమ్మ; ఓ! కన్నతల్లి!
 * * *
 అమ్మ పాలను బోసెడి! యవసరమున
 నీవు తీరంబుగ్రోలక! యెప్పుచుండ
 “తల్లి! ఏడ్వకు పాలను! ద్రావు”మనుచు
 బుజ్జగించినయెడ మల్లెపూవుబోలె
 నొక్కచిటునవ్వు నవ్వి వేఱొక్కతడవ,
 కాలుచేతుల నాడించి! కడుముదంబు
 నొందునిన్ జూచి హర్షము! నొందుచుండు
 నన్ను మఱచితివమ్మ; ఓ! కన్నతల్లి!
 * * *
 అమ్మ చేసెడిపనులకు నడ్డువచ్చి
 యెత్తుకొనుమనుభావంబు! నెఱుకపఱచి
 నయనసంభవబాష్పముల్! నాట్యమాడ
 చేలచెఱుగును బట్టక! చిందులాడ
 “బిడ్డ! ర”మ్మని చేఱాచి! పిలిచి యాడు
 కొనెడివస్తువులన్ దెచ్చి! కొన్ని యాయ
 సంతసించెనిన్ జూచి! సంతసించు
 నన్ను మఱచితివమ్మ; ఓ! కన్నతల్లి!
 * * *
 “కొక్కారోకో” యటంచును! గోడి గూయ
 కన్నులను నుల్కుకొనుచును! గలయఁజూచి
 ఎవ్వరును బజ్జ లేరని! యెప్పుచుండ
 “తల్లి! నే నుంటి భీతిని! దలఁపకమ్మ”
 అనుచు నెత్తుకొనంగ న! న్న తిదృఢంబు
 కౌగిలించుచు మూసిన! కన్ను లట్టె
 యుండఁ జిటునవ్వు నవ్వి న! న్నుత్సహింపఁ
 జేయునిక జూచి సౌఖ్యము! జెందుచుండు
 నన్ను మఱచితివమ్మ; ఓ! కన్నతల్లి!

క్రొధన సంచికలోని

మ హా త్మ ని రూ ప ము

ఉన్నతఫాలవట్టిక సమున్నతవత్సము శెడదీను లా
 సన్నవిచారవీక్షణలు జాల్మోసుకన్నులు, ఖాది
 వన్నసుమధ్యముక బాడపుపాటివి ప్రేళ్లు, ముడుంగు
 నున్న మహాత్మగాంధీ కరుణోదధి దర్శన మిచ్చు
 ముందటక||

నన్నయకు బూర్వముపద్యములు

కలవా?

[కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు]

(గత సారస్వతానుబంధము తరువాయి.)

యృద్ధుమల్లు డెవరు?

ఈ శాసనమునందు శాసనకర్త యృద్ధుమల్లు డెవరని యృద్ధుమల్లుడు, మల్లుడు ననుపేరు గలవా డెవరని, నాతనితాత పేరు మల్లపరాజునియు, జెప్పబడినట్లు లక్ష్యరూపుగారే యంగీకరించిరి. రాజనరేంద్రునకు బూర్వమునం దున్నయృద్ధుమల్లునితాత యృద్ధుమల్లుడుగాని మల్లపరాజు కాడు. కావున మల్లపరాజు మనుచుండ నీయృద్ధుమల్లుడు మఱియొకడు కావలయును. శ్రీరామయ్యపంతులవా రీయృద్ధుమల్లుని బూర్వపువాని జేయుటకు మొదటి యృద్ధుమల్లునకు మల్లపరాజును పేరున్న దేమో యని సాహసించి యూహించుటకు మొగలుపెట్టిరి. మన కపోలములనుండి నూతనముగా బయలుదేరినదియు నిరాధారపు టూహలనుబట్టి యాసిద్ధాంతము చేయుట? యని నేను శంకింప, లక్ష్యరూపుగారు మొదటియృద్ధుమల్లునకు మల్లపరాజును పేరున్నదని శాసనప్రమాణము జూపగోరి స్వరచనవ్యాఖ్యాతములతోగూడిన వింతవాక్యముల వ్రాసిరి. నావ్రాసినవ్రాతల నిరసించుటకై లక్ష్యరూపుగారు రీక్రిందిసిద్ధాంతమును గావించిరి. "యృద్ధుమల్లుడనిన 'మల్ల' డనుటకు వేలు ప్రమాణముకల్పితము. కాని మల్లుడని యున్నయెడల వానికి యృద్ధుమల్లుడని పేరుండే ననుటకు వేలుప్రమాణము కావలెను. (చూ. 1922-23 సంవత్సరాది సంఘిక.)

ఈసిద్ధాంతముబట్టి శాసనకర్త యర యృద్ధుమల్లునితాత యృద్ధుమల్లు డనుటకు నలనుపడుటలేదు. నీమన, శాసనమునందీతడు మల్లపరాజుని తెల్పబడెను. కాని యృద్ధుమల్లుడని తెల్పబడలేదు. "మల్లపరాజు" అను శబ్దమునది 'రాజు' అనినది త్రితయత్వము బోధించుకల్పననియు, 'అప' యనునది లింగమును సూచించునది యనియు, మూలనామము 'మల్లు' యనునది యనియు లక్ష్యరూపుగారు వ్రాసిరి. వాచమునిమిత్ర మల్లుంగీకరించినను సీతడు మల్లుడనుచున్నాడు గాని యృద్ధుమల్లు డనుటలేదు. యృద్ధుమల్లుని మల్లుడనుటకు వేలుప్రమాణ ముకల్పితమే కాని మల్లుడనియున్నయెడల వానికి యృద్ధుమల్లుడనికూడ పేరుండే ననుటకు వేలుప్రమాణ ముండవలెనని కదా లక్ష్యరూపుగారు సిద్ధాంతీకరించిరి?

ఆ ప్రమాణమేమిది? దానిని మీరు చూపలేక మనుషుని పేరుబట్టి తాతపేరు సూచించుకొనెదమనుచున్నారు. సాధారణముగ దాతనామమే మనుషునికిడబడును కాని కొన్నితావుల ధేదించుకొని పోవుచుండును. అప్యయ్యయనవాని కొకమనుషుడు గలిగిననా శిశువునకు జనకుడు తెల్పి పేరును నప్యయ్యనా మముజెల్పబోవుచుండగా నింతలో వెంకటేశ్వరుడు పూని నాపేరు పెట్టు మనుటయు నా పేరువుచే నుభయనామములుగలిపివచ్చుటకు వేంకటప్పయ్యయన నామమునుట వాడుక యైయున్నది. కావున దాతపేరు నప్యయ్యయన మనుషునిపేరు వేంకటప్పయ్యయన నైయుండుచోట్ల మనుషునినామముబట్టి తాతనామ మూహించుటకు నలనుపడును. పూర్వచాళుక్యులలో విజయాదిత్యులు పలువురు కలరు. అందులో నొక్కడు గణక విజయాదిత్యుడు ఈ గణక విజయాదిత్యుని నామములనుబట్టి యాతనితాత యగు విజయాదిత్యుడు గూడ గణక విజయాదిత్యుడు కావచ్చునా? మఱియు నీ పూర్వచాళుక్యులలో కలివిష్ణువర్ధనుడు కలడు. ఈతనిపేరునుబట్టి యాతని పూర్వులగు విష్ణువర్ధనులకు గలిశబ్దము దగిలింపవచ్చునా? కూడదు. కావున మనుషుడగు యృద్ధుమల్లునినామముబట్టి తాత యగు మల్లపరాజునకును యృద్ధుమల్లునామము కలదని యూహించుట మహా సాహసము. అది యటులుండ వాచమునిమిత్రము, శాసనకర్త తాతకు యృద్ధుమల్లుడను ఘనమైనపేరుకూడ కలదనము. అయినను శాసనలేఖకుడు శాసనకర్తతాత పేరు తెల్పుటలో ఘనతను సూచించు యృద్ధుమల్లపరాజునామమును వాడక తల్లోపమును సూచించు మల్లపరాజునామమేలవాడును? మల్లపరాజుశబ్దము ప్రాస్యమును సూచించుననియు ఘనతను సూచించునది కాదనియు లక్ష్యరూపుగారే యిట్లు వ్రాసిరి. "బ్రహ్మయ్యగారి మల్లుడు తనకు యృద్ధుమల్లుడను ఘనతను సూచించు పేరున్నయెడల శాసనవాడు లిచ్చునప్పుడు తనపేరు బిరుదములతో యృద్ధుమల్లుడని చెప్పకొనక

మల్లపరాజును సాధారణ నామమును గడ్యలోగూడ జెప్పుకొనునా? (చూ. 1922-23 సంవత్సరాది సంఘిక.)

ద్వితీయ యృద్ధుమల్లుడు తన తండ్రిపేరు గూడ నెత్తక తాతపేరు నెత్తియున్నాడనుగాదా? కావున దాత గొప్పవాడు కావలయును. అట్టి గొప్పవాడైన తాతపేరు జెప్పనపుడాతనికి ఘనతను సూచించు యృద్ధుమల్లునామమే యున్నయెడల నాపేరునే వాడుచుగాని మూలతనను సూచించు మల్లపరాజునామము నేల వాడును? తనతాత నభివేరించుటకై శాసనములో నాతని పేరెత్తెనా? శాసనములో మల్లపరాజును సాధారణ నామమును వాడుటకుగల కారణము ఘనమన్నయొక్క యాతంకమును మిమను గల్పించుకొని లక్ష్యరూపుగారు గడ్యములో గూడ నుంచునా? యని వ్రాసిరి. అనగా వచనమునందున్న విశాఖరపు శాసనములో నుండరాదనియు, బద్ధములో నున్న యృద్ధుమల్లు శాసనములో నుండవచ్చుననియు సూచించిరి. గణముల బాధచే బద్ధములో మార్చవచ్చునని వారి యూహ. ఇది యుచితముకాదు. యృద్ధుమల్లు శాసనకర్తయొక్క తాతకు యృద్ధుమల్లునామమే యున్నయెడల దానిని మల్లపరాజును చొట సరిగా నతుకవచ్చును. యృద్ధుమల్లు శబ్దము మధ్యాక్రరలో నిమగ్నమగుచుండునదిగాదు. విశేషించి తమతాత మల్లపరాజు వేరడుతాను గట్టించె ననుపాదములో మల్లపరాజును పదమును దీసివేసి యృద్ధు మల్లు డను పదము వేసిన తత్వము చెబెడు. "తమ తాత యృద్ధుమల్లుడు వేరడు తాను గట్టించె" ననవచ్చును. ఈతీతిగా ఘనతను తెల్పు వ్రాతను వ్రాయక సాధారణ మల్లపరాజునామము కవి వాడె ననుట లక్ష్యరూపుగారివ్రాత కే విరుద్ధము కాన శాసనకర్తయగు యృద్ధుమల్లునితాత మల్లపరాజు కాని యృద్ధుమల్లుడు కాడు. లక్ష్యరూపుగారు పూర్వచాళుక్యవంశమునకు బెద్దవంశ మనియు, జిన్నవంశమనియు రెండు శాఖలుగా విభజించిరి. పెద్దవంశములో యృద్ధుమల్లుడి శబ్దములు లేవు. చిన్నవంశములోగలవని లక్ష్యరూపుగారు వ్రాయుచున్నారు. ఈవంశములో ద్వితీయయృద్ధుమల్లునకు మల్లపరాజును పేరుకలదని లక్ష్యరూపుగారు వ్రాసిరి. శాసనకర్త చళుక్యుడే యైనయెడల సీమల్లపరాజు మనుషుడు వాని మనుషుడో ఈ శాసనమును వేయించియుండవచ్చును. ప్రభుయృద్ధుమల్లు ద్వితీయయృద్ధుమల్లు రీ శాసనమును వేయించిరనుట కవకాశ మెంతమాత్రములేదు. ఇందలిమధ్యాక్రరలకు నన్నయమధ్యాక్రరలంజూచి వ్రాసినవనుటయే యుచితముగా గాన్పించుచున్నది. తాతికి మూడుపెడలు పట్టి నాల్గవపెడకు దిగిరినను శాసనము పూర్తికాలేదు. విశేషభాగ మలిఖితమై మిగిలియున్నదని లక్ష్యరూపుగారు వ్రాసిరి. శ్రీనారాయణరావు గారిశాసనములో మొదటియృద్ధుమల్లుడు గుడిగిగట్టించుటనుగూర్చియు రెండవయృద్ధుమల్లుడు దానికి మొగమాడుచుగట్టించుటనుగూర్చియు ముచ్చటించబడియున్నదనిగా జెప్పుచున్నాడు? మిగిలినభాగములో దరువాతిరాజులను గూర్చి ముచ్చటించబడియున్నదేమో? అట్లున్నయెడల నీయతి నారాయణరావు గార ను కొని నం త కం తె నవీన శాసన మగును. ఇంతయేలే? ఈ శాసనము రాజనరేంద్రునికంటె బూర్వము వ్రాయబడినదనుటకు, శాసనమువ్రాయబడిన క్రమము బట్టిచూచినను బిరుదములను బట్టిచూచినను రాజనామములం బట్టి చూచినను వారిమతములనుబట్టి చూచినను నవకాశమింతయును గాన్పించుటలేదు. శాసనము రెండుపెడల నిండి మూడవపెడలో గొంతవంశము జని యచ్చట నీశ్వరభట్టసోమయాజిశాసన ముడరాగా నచ్చటనుండి నాల్గవపెడకు మఱివిపోవుటచే నీశ్వరభట్టసోమయాజిశాసనముకంటె నీయతి నవీనమని తేలుచున్నది. కావున నిది నన్నయభట్టరకునికంటె బూర్వపు శాసనము కాదు.

ఈశ్వరభట్టశాసనమునందుగల లిపికంటె. నీయృద్ధుమల్లు శాసనమునందుగలలిపి ప్రాచీనమైనదిగా గాన్పించుచున్నదే! ఇక నీశ్వరభట్టశాసనముకంటె నిది నవీనమయినదను తెట్లని ప్రతిపక్షము శంకించుచున్నారు. ఈశ్వరభట్టసోమయాజి శాసనము నందు గ్రోత్తకత్తును యృద్ధుమల్లు శాసనమునందు బ్రాతకత్తును నున్నమాట నిజము. అట్లయినచో గ్రోత్తకత్తుననున్న శాసనముకంటె బ్రాతకత్తుననున్న శాసనము నవీనమగుటెట్లందురేని నీ రెండుశాసనములును లిఖించ (బడి న కాలము లిపుల విషయమున సంధికాలముగలచే నయ్యది సంభవమే. ప్రాతకత్తు మాటి గ్రోత్తకత్తు వాడుకలోనికి వచ్చుట యొక్కసారి యెన్నడును సంభవింపనేరదు. మొదటిది పూర్తిగ బోయి రెండవది యే నిలుచుటకు మధ్య సంధికాలముండును. ఈసంధికాలములో లేఖకులు స్వేచ్ఛగ రెండు లిపులను వాడుచుండురు. కొందఱు

గ్రోత్తకత్తునం దభిరుచి కలిగి దానిని వాడుచుండ మఱి కొందఱు ప్రాతకత్తునం దభిరుచి కలిగియును విశేషముగా నలవాటుపడి యును నుండుటచే బ్రాతకత్తును వాడుచుండురు. ఇట్లు స్వేచ్ఛగ గత్తుల వాడుకసంధికాలములో గ్రోత్తకత్తునం దభిరుచి కల లేఖకుడు మొదట నొకతాతిపై గ్రోత్తకత్తుతో నొక శాసనమును వ్రాసి విడిచినతరువాత బ్రాతకత్తు వ్రాయ నభిరుచికలవాడు మఱియొకడు ప్రాతకత్తుతో మఱియొక శాసనమును వ్రేనున్న దానిక్రింద వ్రాసియుండవచ్చును. ఈవిషయమున సంధికాలమున గ్రోత్తకత్తుగల శాసనము మొదటనుండుట యును బ్రాతకత్తుగల శాసనము దాని తరువాత నుండుట యును సంభవించును. మన తెనుగువిషయములో రాజనరేంద్రునకు బూర్వమున నున్న ప్రాతకత్తులకును దరువాత బయలుదేరిన గ్రోత్తకత్తులకును నడుమనున్న సంధికాలము క్రి|| శ|| 1000 మొదలు 1300 వఱకును నైయున్నదని లిపిశాస్త్రజ్ఞులు వ్రాసియున్నారు. ఈ రెండు శాసనములును నిట్టి సంధికాలమున బట్టునవగుటచే వీనిలో గ్రోత్తకత్తుగల శాసనము పైన నుండుటయును బ్రాతకత్తుగల శాసనము దరువాతనుండుటయును దటస్థించె.

ఇందలిలిపి

ఇట్లు తెలుపుటకు లిపి యడ్డునచ్చునని వీరనుచున్నారు. యృద్ధుమల్లు శాసనలిపి యెప్పటినుండి యెప్పటివరకు వాడబడెనో వీరు చెప్పలేకపోయిరి. ఈ ప్రాచీనలిపి రాజనరేంద్రునికాలము వఱకు వచ్చినదని శ్రీరామయ్యపంతులవా రంగీకరించిరి. శ్రీలక్ష్యరూపుగారి విజ్ఞానసర్వస్వముగూడ నిట్లే చెప్పుచున్నది. రాజనరేంద్రునికాలములో నీకత్తు మాటుటకు బ్రారంభమైనదనిరి. ప్రారంభమైనది మొదలు దేశమునందలి లేఖకులెల్లరును నూతనలిపి వ్రాయుటకు ప్రారంభించుట యసంభవము. కొంతకాలమువఱకు గొంతిది వ్రాయుచుండురు. మఱి కొందఱిది వ్రాయుచుండురు. కావున యృద్ధుమల్లు శాసనము నందున్న లిపి రాజనరేంద్రుని తరువాతగూడ నచ్చటచ్చట నుండవచ్చును. అది యసంభవము కాదు. కావున లిపి మామతమును బాధింపజాలదు. కనుక యృద్ధుమల్లు శాసనము రాజనరేంద్రునకు దరువాతిది.

లక్ష్యరూపుగారి సీసము-తరువోజు

ఇంక వేంకటలక్ష్యరూపుగారు గ్రోత్తగా గనిపెట్టితిమనిన సీసాభాసముంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. ఇది సీసము కాదని సర్వవిధముల నేను ఋజువు చేసియుండగా దానిగూర్చి శ్రీనారాయణరావుగారి సీసమేయని నొక్కిచెప్పజూచితిరి. శ్రీనారాయణరావుగారు స్వేచ్ఛగ దమయియున్న ననుసరించి దానిని సీస మనుకొనినవారి స్వేచ్ఛకు నే నడ్డురాను. వారు లోకమందఱు నిది సీసమని నమ్మనలేనని తలంచుచున్నారు. కావున దమయూహ సరికాదని మఱల వారికి మనవి జేయుచున్నాను. సీసపద్యములో నాల్గు సీసపాదములు నాల్గు గీత పాదములు గలిసి యెనిమిదిపాదము లుండవలెను. లక్ష్యరూపుగారి సీసములో గీతము లేదు. గీత మని చెప్పదగిన భాగము యొక్క యెత్తుగడయే గీతపద్యలక్షణవిరుద్ధముగా నున్నది. "తనిపక్షపాతి" యనునది గీతముయొక్క ప్రారంభము కావలసి యున్నది. గీత మెన్నడును నిట్లు ప్రారంభముకాదు. గీతము సంతను వీరు గీతలు పెట్టివేసిరి. పోనిండు గీతము లేకున్నను సీస పాదములైన నున్నవేమో యనిన సవియును సరిగలేవు. మూడవ నాల్గవ పాదములు కుదురలేదని లక్ష్యరూపుగారే నెలవిచ్చిరి. ఇక మొదటిరెండు పదాలులు మాత్రమే వీరు మూలకమును దమ యిచ్చవచ్చినట్లు దిద్ది సీసపాదములవలె గాన్పించునట్లు చేసిరి.

వీరు దిద్దినరీతిగా దిద్దిన, ననేకవచనముల సీసపాదముల జేయవచ్చును. సీసము సీసమువలెనే కవులెల్లు సాగదీసిన నట్లు సాగునుగదా. ఈవిషయమై లక్ష్యరూపుగారు వ్రాసిన యధ్యక్ష కోపన్యాసములోని వచనములెల్లు సీసపాదము లగుచున్నవో చూడుడు.

(1) "ఆతడు సీసపద్యమున దనకర్ణాట గ్రంథమునందు నిజముగనే చెప్పి"

ఈవచనము స్వల్పమార్పుతో సీసపాద మగుచున్నది. కనుకడు.

సీ|| ఆతడు సీసపద్యము దనకర్ణాట గ్రంథమున నిజముగానే చెప్పి...

ఇందు లక్ష్యరూపుగారు చేసినమార్పులకంటెను స్వల్పమైన మార్పులుచేయబడినవి 'గనే', 'గానే' క్రింద మార్పుబడినవి. ఇందు విరుద్ధ మేమియును లేదు.

(2) పొరుషేయములా యపొరుషేయములా యనిన వాద మటుండ నిచ్చినను

నీ! పొరుషేయములా యపొరుషేయములా యనిన వాద మటుండ నిచ్చియున్న దీనిలో 'టుం' మధ్యలు క్షేప్రబడినది 'నను' తీసివేయబడి 'యున్' జేయబడినది. ఇది మిక్కిలి స్పష్టమైనవార్త.

(8) "ఎఱుంగక యుండుట యెంతయు శోచనీయము పురాతనచరిత్రమునకే గాక"

నీ! "ఎఱుంగకయుండుట యెంతయు శోచనీయము పురాతనచరిత్రమునకే గాక"

ఇందు 'కే' మాత్రము తీసివేయబడినది. ఇట్టిస్పష్టమార్పులతో నీవచనములు యతిప్రాసయుతములైననీసపాదములైనవి. ఇంకను నిట్టివనేకములున్నవి. అంతమాత్రముచే లక్ష్యారావుగారు వీనిని శీసపాదములుగా వ్రాయడంపై పెట్టినవచ్చునా? కూడ అట్లే లక్ష్యారావుగారి నీసము నీసాభాసమేకాని నిజమైన నీసముకాదు. అందు లక్ష్యారావుగారు పెద్దపెద్ద మార్పులం దెట్టిరి. కావున లక్ష్యారావుగారు శాసనములనుండి యిచ్చినది నీసపద్య మనుట యనుచితము.

ఈ శాసనమునందున లిపిభేదముగూర్చి నారాయణ రావుగారేమియు వ్రాయలేదు. ఇది మోసపుబని కాదా?

తరువోజంగూర్చి

ఇది పద్యముకాదని నేను వ్రాసినట్లుగా శ్రీ నారాయణ రావుగారు లిఖించిరి. అది యసత్యము నేనట్లులేదు. వీరినీసము నీసముకాదంటేనే కాని తరువోజ తరువోజ కాదనలేదు. ఇందు 'కొండలము' అను పదమునందలి 'డ'కారము తలకట్టుగల వింత యక్కరపురూపమున నున్నది. ఇది నన్నయకుడరువాతఁ గల్గిన రూపమని లక్ష్యారావుగారిపక్షమువారే వ్రాసిరి. కావున నిది నన్నయకుఁ దరువాత వ్రాసినశాసనము కావచ్చును. ఈశాసనము లలో శాసనకర్త కైలాసముందున్నట్లు చెప్పబడియున్నది. కాన నీశాసనములు శాసనకర్త చనిపోయినతరువాత వ్రాయబడినవై యుండవచ్చునని నారాయణరావుగారు రిట్లంగీకరించిరి.

"నీసపద్యమును దరువోజయుగల గుణవిజయాదిత్యుని గూర్చిన శాసనము లారాజునకు సంబంధించినవి కావనియు నా తఁడు చనిపోయినతరువాత నెవ్వరోవాని నాతని పేర వ్రాయించి యుండుననియు శాస్త్రులవారు వ్రాసిరి. శాసన మసంపూర్ణము గా నుండుటవలన నట్టిసత్యమున కవకాశము లేకపోలేదు. అట్లాతనియనంతరమే యవి పుట్టుననిని యొప్పుకొన్న నన్నయ తరువాతనిని చెప్పట యొప్పుదు. గుణవిజయాత్మునికిని నన్నయ కును నుమారు రెండువందలయేండ్లయెడ మున్నది. గుణవిజయా దిత్యునితరువాత నెంతయోకాలమున కెవ్వఁడును నిట్టిశాసనమును వ్రాయించియుండఁడు.

ఈవాక్యరత్నములలోఁ బై శాసనములు రెండును శాసన కర్తగాఁ జెప్పబడినయాతఁడుచనిపోయిన తరువాత మఱియొకఁడ వ్రాయించినట్లు కవకాశమున్నదని నారాయణరావుగారు రంగీకరించిరి. కాని యాయవకాశము రెండువందలేండ్లుండఁగూడవనిరి. ఇట్లునటకు వీరి కేమియధికారమున్నదో? తరువాత వ్రాయుట వచ్చినప్పుడెన్నియేండ్లతరువాతనైన వ్రాయవచ్చును. అట్లు వ్రాసిన శాసనము లనేకములుకలవు. అట్లేవరు వ్రాయుదురని శ్రీ నారాయణ రావు గారు శంకించుచున్నారు. తద్వంశమునఁ బుట్టినవారు తమ పూర్వుల కీర్తి శాశ్వతముగానుండుటకై యట్లు చేయుదురు; కొందఱికి శాసనములు పుట్టించినట్లుగూడ లక్ష్యారావుగారు వ్రాసిరి. ఆనెఱిందలి శిలాశాసనము వెండిరేకు పై నున్నది. ఆశాసనము వ్రాయించినవారనఁబడువారి సంతతివారు దానిని భద్రముగా దాచియుంచినారు. ఇప్పుడాశాసనమును లక్ష్యారావుగారు షరీక్షించి యది యశీకాసన మనిరి. అశీకాసన మెవరు వ్రాయించినని ప్రశ్నించిన, నెవ్వరేమిచెప్పగలరు? కలింగదేశము నందలి పూసపాటిరాజులు బెజవాడలోఁ దమ కాలముకంటెఁ బురాతనమైన లిపితో శాసనము వేయించినట్లు కృష్ణామండల చరిత్ర చెప్పుచున్నది. నవీనుఁడు పూర్వలిపితో శాసనము నేల వేయించెనని నెవఁడు చెప్పగలఁడు? లోకములోఁ ప్రకృతు లనేకములుండును. ఇవి శాసనపు ముక్కలు గావునను, సంపూర్ణములు కావుగావునను, శాసనకర్త మృతుఁడైనతరువాత వ్రాసినట్లు కాన్పించునవికావునను నొక్క శాసనమునందే బహుకాల లిపులు గాన్పించుచున్నవి గావునను వీనిని నన్నయకుఁ దరువాతఁ బుట్టినశాసనకలము లనవలయును. ఆదికవియగు నన్నయ వ్రాసిన తరువోజవంటి తరువోజ యీ శాసనమునఁ గాన్పించుచున్నది కావునను నన్నయకుఁదరువాతఁ బుట్టినదని ప్రతివాదులు

కల్పనాశక్తి

[బుడమగుంట వేంకటరమణయ్యగారు]

కల్పనాశక్తి! నిం జెందఁగల్గినంత కవులఁడందంబు లానంద కణము లగును; శక్తులకు నెల్ల నాది నీశక్తి గాదె! జగములకు నెల్ల నాది యశాజాణవీవె! పరమతత్వార్థబోధక భావమిళిత శర్వరీగీతికామృతసారజనిత పరవశత్వము గూర్చు, సీసాభవంబు భావజానూనవిజ్ఞానభానుమూర్తి! అంబరంబును మెలమెల్ల చుంబనంబు జేయునీమూర్తి తేజోవిశేషములను జిత్రమగురీతిఁ జిత్రించఁ జేతఁ గాదు. మనమునందున నించుక గణనచేతు. ఘోరకాంతారమునయందు కాటుమేఘములను మిత్రులుగఁగొని కలఁగునాకు నీమహాశక్తిచేతనే నిఖిలజగతి సాంద్రచంద్రాతపం బొల్కునైకతములఁ గాంతలో సంచరించెడికరణి దోఁడఁ జేసితివి నాదు పుణ్యంపుఁ జెయిదికతన నిదుర నేఁబోని రాత్రుల నీదుకాంతి తారలం జెంది వాటిప్రసారములను నాహృదంతరముం జేర్చి నాకుఁ జూపు భాతికాంతరనిర్లీనప్రహృదీ ప్తి.

చెప్పు నక్షరమొకటి (శాసనమునందలి వింతయక్కరమును బోలు డకారము) యందుఁగలదు కావునను నీయది నన్నయకుఁ దరువాతఁ బుట్టినశాసనకలమని తేలవచ్చును. ఇదిన్నీయు నిటు లుండ నీ నీసాదు లిట్టివలే వనుటకుఁ దగిననిదర్శనముల లక్ష్యారావుగారే మఱియొక సందర్భమునఁ దెచ్చిపెట్టిరి. ఇందలిరాజా ఆయోధ్యాసింహాసనుఁడని వ్రాయబడియున్నది. చాళుక్యులయొద్దనుండి దక్షిణాపథమునకుఁ పచ్చిరనువాడుక పూర్వము లేదనియు నిజీవల నన గా రాజనరేంద్రునితండ్రియగు విమలా దిత్యునికాలమునంజెచ్చినదనియుఁ జాళుక్యులగూర్చిన వ్యాసములో లక్ష్యారావుగారే లిఖించిరి. కాబట్టి చాళుక్యుల యోధ్యాసింహాసనస్థులని చెప్పు నీశాసనము లిజీవల వ్రాయబడిన వనుటయే నిశ్చయమగుచున్నది. దీనివలన నారాయణ రావుగారి వింతవాదము పడిపోయినది.

అఱవమునందలి వింత యక్కరముంగూర్చి

అఱవమునందలి వింతయక్కరము తెనుఁగునందును నుం డెడిదని లక్ష్యారావుగారు చేసినయపూర్వకసిద్ధాంతమును నేని దినఱకు ఖండించియే యున్నాను. నాఖండముపైఁ బ్రతివిమర్శనమును శ్రీకామారి వీరభద్రదేశ్వరరావుగారు వ్రాసిరి. కాని యదినిస్సారము. ఈవింతయక్కరము తెనుఁగున లేదని యెవరు ఋజువుచేయఁగలరని శ్రీ నారాయణరావుగారు ప్రగల్భాత్ములు పల్కియున్నారు. వారివఁత దంభగంభీరవాగాండంబరమును నేను చూపలేను. కాని సత్యరతులకు నఱవమునందలి వింతయక్కరము తెలుఁగులోలేదని బోధపడునట్లు సుప్రమాముగా ఋజువుచేయఁగలరని నమ్మెదను. ఇందునుగూర్చి యిదివఱకు మఱి వ్రాయఁదలఁచుకొనలేదు. కాని, యిప్పు డొకవ్యాసము ను దిరుగ వ్రాసివాదానితని సత్యరతులకు నవిరకాలములోనే బోధపడునట్లు చేయఁదలఁచియున్నాను.

మననాగరములు కొందఱు మన పూర్వులకు మారనాదులు చెప్పినదానిని ద్రోసిరాజుని క్రొత్త యపూర్వములముల సాపించుట కై వింతప్రయత్నములఁ జేయుచున్నారు. గ్రంథములు దిద్దుచున్నారు. పూర్వకాలపువాటిని క్రొత్తగ్రంథములు కల్పించుచున్నారు. లేనిగ్రంథము లున్నవనుచున్నారు. శాసనములఁ గూడ దిద్దుచున్నారు. ఇదితగదు. సత్యమునకు జయముకలుగక మానదు. నన్నయకులకు బూర్వము భావ యేసితిలోనున్నదని యన్యదాదులము తెలిపియున్నామో యాసంగతి నైనదెలిసి కొనఁ బ్రయత్నింపక మమ్ములను వెట్టిమొట్టి యాక్షేపణములఁ జేయుచున్నారు. నేటికిఁ బ్రాచీనులు వ్రాసినదియే సిద్ధాంతముగనున్నదని సత్యరతులకు నాంధ్రభాషాభిమానులు గ్రహించుకొందురని తలంచెదను.

నిద్ర

[గరిగిపాటి రామమూర్తిగారు]

అసితపక్షంబులను విప్పి | యఖిలజనుల శ్రమలఁ దీర్చెదవమ్మ! నీ | శక్తికొలఁది నీవరోపకారపు బుద్ధి | నీకె తగును తల్లి! నీయట్టివారలు | ధరణిఁ గలరె? అతివిపాదమనన్ముడై | యడలుచున్న ఆర్తుఁడైయున్న కష్టము | లందియున్న నెటిసితియందు మనుజుఁడు | పట్టువడిన సీమృదుకరాంబుజస్వర్ప | నియతిచేత స్వర్గలోకంపు సుఖములఁ | జవిని జూచు మనుజుసంఘంబునుండి, భూ | జననినుండి పూర్వ మెప్పుడు కననట్టి | పుణ్యభావికి ఊణములోఁ దీసికొనిపోవు | శక్తి కలదు- ఓ మహాదేవి! యెట్టిదో! నీమహిమము? చిత్రయంత్రంబు చూపెడి | చిత్రములను రూపకంబుల - మఱియపురూపములను కన్నులకు గట్టినట్టులు | గాంచఁగలుగు దివ్యనేత్రంబు లిచ్చెడు | దేవి! నీవు.

బ్ర||శ్రీ||చెల్లవిల్ల వేంకటశాస్త్రి శతావధానిగారి ప్రశంసాపద్యములు

[బ్ర. శ్రీ. ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరశాస్త్రిగారు]

వసంత తిలకా [అష్టావధాని

శ్రీకింక పిండ్రమదవారణయాభసింహం శివ్యప్రశివ్యసముదాయనుపర్యసాలం భవ్యస్ఫురచ్ఛతవధానవృషాననన్దం పందేముదాహ మహావేంకటదేశికేంద్రమ్ ||

చ. గొనకొని కృష్ణ రాయసభకుఁ దగువారలు పిల్లఁగాముదం బుననటకేనుడెంచిన నమోఘయశః పరిపూరితాప్తది కృ-నదురుమండలీస్థులు జ - గన్ను తనత్క-వితారమాభిరం జను ఘను వేంకటేశ్వరుని - జయ్యనఁబెచ్చితివాండ్రవ ర్ధనీ.

నీ. సకలవిద్యత్కవి సంఘమం దీకాల మన నాద్యుడెందు చేర్చొనినవాడు విజ గూర్చియె మహావిద్యత్కవిజయంబు నవనిశేసభల గొన్నట్టివాడు లేకునతో శతాం లేవాసులకు గవ నాన్యులేంబు నొసగినట్టివాడు దేవిభాగవతంబు దెలిగించి గురనక ర్పించి యోగ్యతఁ జూపి మించువాడు

తే|| నీ|| ఆంధ్రభాషామతల్లిక ననుపమంబు లైన పుస్తకధామాలి నలరజేసి నట్టివాడును నగువేంకటాఖ్యసుకవి స్వాగతముజేకొనుత మేదురాదరమున.

చ|| లాితకళాకదంబఃవిలాసవిరాజితభూరిమాధురీ తలితకవిత్వనైభవనికామసిమంచితభోగభాగ్యపే శలరమణాయతాయతవచఃపరిపాకరసానుభూతికా శలనకు వేంకటేశకవిచంద్రున కేవల నేకసన్నతుశ్.

నీ. తేనెల సోన కీ లేరగా సౌరుగా బండినఫలములు నిండి యుండ తావులు ప్రోవులై తనరగా నొనరగా విరిసిన పూవులు విరివి మెఱయ తేల్లయాఱడి నేమిచోయక యలయక వాసిలు మొగడలు భాసిలంగ సంజకెంజాయల జనవున ననువున రాకట్టు క్రొంజిగురాకు లలర చెలగు ప్రాకుల దీవెల జెన్ను మీఱ మనము లలరించు నందననముల్లు మీనుకృతపుంజరాసులు మీనుకృతులు వేంకటేశకవింద్ర! వివేకసాంద్ర!

క. ఘను డగు తిరుపతి పోకను వనరును నున్న ప్పు డీరు వచ్చుటచే మా యనుతాపము కొండొక త గ్గెను జమ్మి మహాత్ముకువిక్తిరేపరితా.

కీ॥ శే॥ సర్. సురేంద్ర నాథ బెనర్జీగారు

అశేష భారత సంతాపము

ఆరోగ్యము, శత్రుగారు బెంగాలీ పత్రిక సంపాదకత్వము వహించుచు.

కలకత్తా, ఆగస్టు 6:- సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి కలకత్తా నిట్టి హతాశ్వర్యము వాతబడుదురని యేమి నూహించలేదు. ఆదివారమునాడు యింట్లోనుంచి జ్వర మాయనకు దగిలెను. ఆయన యింటియందలి భృత్యులే యీ రోగమును దెప్పిరి. అది బెనర్జీగారికి వ్యాపించెను. ఆదివారమునాడు దేహమందలి యుష్ణము 100 డిగ్రీ లుండెను. సోమవారమునాడు యీ యుష్ణము తగ్గినది. బెంగాలీ పత్రిక సంపాదకత్వము వ్యాసమును గూడ వ్రాసిరి. మఱునాడు మఱు జ్వరము తగిలెను. నిన్నిటి దినమున కొంచెము తీవ్రముగ నుండి శుక్ర-బాధను గూడ సనుభవించిరికాని స్నేహితులతో జాతీయమహాసభయందు సర్వ ప్రత్యేకమత్వము గురుర్గుల కాలోచనలను సాగించుచునేయున్నాడు. నిన్న రాత్రి బెనర్జీగారి కుమారునికి కొంచెము వ్యాధి కలగించగా కుమారునితో నిట్లనిరి. “వాణ్ణి కెట్టి యాతరతన జూపవలదు. త్వరలో స్వస్థతి నందెను”ననిరి. నేటి యుదయము చాల గడ్డగ నున్నది. ఎగయూపిరి బయలుదేరినది. గం 9-80 లకు స్వస్థతి దప్పి పడెను. గం 1-80 లకు మరణించెను. 55 వేలరత్న సర్కారుగారు వైద్యము చేసిరి.

1848 వ సం॥ ము నవంబరు 10 వ తేదిని జన్మించి, 77 వ యేట మరణించిరి. భారత దేశీయమహాసభకు రెండుసార్లు ధ్యక్షుడుగా నుండెను. సంస్కారమును వచ్చినప్పటికి వంగ రాష్ట్రమున మంత్రిగా నుండెను. వీరి కొక కుమారుడు సోదరుడు కెప్టెను జి. యస్. బెనర్జీ బారిష్టరు నుటయై యు గు రా డ వి డ్డ లు గ ల రు. సు మా రాధుమాస ముల క్రింద జబ్బుచేసి దేశోద్యమము చేసెనది. కాని కొంతకాలము చేరినతోడనే మఱు తాను స్థాపించిన బెంగాలీ పత్రిక సంపాదకత్వము వహించెను. అప్పటికప్పుడు దేశీయతలను గమనించుచు, సంబంధముచేసిరి. ప్రతియుదయమున బెంగాలీ పత్రికకు సంపాదకత్వములను వ్రాయుచుండిరి. తా నొక నొకపది సంవత్సరములు బ్రతుకుదునని గట్టి నమ్మకముననుండి దేశసేవను జేయుదునని విశ్వసించెడివారు. వారికినిక ననుసరించి, వారిదే హము గంగయొద్దను వారిలోలలోనే దహనమొనర్చిరి. రాజకీయములందు చిరకాలము పనిచేసి విక్రాంతి దీనుకొను దినము యుద్ధానములందే గడుపుచుండిరి. వారికనుమితో గూడ కలకత్తా యందలి ప్రముఖులనేకులు, పక్ష, సర్వవిధములందకుండ బోయిరి. న్యాయమూర్తి సి. సి. ఘోష, సర్ పి. సి. మిత్ర, సర్ పి. సి. రాయ, యస్. కె. బోసు, కిరణకంఠరాయ, సీలరత్న సర్కారు, చిరంజీవదాసు (దేశబంధుని కుమారుడు) ముతరలు నందుగలరు.

అమరవా ర్తదేవినతోడనే నాటికొరకుంచబడిన కలకత్తా పురపాలకసభ, యాభ్యుదయబడినది. పురపాలకసంఘ సంఘం, బడులు, శుక్రవారము శనివారము కీ॥ శే॥ ల గౌరవార్థము మూసివేయబడినది. వంగరాష్ట్రకార్యదర్శుల కచ్చేరులు కూడ మూయబడినది. మేయరుగారికి బుధవారము నాటినుండి జబ్బుగా నందుటచే కేవలమో గూడ బోలేదు.

లిట్టనుగారి విచారము

సిన్హ, ఆగస్టు 6:- సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి మరణము పట్టామఠము విచారమునందు ముంచినవేసెను. లిట్టను ప్రభువు ప్రయాణముకాకముం దీవార్త విసెను. చాల విచారించెను.

ఆంగ్లేయసంఘము సానుతాపము

ఆంగ్లేయసంఘాధ్యక్షు డగు సర్ హ్యూబర్నెట్ గారు లిట్టను ఆసాసియు బెదు ప్రతినిధిలో నుడివిరి. అనభవమును దూరాలలోచనను వినియోగించి నిరంతర శ్రమపడి దేశసేవచేయుటచే భారతీయులకు మఱుపరానివా డాయెను. దేశమునకు నాయకు డాయెను. అన్ని పక్షములవారికి ప్రశంసనియు డాయెను. పురపాలనమునందు స్వపరిపాలనాత్మకము సాగించుట కాయనపడిన శ్రమకు కలకత్తావాసులు ముఖ్యముగా శుక్రతా భానమున నుండవలయును. వంగదేశమునం దొకరత్న నుభవించెను, దేశమున కాయనజీవితము మహాశయ మని గ్రహించు సలయును.

ఆంగ్లేయ సంఘము వారు నిన్న రాత్రి సభ గూడి సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి యకాలగరణము నలన గలిగిన నష్టమునకు విచారించుచు, భారతదేశ మొక యమాల్మ్య రత్నమును గోల్పోయినదని యభిప్రాయపడుచు తీర్మానించిరి.

లాహోరుపట్టనము విచారము

లాహోరు, ఆగస్టు 6:- సర్ బెనర్జీగారి మరణవార్త సాయంకాల ముగియునకు చేరినది. పత్రికలేవియుం బ్రకటింపఁ జాలకపోయినవి. పూర్వకాలపు దేశీయమహాసభాసభలను

మితవాద రాజకీయాలిప్రాయమును దేశమున కపారనష్టము వాటిల్లెనని యూహించుచున్నారు. సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు భారతరాజకీయములకు వన్నె పెట్టెననియు వారభిప్రాయ పడుచున్నారు. నవీనరాజకీయముల నవలంబింపక పోయినను, భారతదేశ మొక ధీరత్వమును గోల్పోయెనని జాతీయనాయకులుగూడ విచారమును చేసిబుచ్చిరి.

బొంబాయివారి విచారము

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:- నేటి సాయంకాల ముగియునకు బెనర్జీగారి మరణవార్త చేరెను. పట్టనమునంతమ విచారసాగరమున ముంచెను. అన్ని రాజకీయ కక్షలవారు నీతని మరణము జాతీయనష్టముగ భావించుచున్నారు.

“ఇండియన్ డేయిలీమెయిలు” పత్రిక దేశీయమహాసభాసంస్థాపకులలో, నొకరవగుననియు, భారతవాసులకొరవ మును జూరకొని, యెను మిటియే పోయెననియు, కాని వంగ రాష్ట్రము, భారతవృత్తము నింతలోందలో మఱు నొక నాయకుని గోల్పోవలసినందులకు విచారించవలసినదని దనియు నభిప్రాయపడుచున్నది.

పీలరుగారి సంతాపము

కలకత్తా, ఆగస్టు 6:- ఆర్. యస్. శత్రుగారి క్రింది తింతివార్లు చేరినవి.

దీహారు బెనర్జీ గవర్నరు సర్ హెన్రీ పీలరుగారిట్లు తింతిజేసిరి. “సురేంద్రనాథునిమరణవార్త వినుటకు చాల విచారించుచున్నాను. భారత, వంగరాష్ట్రరాజకీయములందు ప్రధాన విగ్రహములలో నొకటి మాయమయినది. నాసానుభూతి వారి యాత్మీయుల కందఁజేయుదు.”

కైరుగారి సానుభూతి

అస్సాము గవర్నరు సర్ జాను కైరుగారి క్రింది తింతి నంపిరి: “సురేంద్రనాథుని మరణమున కత్యంత విచారము నొందుచున్నాను. సాసానుభూతిని వారిసోదరులకు, నితర ఆత్మబంధువులకు దేనియ పఱచఁగోరుచున్నాను.

చింతామణిగారి విచారము

అలహాబాదునుండి చింతామణిగారిట్లు తింతినది. “సంయుక్త పరగణాల మితవాదసంఘము, నేనును, మన నాయకుని, హతాశ్వర్యమున కత్యంతవిచారము నందుచుంటిమి. భారతదేశము తనపుత్రుత్వములం దొకరిని గోల్పోయినది.”

బెంగాలీ సంపాదకత్వము

ప్రస్తుత “బెంగాలీ” “మ్యాడెంపెరు” పత్రికలకు ఆర్. యస్. శత్రుగారు సంపాదకత్వము వహించిరి. ఈరెండు పత్రికల సంపాదకత్వమును వహించు విషయమున శత్రుగారు మితవాదనాయకులతో సంప్రదించి, వీవృట్ట నాయకులతోగ ములను పూర్తిచేయ నూహించుచున్నారు. (అ.ప్రె.)

పత్రికల ప్రశంస

కలకత్తా, ఆగస్టు 7:- సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిని కలకత్తా పత్రికలు విశేషముగ పొగడినవి.

బెంగాలీ పత్రిక

సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిలో నొక యుగము ముగిసెను. ఆయుగకర్తలలో ప్రముఖు డాయనదే.

అమృతబజారు పత్రిక

సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి మరణమునలన భారతదేశము నీప్రస్తుతకాలికి నీనుకొనినదైన ఘనలలో నగ్గగణ్యుని గోల్పోయితిమి.

ఫార్వర్డుపత్రిక.

అధ్యాపకుడు, ప్రవక్త, పత్రికా సంపాదకుడు, రాజకీయనటుడు, బుద్ధిశాలియునయి, భారతదేశమున న్యాయము, స్వతంత్రమును పరమలపై దేశానికిని సంస్కరించుట యను సత్యత్రమకార్యసంఘటనోద్బుక్తు డయి జీవితమును గడిపిన మహాశయిడు.

స్టేట్సుమన్ పత్రిక

సుమారు 50 సంవత్సరములక్రింద దేశోద్ధరమునకు గడంగినవారిలో నాఖునవారుగూడ గడచిపోయిరి.

ఇంగ్లీషు మనుషత్రిక

కష్టమవచ్చినను, నష్టమవచ్చినను, సరకుచేయక, భారతదేశమును సామ్రాజ్యహం దొకభాగముగ నుంచి, న్యాయపథములపై క్రమానుసారముగ స్వపరిపాలనమును సంపాదించుట కొఱకే ప్రయత్నించెను. (అ.ప్రె.)

జలిత సంగ్రహము

వంగరాష్ట్రపు కేసరి

దాదాపు 50 సంవత్సరములు దేశసేవచేయుచు విద్యాధికుడనియు, రాజకీయచేత్ర యనియు పత్రికాసంపాదకప్రముఖుడనియు, మహావక్త యనియు, వంగరాష్ట్రపు కేసరి యనియు, మకుటము లేని రాజనియు పరిపరివిధముల ప్రజలచే ప్రశంసించబడి 77 వ సంవత్సరమున సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు కనుమూసిరి. చట్టసమ్మతిమగువిధమున రాజకీయ ఆందోళనము జరుపుట వారి రాజకీయ జీవితపు ప్రధానమూలముని గుర్రెరంగవలెను. మరణించునంతవరకు వారికి సాంప్రదాయబద్ధమున ఆందోళనముపై గల విద్యాసము కొంచెమైనను క్షీణించలేదు.

సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు రహస్యబ్రాహ్మణుడు. బ్రాహ్మణవాస్తవ్యులకు డాక్టరు బాబు దుర్గచరణ బెనర్జీగారి రెండవ కుమారుడు. 1848 సంవత్సరమున జననమొంది విద్యాధిదేశము కలకత్తాలో గడపెను. 1867 సంవత్సరమున పట్టభద్రుడయ్యెను. ఐ. సి. యస్. పరీక్షను చదువుటకై 1868 సంవత్సరమున బెనర్జీగారు ఇంగ్లండునకు వెళ్లిరి. ఐ. సి. యస్. పరీక్షయందు విజయము గాంచి నెల్సెట్టు అసిస్టెంటు మాజిస్ట్రేటుగ నియమింపబడిరి.

ప్రభుత్వోద్యోగమును వదలుకొనుట

రెండుసంవత్సరము లీ ఉద్యోగమునందు పనిచేసెను. ఒకశతము మరయొక శతము మార్పు ఉత్తరపు కాగితమును సముద్రమునాడ నేలవలచేయుటచే కొంత ఇబ్బంది వీర్చుడెను. ప్రభుత్వమువారు తప్పుపట్టి బెనర్జీగారిని సస్పెండుచేసి అతనితప్పుచయముపై పరిశీలించుటకు ఒకమిషనును నేర్పరిచిరి. కమిషనువారు అన్ని విషయములను పరిశీలించి నేరమును రుజువుచేసిరి. అందుపై ప్రభుత్వమువారు బెనర్జీగారిని ఉద్యోగమునుండి తొలగించి సంవత్సరమునకు 600 రూప్యముల పెన్షను ఇచ్చిరి. ప్రభుత్వోద్యోగము పోయినందులకు బెనర్జీగారు రెన్నడు చింతించియుండలేదు. తనపై ఆరోపించబడిన నేరము అనత్యమైన దని రుజువనటకు వారి అనంతరజీవితమే సాక్షి.

ఉపాధ్యాయవృత్తి

పండిత ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరుగారి ప్రోత్సాహముపై 1877 సంవత్సరమున కలకత్తా మెట్రోపాలిటను వైస్రాయి వసునందు ఇంగ్లీషు ఉపాధ్యాయుడుగ బెనర్జీగారు చేరిరి. ఉపాధ్యాయులుగ నున్నపుడు వీరు విద్యాధుల ప్రేమ ప్రశంసలను అధికముగ పొందుచుండెడివారు. 1882 న- బోబజారునం దొక చిన్నపాఠశాలను స్వయముగ నిర్వహించ సమకట్టిరి. అప్పు డాపాఠశాలయందు 100 మంది విద్యార్థులే యుండిరి. 7 సంవత్సరములలో ఆ చిన్నపాఠశాల రిఫర్మకాలేజి అను గొప్ప కళాశాలగ మారెను. ప్రభుత్వమువారికిని ఈ కళాశాలకును ఎట్టి సంబంధ ముండగూడదని బెనర్జీగారు ప్రభుత్వపు గ్రాంటునుకూడ అంగీకరింపకయే కళాశాలను నిర్వహించుచుండిరి. విద్యార్థులపట్ల వారికి అపారమగు ప్రేమ యుండెడిది. ఉపాధ్యాయవృత్తి మిగుల గౌరవకరమైనదనియు రాజకీయ ప్రచారము చేయుటన్న విద్యవ్యాప్తికి పాలుపడుట అవసరమనియు వారు నెప్పుడుండెడివారు. ఈ విషయమై వారు చెప్పిన మాటల నుదాహరించు చున్నాను:-

“ఉపాధ్యాయనిసామ్రాజ్యము అంతము లేదని. భావిదేశము నిర్ణయించువారు ఉపాధ్యాయులు. వారి వృత్తి నన్న ఉత్సాహమైన వృత్తి మహాకటిలేదు. ఉపాధ్యాయులు పవిత్రవంతులై భగవద్సందేశమును ప్రపంచమునందు వెల్లజువలసినవారు. ఉపాధ్యాయులందరు తమ పౌరస్థలను సంపూర్ణముగ గుర్రెరిగి ప్రసరించుచున్నారా యని సందేహించుచున్నాను. దేశపు భావోత్థి జీవితము వృద్ధిగాంచుమిన్న విద్యార్థులపై ఆధారపడియుండును. త్రిప్రమత్తపాపకుడగు ఏనుగ్రస్తు బాలరను దగ్గరకి వారికి తన కథాంతములను బోధించుచుండెడివారు” ఈ సందర్భమున విద్యార్థులు రాజకీయ విషయములందు బోక్యము కలుగజేసికొను విషయమై బెనర్జీగారి అభిప్రాయములను వివరించుట అప్రస్తుతముకాదు. చెన్నపురి విద్యార్థులు ఈవిషయమై బెనర్జీగారిని ప్రశ్నింపగ వాగ్దేయించినవారైన ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి:-

“రాజకీయము లనిన ప్రస్తుతకాలపు చరిత్ర. విద్యార్థులు కళాశాలయందు చరిత్ర నడుపుచున్నపుడు ప్రస్తుత రాజకీయ విషయములను చక్కగ గుర్రెరిగియుండుట ఎందులకు తప్పకునో తెలియవచ్చును. కాని విద్యార్థులు కేవలము జ్ఞానసంపాదనను నక్ష చరిత్ర నడువవలయును గాని రాజకీయవిషయములందు బోక్యము కలుగజేసికొని ఆందోళనమునకు దిగరాదు. అది విద్యార్థులధర్మము కాదు.”

ఇండియను అసోసియేషను

1876 సం॥వత్సరము జూలై 26 వ తేదీన బెన్జర్ గారు ఎ. యం. బోసుగారి సహాయముతో ఇండియను అసోసియేషనును స్థాపించిరి. అదినమననే వారి ప్రభుత్వ మరణించినను మాత్రమే ప్రధానమని తలచి ప్రభుత్వమును పాటింపక అసోసియేషను స్థాపించు విషయములందే నిమగ్నమై యుండిరి. ఈ సంఘమున బెన్జర్ గారే ప్రధానపురుషులగు నుండిరి. 19 సంవత్సరముల కన్న తక్కువయను గలవారే బి. సి. యస్. పరీక్షలకు అర్హులగు నుండవచ్చునను నిబంధన అమలునందుండినను. ఈ నిబంధనలన్ని భారతీయ యువకు లిపరీక్షకు అర్హులగు నుండుట అసాధ్యమయ్యెను. ఇండియను అసోసియేషను వారు ఆందోళనమును ప్రారంభించిరి. దేశమునందంతయు ఈ ఆందోళనము వ్యాపించెను. బెన్జర్ గారు దేశమునందంతయు పర్యటన మొనర్చి ఉపన్యాసము లిచ్చిరి. భారతీయ లందరు కలిసి ఒక కార్యమునకై ఆందోళనము సలుపుట కిదియే మొదటి పర్యాయము. ఇందులకు సురేంద్రనాథ బెన్జర్ గారిని ప్రకంపింపవలసియున్నది. లాలామోహను ఘోషగారిని ఇంగ్లండునకు పంపి అచ్చట ఆందోళనము జరుప ఏర్పాటులు చేసిరి. కడకు బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు భారత ప్రజాభిప్రాయమునకు లొంగవలసివచ్చెను.

లిట్టను ప్రభువుగారి పరిపాలనము

లిట్టను ప్రభువుగారి పరిపాలనము ప్రజలయందు అరాంధిని అధికముగ వ్యాపింపజేసెను. వారాపత్రికలను నిరోధించు శాసనము, ఆయుధశాసనము, విగుమతి యన పీఠునందలపై పన్నులను రద్దుచేయుట, ఆర్థికయుద్ధము లిట్టను ప్రభువుగారి హయామునందు ముఖ్యవిషయములు. బెన్జర్ గారు ఆందోళనమును ఇంగ్లాండునందును భారతదేశమునందును ప్రారంభించిరి. ఇంగ్లాండులో గాడున్నవారు భారతీయులపక్షము వహించి పార్లమెంటులో వారాపత్రికాశాసనమును రద్దుపరచవలయునని తీర్మానము నుపపాదించిరి. అప్పుడు బ్రిటిషు యువకులు లిట్టను పక్షమువారు అధికారమునకు రాగానే ఈ చట్టము రద్దుచేయబడెను.

చట్టసమ్మతముగు ఆందోళనము

చట్టసమ్మత మగు ఆందోళనమునందు బెన్జర్ గారికి విశ్వాసము అధికముగ నుండెనని ప్రజలముననే వ్రాయుంటిమి. బెన్జర్ గారు ప్రభుత్వమువారి చర్యలను తీవ్రముగ ఖండించుచున్నను, రాజకీయము నెన్నడును ప్రకటించియుండలేదు.

భారతీయులు సామ్రాజ్యమునందు చేరినవారనియు, సామ్రాజ్యపారసత్వపుచాక్కుల ననుభవించ భారతీయులు అన్యులనియు భారతీయులస్వాతంత్ర్యవాంఛను నిరోధించుట బ్రిటిషు సాంప్రదాయములకే వ్యతిరేకముగ నుండుననియు వారు చెప్పుచుండెడివారు. బెంగాలు విభజనసందర్భమున వంగీయులలో కొందరు దౌర్జన్యమునకు విస్తమనకు పూనుకొనినపుడు వారిని తీవ్రముగ ఆక్షేపించుచు తనకట్టిపథములపై ఎంతమాత్రము విశ్వాసము లేదని చెప్పుచుండెడివారు. ఓర్వతో కాంతముగవనిచేయుట శ్రేయస్కరమని వారినమ్మకము. రాజకీయవిషయములందు కృత్రిమము మోసము వా రెంతమాత్రము సహించజాలకుండిరి. కృత్రిమముతో గూడిన రాజకీయాందోళన మెన్నిటికిని విజయము గాంచవని వా రెన్నియో పర్యాయములు చెప్పుచుండెడివారు. రాజకీయాందోళనమునకు గడంగువారు అన్నిటిని త్యజించి కేవలము దేశాభివృద్ధిని దృష్టియందుంచుకొని ప్రజాసేవ చేయుచుండవలయును. నైతికమార్గమునకు భిన్న మగు రాజకీయములు ఆత్మవిశ్వాసమునకు దారిమార్పునని బెన్జర్ గారు చెప్పుచుండిరి.

స్వపరిపాలనాదర్శము

1879 సంవత్సరమున భారతీయుల స్వపరిపాలనా వాంఛావిషయమై బెన్జర్ గారిచ్చిన ఉపన్యాసమునందలి కొన్ని భాగముల నీదిగువ నుదాహరించుచున్నాము:

“మనదేశపు పరిపాలనమునందు మనకు కొంత అధికారముండవలెను. మనతో ఎట్టిసంబంధములేని విదేశీయ అధికారవర్ధమువారు పరిపాలనమును కొనసాగించుటను సహించజాలము. ప్రజలు కోరుచున్న స్వాధీనమును హక్కులను గొప్ప రాగరికతకు పుట్టినిల్లగు ఇంగ్లాండు నిరాకరించునని నేను నమ్మజాలను. మరియొక ముఖ్యవిషయము. ప్రజాప్రతినిధుల అనుమతిపై పరిపాలనము జరుగచుండవలెను. పరిపాలనావిధాననిర్ణయమునందును, పన్నులను విధించుటయందును ప్రజాప్రతినిధులకు కొంతకీక్రమముండవలెను. స్వాధీనస్వతంత్ర్యమును ప్రజాశీయములను ప్రభుత్వమువారు అంగీకరించిన దేశమునందు కాంతి ఏర్పడగలదు. ప్రజలు ప్రభుత్వమువారిపట్ల కృతజ్ఞులై యుండగలరు. 1882 సంవత్సరమున రిప్పను ప్రభువుగారు ప్రసా

దించిన స్థానిక స్వపరిపాలనావిధానము ఇందులకు దారి మార్పు మన్నదని నమ్ముచున్నాను.

ఆంగ్లేయులపట్ల విశ్వాసము

బెన్జర్ గారికి ఆంగ్లేయులపట్ల విశ్వాసము అధికముగ నుండెను. 1902 సంవత్సరము అహమదాబాదు కాంగ్రెసునందు పన్నెండవ ఇట్లు చెప్పిరి:

“ఈ ఆందోళనమునందు మనము ఇంగ్లేషువారి సహకారమును ఆశింపవలెను. ఇంగ్లండు స్వాతంత్ర్యసాంప్రదాయములకు పుట్టినిల్లు. మన మివిధమున స్వాతంత్ర్యమును వాంఛించుటకు పాశ్చాత్యసంపర్కమే కారణము. ఆంగ్లేయుల సదుద్దేశములందును ధర్మచింతయందును, నాకు సంపూర్ణముగ విశ్వాసము గలదు.”

ఇంగ్లండునందు ఆందోళనము సలుపుటకై ఇంగ్లండునకు రాయబారములను పంపుట అవసరమని వీరి రిప్పను నమ్ముచుండెడివారు.

కలకత్తా కార్పరేషనుసభ్యత్వము

1876 సంవత్సరమున కలకత్తా కార్పరేషను సభ్యులుగ ఎన్నికొనబడిరి. పిమ్మట ఉత్తర భారతపురము మునిసిపాలిటీకి అధ్యక్షులుగ ఎన్నికొనబడిరి. పరిపాలనా విషయములందు అనుభవము సంపాదించుటకు స్వపరిపాలనా సంస్థలు ఆధారముగ నుండవలయునని వీరి నమ్మకము. 1898 సంవత్సరము కార్పరేషను ప్రతినిధిగ శాసనసభకు బెన్జర్ గారు ఎన్నికొనబడిరి. వీరు శాసనసభయందు మునిసిపల్ టెన్సెల్ల చర్య సందర్భమున ఇచ్చిన ఉపన్యాసములు స్థానిక స్వపరిపాలనావిషయములందు వారికిగూడ ఉత్సాహమును ప్రకటించుచున్నది. 28 సంవత్సరములు కార్పరేషను సభ్యులుగ నుండి 1899 సంవత్సరమున క్రొత్త మునిసిపల్ చట్టము ఆమోదింపబడగానే చట్టము యెడల తన ఆక్షేపణ తెలుపుచు కార్పరేషను సభ్యత్వమునకు రాజీనామా ఇచ్చిరి.

బెంగాలీపత్రికను నిర్వహించుట

1879 సంవత్సరమున లిట్టను ప్రభువుగారి హయామునందు బెన్జర్ గారు బెంగాలీపత్రికను నిర్వహింప ప్రారంభించిరి. చావు బ్రతుకులతో నున్న ఈ పత్రిక బెన్జర్ గారి చేతికివచ్చిన కొన్ని దినములలోను భారతదేశమందలి ప్రధానపత్రికలలో ఒకటిగా మారెను. ఎట్టి ఉద్దేశము ఆశేయు చూపక అన్ని విషయములను విమర్శించుటయందును, నిర్భయముగ సత్యమును ప్రకటించుటయందును, భారతీయుల ఆశయముల ప్రకటించుట ఆందోళనము కొనసాగించుటయందును సాటిలేనిదై ఈపత్రికారాజము ఆకాలము గొప్పకీర్తిగాంచెను.

1888 సంవత్సరమున స్వాధీనస్థానములను లిక్కరించి రను నేరము బెన్జర్ గారిపై మోపబడెను. రెండుమాసముల క్రిత విధింపబడెను. జరిమానా విధించిన లక్షరూపాయలైనను చెల్లించుటకు సిద్ధముగ ఎంతమాందో యుండిరికాని స్వాధీనమూర్తి బెన్జర్ గారిని కారాగృహమున కంపిరి. ఆ రెండుమాసములు బెన్జర్ గారున్న కారాగృహము ఒక యాత్రాస్థానముగ మారెను.

కాంగ్రెసు మహాసభ

1888 సంవత్సరమున కాంగ్రెసు స్థాపించబడినదిమొదలు ప్రతి సంవత్సరము బెన్జర్ గారు కాంగ్రెసునందు పాల్గొనుచుండెడివారు. భారతశాసనసభల నిర్మాణవిషయమై 1890 సంవత్సరపుకాసు ప్రభువుగారిట్లుఅసంతృప్తికరముగ నుండుటచే ఇంగ్లండునకు రాయబారముంపుటకు తీర్మానింపబడెను. హ్యూము, బెన్జర్, నార్తన్, మథోల్కారుగార్లు ఇంగ్లండునకు పంపబడిరి. ఇంగ్లండులో దాదాభాయి నారోజిగారు, సయ్యదు అలీ ఇమాముగారు వీరికి సహాయమొనర్చిరి. ఇంగ్లాండునందంతయు పర్యటనమొనర్చి ఉపన్యాసములిచ్చిరి. వీరి ఆంగ్లేయోపన్యాసములు ఆంగ్లేయులనే విభ్రాంతులుగ నొనర్చెను. వీరి ఉపన్యాసభారణి ఆంగ్లేయశక్తులకు పీట, ఘాక్కు, మెండగుగార్ల ఘోరణి కెంతమాత్రము తీసిపోలేదని ఆంగ్లేయపత్రికలు ప్రశంసించినవి.

ఈ విధమున ఇంగ్లాండునందు అపారముగ నేనచేసి, ఆంగ్లేయులకు భారతీయులపట్ల గౌరవమేర్పడునట్లుచేసి గొప్పకీర్తితో 1890 సంవత్సరమున బెన్జర్ గారు భారతదేశమునకు తిరిగిచ్చిరి. అదిమొదలవీరికి రిప్రెజెంటునానాటికి పెరిగివృద్ధియగుచుండెను. ఇంగ్లాండునందు వీరుపరిచిన ఆందోళనమునకు ఫలితముగ 1892 సంవత్సరమున శాసనసభల నిర్మాణమునందు కొన్ని మార్పులు చేయబడెను. 1895 సంవత్సరమున పూనా కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగ ఎన్నికొనబడిరి. ఆకాంగ్రెసునందు పిరిపగిన ఉపన్యాసమును చదవనివా రుండరు.

కర్జను రాజ్యము

1898 సంవత్సరమున కర్జను ప్రభువుగారు రాజ్యప్రతి

నిధిగ వచ్చిరి. ప్రభువుమన బెన్జర్ గారే కాంగ్రెసు మహాసభయందు కర్జను ప్రభువుగారికి స్వాగత మొసగిరి. సార్వభౌమ ని ప్రతినిధి యగుటచే అందరను ఒకటిగా మారుచు భారతీయుల ఆశయముల పట్ల సానుభూతి చూపుచుండుట వారి ధర్మమని నూచించిరి. రెండు సంవత్సరములు జరిగెను. 1900 సంవత్సరమున కాటకము సందర్భమున ప్రభువుగారు ప్రకటించిన బొదాధ్యమునకు దేశీయులు కృతజ్ఞులై యుండిరి. కాని క్రమముగ పరిస్థితులు మారెను. కలకత్తా మునిసిపల్ టెన్సెల్ల స్థానిక స్వపరిపాలనాధికారమును రూపుమాపెను. 1902 సంవత్సరపు విశ్వవిద్యాలయముల శాసనము విశ్వవిద్యాలయములను అధికారుల బరమొనర్చెను. 1902 సంవత్సరమున బెన్జర్ గారు అహమదాబాదు కాంగ్రెసు మహాసభకు అధ్యక్షతనహించి ప్రభుత్వవిధానమును తీవ్రముగ ఖండించిరి.

బెంగాలు విభజనము

బెంగాలు విభజనముతో గొప్ప ఆందోళనము ప్రారంభమయ్యెను. ఆ సమయమున చట్ట సమ్మతముగు ఆందోళనమునల్ల లాభముండదని కొందరు తలచిరి కాని బెన్జర్ గారి కష్టము కూడ విశ్వాసము తగ్గలేదు. ధర్మము బలవంతమైనదనియు నేడు గాకున్న రేపు తప్పక విజయముగాంచగలదనియు, శాంతిముతో ఓర్చియుండవలయుననియు బెన్జర్ గారు చెప్పుచుండెడివారు. మార్చే ప్రభువుగారు ఇండియామంత్రిగ నియమింపబడిరి. వీరి హయామునందు ఈ అన్యాయము అంతమొందునని వలపురు నమ్మిరి. బెన్జర్ గారు ఒకచైపున ప్రభుత్వ చర్యలను ఆక్షేపించుచు ఆందోళనము జరుపవలసియుండెను. మరియొకచైపున ఉద్దేశపూరితులగువారు విస్తమనకు గడంగుచుండుటను అచచలసియుండెను. ఈ సందర్భమున బెన్జర్ గారు ఇంగ్లండునందు సభారతదేశమునందును గావించిన ఆందోళనము చరిత్రాత్మకమైనవి.

సామ్రాజ్య వారాపత్రికా ప్రతినిధులమహాసభ

లండనునందు జరిగిన సామ్రాజ్య వారాపత్రిక ప్రతినిధుల మహాసభకు బెన్జర్ గారు వలబారిగారు భారతదేశపు ప్రతినిధులుగ పంపబడిరి. ఆ మహాసభయందు కేవల ఛార్జిలను తగ్గించుట అవసరమని వాదించిరి. భారతదేశపు వారాపత్రికల ఆరాజకమును విప్లవోద్యమమును పురికొల్పుచున్నారని క్రొమరు ప్రభువుగారు చెప్పగ భారత వారాపత్రికల పక్షమున ఆవాదమును తీవ్రముగ ఖండించిరి. ఈ మహాసభ ముగిసినపిమ్మట ఇంగ్లండు నంతయు పర్యటన మొనర్చి భారతదేశపు విషయములను ఇంగ్లేషువారికి పూర్ణగుచ్చిన విధమున తెలియపరచుచు వచ్చిరి. బెంగాలు విభజనము ఆక్రమమైనదనియు దానిని రద్దుపరచవలసిందేన దేశమునందు కాంతి యుండజాలదనియు వీరు చెప్పిరి. లండనులో అసాధారణ కాంగ్రెసు మహాసభను సమావేశపరచు విషయమై తీవ్రముగ ఆలోచించెను.

1912 సంవత్సరమున సార్వభౌమము పట్టాభిషేకము చేసికొనుటకు ఢిల్లీకివచ్చుట బెంగాలు విభజనము రద్దుచేయబడుట చరిత్రాత్మకములు.

మింటో మార్చే సంస్కరణములు ప్రసాదించ బడినప్పటి నుండియు బెన్జర్ గారు సంస్కరణములు విజయము గాంచునట్లు పనిచేయుటకు పూనుకొనిరి. 8 సంవత్సరములు వరుసగ వీరు వంగరాష్ట్ర శాసనసభయందు సభ్యులుగ నుండిరి. 1918 సంవత్సరమున సామ్రాజ్యశాసనసభకు ఎన్నికొనబడిరి. వివిధ సమయమునందు భారతీయుల రాజభక్తిని ప్రకటించుటయందు వీరు తన పత్రిక సుపయోగించు చుండిరి.

ప్రజలు మింటో మార్చే సంస్కరణములలో తృప్తిచెందక ఇంతకు ఎక్కువసంస్కరణములు కావలయునని కోరుచుండిరి. వివిధ రాజకీయ ప్రతిష్టాపనలు తీర్మానములు గావించినవి. దేశమునందు ఆందోళనము మరల తీవ్రరూపము దాల్చెను. అప్పటివలెనే సురేంద్రనాథ బెన్జర్ గారు ఆందోళనమునందు ప్రధాన భారమును వహించు చుండిరి.

మాంటాగు సంస్కరణములు

మాంటాగు సంస్కరణముల సందర్భమున విశేషాదులు కాంగ్రెసునుండి వీడిపోయి విశేషావ మహాసభను స్థాపించిరి. బెన్జర్ గారుకూడ ఆ సమయమున కాంగ్రెసును వదిలి విశేషాదుల సంఘమునందు చేరిరి. మాంటాగు సంస్కరణముల నంగీకరించి అవి విజయముగాంచునట్లు పనిచేయుట ఉచితమని వారు అభిప్రాయపడిరి. కాని కాంగ్రెసు మహాసభవారు సంస్కరణములు ఆశాభంగకరముగ నున్నవని తీర్మానించిరి. గాంధీమహాత్ముడు అసహాయోద్యమము ప్రారంభించెను. అంతటితో కాంగ్రెసుతో అన్ని సంబంధములను బెన్జర్ గారు వదులకొనిరి. కాంగ్రెసువారి తీర్మానమునకు వ్యతిరేకముగ బెన్జర్ గారు శాసనసభాన్నికల యందుఅధ్యక్షిగ నిలిచి విజయముగాంచిరి. ప్రభుత్వమువారిచిన సర్దిబిరుదము ను, మంత్రి పదవిని అంగీకరిం కాంగ్రెసునిర్ణయము నకు వ్యతిరేకముగ ప్రవచించుచున బెన్జర్ గారు ప్రజల ఆక్షేపణలకు గు

మాడునందనములు మృత్యునందరి, 1928 సంవత్సరము జరిగిన ఎన్నికలలో స్వరాజ్యపక్షపు అభ్యర్థి బెన్సేగారిని ఎదిరించి ఓడగొట్టెను. దానివల్ల చర్యలు స్వరాజ్యపక్షమువారి వైఖరి బెన్సేగారి కెంతమాత్రము రుచింపకుండెను. వాటిని ఖండించినారు ఉపన్యాసము లిచ్చుచుండెడివారు. వార్తాపత్రికలకు ప్రాయముండెడివారు.

కొన్ని మాసముల క్రిందటనే మరల వీరు బెంగాలి, న్యూఢిల్లీ, స్వరాజ్య (దేశభావ వారపత్రిక) పత్రికల సంపాదకుడుగ నుండుట కంగీకరించిరి. ఈ వార్త ప్రకటింపబడగానే 77 సంవత్సరముల వృద్ధుని ఉత్సాహము కార్యదీక్ష దేశీయుల కచ్చెరువు కలుగజేసెను. ఈ విధమున 77 సంవత్సరములు తనకుతోచిన విధమున దేశసేవ చేయుచు రణ రంగమున మరణించు మహాయోధునివలె వృద్ధాప్యమునందు కూడ కార్యదీక్షయందు నిమగ్నుడై తనవులబాసిన సర్ సురేంద్రనాథ బెన్సేగారి ఆత్మకు శాంతిలుగు గాక!

మహాత్ముడు-సర్ సురేంద్రనాథ బెన్సేగారు

బారకుపూరులో జరిగిన విషయములు

(1925వ సం॥ 6వ జూలై 6వ తేదిని ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఇదివరకు ప్రచురింపబడినది.)

సర్ సురేంద్రనాథ బెన్సేగారికి కొంతకాలము నుండి జబ్బుగా నున్నదని మహాత్ముడు తెలియగానే మహాత్ముడు బెన్సేగారిని జూడగోరెను. ఆ సంగతి బెన్సేగారికి తెలుపగా ఆయన చాల సంతోషించెను. ఆ నాడుకలమున చల్లనివేళ హాయిగా గాలి వీచు మండగా మహాత్ముడు మోటారులో కలకత్తా నుండి బారకుపూరుకు 17 మైళ్ల దూరము ప్రయాణముచేసెను.

బెన్సేగారిమేడ హాగ్లీనదీ తీరమున నున్నది. బెన్సేగారు మేడ వసారాలో కుప్పివీడ కూర్చుండి నదివంక చూచుచుండిరి. మహాత్ముడు వచ్చె ననువార్త వినిగానే బెన్సేగారు లేచి నిలిచి మహాత్ముడు స్వాగత మొసంగిరి. బెన్సేగారు మహాత్ముడువంటే 20 ఏండ్లు పెద్దవలెనను గూడ యువజన సులభోత్సాహమునే వెల్లడించిరి.

“వంగసంగమును దానిగుహలోనే ఎదుర్కొంటిని”

అని మహాత్ముడు నవ్వుచు పలికెను. కుతలప్రశ్నలు జరిగినవి. “కొంచె మేమైన దాహము పుట్టుకొనురా” యని బెన్సేగారు రజిగిరి. “వేసీనీళ్లలో నిమ్మపండు రసమును ఉప్పును వేసి యిచ్చిన చాలును” అని మహాత్ముడు నెను. “లేత కొబ్బరికాయ నీళ్లు పుట్టుకొనురా?” అని బెన్సేగారు మరల నడిగిరి. తూర్పు వంగరాష్ట్రమువారికి లేత కొబ్బరికాయ నీళ్లు చాల యిష్టమున పోయినను, “మీ లేత కొబ్బరికాయలను నావెంట వచ్చిన యువకులు సొమ్ము చేసెదరు లెండి. వారి కియ్యండి” అని మహాత్ముడు నెను.

బెన్సేగారు చేయుచున్న పనులనుగూర్చి మహాత్ముడు ప్రశ్నింపగ “ప్రచారమున మునున్న జాతి” అను శీర్షికల గ్రంథ మిప్పుడే పూర్తియైనదని బెన్సేగారు నడిపిరి. దానినిగూర్చి వింటిని గాని చూడలేదని మహాత్ముడు నెను. బెన్సేగారుక గ్రంథమును మహాత్ముడు కొంగిరి. “మీరు దానవత్రికను వ్రాసి యియ్యవలె”నని మహాత్ముడు నెను. “గాంధీమహాత్ముని సాధున రసమును, భుజ్యమానును, గాఢ తపదేశభక్తిని, ఉన్నత ఉదార భావములను సేవధికముగ ప్రశంసింపుచున్నందులకు నిదర్శనముగ దీనిని వారికి సమర్పించితిని” అని వ్రాసి బెన్సేగారు సంతకము చేసిరి. “దానిని దిగ్గరగా చదువుము” అని అల్లునితో చెప్పిరి.

“మా మామగారు వ్రాసిన ప్రతివిషయమును చదివించి వినట వారికి వాడుక” అని నడిపిరి. జె. చౌదరిగారు స్వప్నముగ చదివిరి “అధికముగా ప్రశంసించు చున్నందులకు” అను వాక్యమును చౌదరిగారు చదువనందున బెన్సేగారు ప్రశ్నించిరి. బెన్సేగారి వ్రాతను చూచి మహాత్ముడు చాల ప్రశంసించెను. “మీకప్పుడున్నంత వయసు నాకు వచ్చువరకును నేను జీవించునో లేదో తెలియదు. అథవా జీవించినను ఇంత చక్కగా నంతటి పెద్దనయ్యకును గూడ నేను వ్రాయగలగుదు నని లోచదు” అని మహాత్ముడు నెను.

“తేదీని వేయ మరచితిని. నేడేమి తేదీ?” అని బెన్సేగారు రజిగిరి. 6వ తేదీ యని యొకరనిరి. “అహ! అటులనా? అదియే నాజన్మదినము 77వ ఏడు ప్రవేశించినది. నేను 5 ఏండ్లు బాలుడనై యుండగా నేను నామేనమామగారి యింటికి వెళ్లితిని. ఆ యిల్లు ఇప్పటికి నా మనోనేత్రమునకు బాగుగా కనబడుచు నే యున్నది. దాని నిపుడు సరిగా చిత్రింపగలను” అని బెన్సేగారు నడిపిరి.

“మీకే క్షి నేనెదుగుదును. పూసాలో మీరు కాంగ్రెసు మహాసభ కధ్యక్షుడవహించి 80 అక్టోబరు పుటల విషయమును గల్గ్రాహిగా పొందుతుండ ఆంధ్రపుగా నుడివిన విషయమును స్వయముగా చూచిన నచేతనుగారు నా కెరింగించిరి” అని మహాత్ముడు నెను.

“నిజమే. నా కిప్పటికిని ఉత్సాహము కొంచెమైన తగ్గలేదు. నేనిపుడుగూడ నువన్యసింప గోరెదను గాని వైద్యులు నిరోధించుచున్నారు. 91 ఏండ్లు నిండువరకును జీవింపగోరెదను” అని బెన్సేగారు రనిరి.

“నూరేండ్లు నిండువరకునూత్రమేల జీవింపగూడదు” అని మహాత్ముడు నెను.

“91 ఏండ్లవరకు నూత్రమే నాకు పనిచేయగల శక్తి యుండును. నాకు జ్ఞాపకశక్తి పూర్తిగా నున్నది. భావనాశక్తి తగ్గిపోలేదు. నాభావములను ప్రజలకు వెల్లడింప గోరెదను” అని బెన్సేగారు నడిపిరి.

“మీరేమి చదువుచున్నారు” అని మహాత్ముడుడిగెను. ఆ యనభగవద్గీత, ఉపనిషత్తులు, వైష్ణవగ్రంథములు మున్నగువానిని చదువుచుండలేదు. “నాస్తియ చరిత్రనే మరల ముద్రింప దలచి పునరావలోకనము చేయుచున్నాను” అని బెన్సేగారు నెను.

“అప్పుడే పునర్ముద్రణ మవసరమగునా?” అని మహాత్ముడుడిగెను.

“600 ప్రతులప్పుడే విక్రయింపబడెను. 2000 ప్రతులు నూత్రమే ముద్రింపబడెను. విరోధాభిప్రాయమునకుగూడ కొన్ని ప్రతులను పంపితిమి” అని బెన్సేగారు రనిరి.

“మీ ఉత్సాహము నాకధికముగ నచ్చెరువును కలిగించినది. మీరు పద్ధతి ప్రకారము నడుచుకొనుటయే దీనికి కారణము. ఎన్ని పనులనును మీరు సకాలమునకు బారకుపూరుకు ప్రతి రాత్రియును వచ్చెదరనియే వింటిని” అని మహాత్ముడు నెను.

నిజమేనని బెన్సేగారు నడిపిరి. వ్రాతప్రతులను తెప్పించిరి. పుస్తకములను లేగా వానిని మహాత్ముడు చూచి బెన్సేగారి చక్కని దస్తూరిని చాల మెచ్చుకొనెను. మెకాలే వ్రాత ప్రతులవలె నున్నవనెను.

లోకమాన్యుని గీతారహస్యము వ్రాతప్రతులను మహాత్ముడు చూడలేదు. వానిలోని వ్రాత. ముత్యాలగోపయే కాని లోకమాన్యుడు ఆ గ్రంథమును వ్రాయునదికి 60 ఏండ్లు వయసు మూత్రమే యుండెను. “నేనీగ్రంథమును రిపను కళాశాల కియ్యవలెనని” అని బెన్సేగారు నడిపిరి. “ఘోరర విద్యాపీఠమున కని నేనడుగ దలచితిని. విద్యాపీఠమువారుగూడ నిట్టి గ్రంథములను సమకూర్చుచున్నారగాని రిపను కళాశాలకే అధికముగ ప్రతిభకలదు. ఎన్ని వత్సరములు శ్రమపడి వ్రాసితిరో?” అని మహాత్ముడు నెను.

“1915 లో ప్రారంభించితిని గాని వ్యక్తిపదవిలో చేరగానే నిలిపివేసితిని. ఆపని చాలించుకొనినది మొలలు మరల విడువకుండ వ్రాయుచునే యున్నాను” అని బెన్సేగారు రనిరి.

“60 ఏండ్ల జీవితచరిత్రను 10 ఏండ్లలో వ్రాసితిరి” అని మహాత్ముడు నెను. “మీరన్నమాట నిజమేగాని విషయనూచకుగ నేను 50 ఏండ్ల జీవితచరిత్ర అని మూత్రమే వ్రాసితిని.

“మీకు 17వ ఏడు వచ్చినప్పటినుండియు మీరు రాజకీయరంగమున దిగితిరి గాన 60 ఏండ్ల చరిత్రవనియే చెప్పదగును” అని మహాత్ముడు నెను.

“దానినంతయు నేను వినవించితిని. విభవావివాహ సంస్కారప్రయత్నమున కలిగిన కష్టముల నన్నిటిని వినవించితిని. నా పడుచుదనమున మన్యజ్వరములు, మునలమరవళ్ల అనునవి లెండే చాల అనర్థమును కలిగించుచుండెను. మేము గ్రామములకు పోయి బోధించితిమి. రాజకీయములను గూర్చిన విషయములను తప్ప మరేదనిని గ్రామస్థులు వినకుండిరి” అని బెన్సేగారు నడిపిరి.

మిమ్ముల విత్తలందరను గ్రామముల దుగితినిగూర్చి చర్చించిరి. మహాత్ముడు రాట్టమునుగూర్చి ఆలోచించుచుండెనో యేమోగాని ఏమియును నుడవలేదు. “ఆత్మగర్వ ప్రాంతము వెనుక చాల అనారోగ్యకరముగా నుండెను. ఇప్పుడు దానిని చాల ఆరోగ్యవంతముగా చేసిరి” అని ఒకవిత్తుడనెను. “అటులే బారకుపూరును నేనుగూడ చేసితిని.” అని బెన్సేగారు రనిరి. “అది కంటోన్మెంటుకాదా అని మహాత్ముడు నెను” కాదుకాదు. ఈ మ్యునిసిపాలిటీకి 15 ఏండ్లు నేను అధ్యక్షుడనుగా నుంటిని. ఇప్పుడు నాకుమారుడు అధ్యక్షుడుగా నున్నాడు. అది వారసత్వమువలన గాదు. పౌరు లతని నెన్నుకొనిరి. ఒక కనాయిదానిని నేను గ్రామమునుండి బహిష్కరించితిని. కంటోన్మెంటులోని సోల్దరులకొరకు కనాయిదాడు పట్టామున నిత్యమును గోవులను పధించుచుండెను. హిందువులు చూచి సహింపజాలకుండ నుం

డిరి. పశువుల రక్తము నదిలో కలియగూడదు. పశువుల శబ్దాలు దులను నడితీరమున పూడ్చుగూడదు. అని నేను ఉత్తరువుచేసి తిని. దానితో నతడు వెడలిపోయెను. అటులే మరియొక కనాయిదాడు సాగవంటిని. కప్పుడు మ్యునిసిపలు సరిహద్దులలోపల కనాయి దుకాణములు లేవు. అని బెన్సేగారు రనిరి. మహాత్ముడియులకు కోపము రాలేదా? అని యొక రడిగిరి. “మహాత్ముడియైతే లే”రు అని బెన్సేగారు రనిరి.

“ప్రత్యేక నియోజకవర్గములను మింగి ప్రభువు తెచ్చి పెట్టెను. ఇదిచాల అనర్థకము. మిశ్రమ నియోజకవర్గములే యుండవలెను. స్థానముల సంఖ్యను కొద్దే సంఖ్యగా నిర్ణయింపవలెను” అని బెన్సేగారు నడిపిరి.

చాల విషయములనుగూర్చి ప్రసంగములు జరిగినవి.

“యవకులలో అ విధేయత పెచ్చు పెరుగుచున్నది. సభలలో ఉపన్యాసకులు మాటలాడుచుండ గోలచేసెదరు. పెద్ద మనుష్యులయిండ్లకుగూడ పోయి నిరోధించెదరు. ఒకరియింటికిపోయి అతడు కార్పొరేషనుసభకు వెళ్లి నోటు ఇయ్యకుండ నిరోధించిరి ఈ అవిధేయత మనదేశమునకు విలక్షణము మన తాతతండ్రుల కాలమునం దిది లేనేలేదు. మహాత్మాశీ! మీరే దీనిని నిరోధింపవలెను” అని బెన్సేగారు నడిపిరి.

“సరే గాని రాట్టములేకుండ నేనెలుల నిరోధింపగలను.” అని మహాత్ముడు నెను. దానికెప్పుడును బదులు చెప్పలేదు.

“స్త్రీల సమస్యను, అస్పృశ్యుల సమస్యనుగూడ మీకే చక్కబరుపవలెను. ఈశ్వరచంద్రుడు ప్రారంభించిన పనిని మహాత్మాశీ! మీరే పూర్తిచేయవలెను” అని బెన్సేగారు రనిరి.

“అస్పృశ్యులనుగూర్చి మూత్రమే మహాత్ముడిపుడు కృషి సలుపవలెనని నేను చెప్పమంటిని” అని చౌదరిగారు రనిరి.

“నేనిపు దాపని చేయుచునే యున్నాను. నేను రాట్టమునుగూడ జంట చేసితిని. మీకు దానిపై నాసక్తిలేనటులున్నది” అని మహాత్ముడు నెను.

“నేను మీతో నేకీభవించెదను” అని బెన్సేగారు రనిరి.

“మే మందరమును ఖద్దరు నామాడింతుము. నూలు వడుకు పనిని పాతకాలలో నేర్చుచున్నాను. ఆ పాతకాలతో మాకందరికిని సంబంధము కలదు” అని తక్కినవారనిరి.

“మీరు ఖద్దరు కట్టినపుడు దానివలన లాభమేమి? అని మహాత్ముడు నెను. అట్లునుచు మహాత్ముడు లేచెను. అందరనులేచిరి. బెన్సేగారు మహాత్ముని గాఢాలింగన మొనరించెను. అంతకు పూర్వమే అచటికి చేరుకొనిన ప్రజలు మహాత్మా గాంధీకి జయి అని కేకలుచేసిరి. మీయారోగ్యమునే కోరెదను అని మహాత్ముడు నెను. నామీద దయయుంచి మీరు మరియొకసారి దర్శన మియ్యవలెను” అని బెన్సేగారు రనిరి.

“మీరట్లు నెలవియ్యగూడదు. నేను తప్పక వచ్చెదను” అని మహాత్ముడు నెను.

మేడ దిగినవెంటనే సామాన్యప్రజలను చూచి “మీరు నూలువడుకుచున్నారా?” అని మహాత్ముడుడిగెను. వారిలో నొకడు బేహారు ఖద్దరువంచలో మంచి వడుకునూలుకట్టలను మహాత్మునికి సమర్పించుటకు గొనివచ్చెను. “మీరు మా కట్టరములకు వచ్చి వానిని పావనము చేయవలెను. మా ఖద్దరు నాకీర్వదింపవలెను.” అని అతడనెను. అతడు తెల్ల ముతక ఖద్దరుకట్టలనే కట్టుకొనెను. అతడు బారకుపూరు వాటరువర్చు యింజనీరు కచేరీలో గుమాస్తాగా నున్నాడు. అతడును మరికొందరును వ్రతముపూని ఖద్ద మరుకట్టుచు నూలువడుకుచున్నారు. పైసాఫండు ఏర్పరచి సొమ్ము పనులచేసి అత డాఖద్దరు దుకాణమును పెట్టెను. వారు యింజనీరునడిసి ఒకగదిపుచ్చుకొని దానిలో రాట్టములను బాగోలీవంటినద్దను, ఖద్దరుకట్టలను బాగుగా నమర్చిరి. “మీరు కలకత్తా ఖద్దరుకట్టల నేలకొనరు” అని మహాత్ముడుడిగెను. “బేహారు రాష్ట్రమునందలి ఖద్దరును విక్రయించుటకే నేను పూనుకొంటిని. మేము ప్రతినిగూడ బేహారునడియే తెప్పించి ఏకీ ఏకలను చేతిమి” అని అతడు తెలిపెను.

బారకుపూరులో ప్రచారమేమియును లేకున్నను అచట గూడ కొందరు దేశభక్తు లీటుల నూలు వడుకుచునేయున్నారు. వారిరీతనృత్తులవలన పొట్టపోకినాచు దేశసేవకొరకే నూలు వడుకుచున్నారు. నాకు వీరిసంగతి తెలియదు. ఇక వీరితో పరిచయము కలిగించుకొందును. వీరికి మంచిరాట్టములను పంపి చెదను. అని సతీకబాబు నడిచెను. “మహాత్ముడుగూడ చాల సంతోషించెను.” అని మహాదేవ దేహాయిగారు వ్రాసిన వ్యాసము చాలానా మహాత్ముదాలీగారు ఢిల్లీనగరమున ప్రకటించుచున్న కామ్రేడు పత్రికలో ముద్రింపబడెను.

వారక్పూరు ఋషి

గాంధీమహాత్ముడు మే 14-వ తేదీ యంగ్లం డియాలో బెనర్జీగారినిగూర్చి వ్రాసినదాని నిందు ప్రచురించుచున్నాము:—

(1925-వ సం॥ మే 14-వ తేదీ ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఇదివరకు ప్రచురింపబడినది.)

వారక్పూరులో సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిని వారి యింట జూరుభాగ్యము లభించెను. ఆయన రుగ్మతతో నుండెననియు, నయస్సునల్ల ఆయన ఉక్కు-నంటి కర్రము కొంచెము సడలెననియు వింటిని. నేను జేయు పనులు కొన్ని ఆయన కిచ్చము లేకున్నను, ఆయన యిప్పటి బెంగాలును సృష్టించినవాడనియు, భారత రాజకీయములందు భిన్నవివేచనా దానియు తలంపుచేతనే ఆయనయందు నా కేమాత్రమును గౌరవము లేదనియు, భారతదేశమునందు విద్యావంతు లందరును ఆయన మాటమీద ఊగిన కోజులు నాకు జ్ఞాపకముగలవు. అందుచేత నే నేను చాల సంతోషముతో వారక్పూరునాత్రకు బోతిని. నదియొడ్డున చక్కని పరిసరములందు సర్ సురేంద్రుని భవనముండెను. అచట నంతయును శాంతియుగ నుండెను. కలకత్తాలో రోడ్లలో రోజంతయును పనిజేసి ప్రతిరోజును యీ మనోహర సౌధమును జేరునపు డెంత సౌకర్యముగ నుండునో అందరును చెబిరిగాన గలరు. ఆయన బలహీనముగ కృశించి ప్రక్కలో బడుకొని యుండు ననుకొంటిని. కాని అట్లుగాక ఆయన యవకునివలె చివాలన కూర్చున్నచోటునుంచి లేచి నాయెదుట వచ్చి యువజనోత్సాహముతో నాతో మాట్లాడ జొచ్చెను. ఆయన మాట్లాడునపుడు జ్ఞాపకశక్తి యెప్పటి వలెనే శుద్ధముగ నుండెనని చెప్పెను. ఆయన తన చిన్ననాటి విశేషములను చిత్రించగలనని చెప్పెను. ఇప్పుడే ప్రకటించబడిన ఆయనజీవితచరిత్ర యిప్పటికి తొమ్మిదేండ్లలో వ్రాసెను. ఆయన చక్కగ వ్రాసిన ప్రతిని సయ్యక్తమగు గర్వముతో జూచెను. ఆయన దానినంతయు పద్ధతిప్రకారం కలంతో పట్టిపట్టి పెద్దక్షరములతో వ్రాసెను. సర్ సురేంద్రనాథు కిప్పుడు 77 యేండ్లు అయినను పండిత మాళవ్యాజీకి వలెనే ఆయనకు ఆర్యవిశ్వాసము గలదు. ఆయన యిట్లు చెప్పెను. నేను 91 యేండ్లు జీవించెదను. అప్పటివరకును యిప్పుడున్న శక్తితోనే యుండునని నమ్మెదను. ఆయన యేమి చెడువుచుండెనో యని విచారింపగా తన జీవితచరిత్ర రెండవ ముద్రణమును సంపత్సరము లోనే జేయవలయునను నాదేశముతో మరల జూచుచుంటినిని చెప్పెను. ఆయన తనచుట్టును ఏమిజరుగుచుండునో అవిషయములందు తనకి ఉత్సాహము దీసికొనును. నేను బెంగాలునుండి పోవులోపల వరియొకసారి తనను కలిసికొనవలయునని నా నద్ద ప్రతిని వ్రాసెను. 'మీరు వారక్పూరుకు వచ్చుటకు వ్యవధి లేకున్నయెడల నేను రావలయును' అని ఆయన చెప్పెను. 'మీ కంత కష్టమియ నాకిచ్చును లేదు. నేను తప్పకుండ మీవద్దకు వచ్చుటకు వ్యవధి జూచెదను' అని నేను ప్రత్యుత్తర మిచ్చితిని. సర్ సురేంద్రనాథు, పద్ధతిప్రకారము నుంచి అలవాట్లు గల్గి యుండుటచేతనే యంత పట్టుబట్టుము గల్గియుండెను. ఏమైనను సరే ఆయన కలకత్తాలో రాత్రి నిలిచిపోవుట లేదు. వారక్పూరుకు ఆయన చివరకైలులో నైనను తప్పకుండ జేరడివారు. ఇట్లు విధిప్రకారము నెఱవేర్చుట భారతదేశమునకు కష్టపడి పనిజేయుట యెంత అవసరమో అంతఅవసరమని ఆయనచెప్పెను.

* * * *

చాలకాలము బ్రతికేమార్గము

1925 వ సం॥ 27 వ తేదీని పత్రికలో ఇదివరకు ప్రచురింపబడినది.

క స ర త్ చే యు ట

సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు ఓర్వ జీవితరహస్యమును గూర్చి "తయారగుచున్న యొకజాతి" అను గ్రంథములో తమ స్వానుభవముల నిట్లు తెల్పిరి.

నేను యితరమృత్యుముగా నుండుటకు ఓర్వ జీవితరహస్యము మేరయని నా హితము నన్ను ప్రశ్నించెరి. నాకు ప్రస్తుతము 75 ఏండ్లు నునూరుగా నుండును. అయినను నేను ఆరోగ్యముగా, ధీమతుల్యము తృప్తిపొందుతూ ఉన్నాను. అందుచే నాఅనుభవముల చెప్పిన మంచిచిరునాసి నాన్నీహితము నమ్మకము.

మన జీవనభాగ్యవయమునకు ఆరోగ్యము మొదటినిధి.

ఆరోగ్యముమీదనే అన్నియు ఆధారపడియుండును. మననాయకులలో చాలమంది లేతవయసులోనే చచ్చిపోయినారు. రామమోహనరాయ, క్రికేవంధ్రసేక్, కృష్ణదాస్పాల్, రామగోపాల్ కృష్ణావ మొదలగువారు జీవితమధ్యమందే మరణించిరి. "దేవుడు ప్రేమించేవాళ్లు చిన్నప్పుడే చస్తారు" అనే సామెతను వారు సార్థకపరచిరి. వారే బ్రతికియుండిన దేశము నెంతవక్రంగా నడిపించెడివారో?

ఆరోగ్యముగా నుండుటకు మొదటిమార్గము రోజూ నియమితకాలమున కసరత్ చేయుట. కసరత్ విధియుగా చేయవలయును. చాలనని తోచినపుడు ఆపివేయవలయును. అమితము గునో హానికలుగును. మొదటినుంచీ, (ఇప్పుడు గూడాను) ప్రతిరోజు ప్రాద్దున అరగంట కసరత్ చేసెడివాడను. సాయంకాలములందు ఏమీ పనిలేకున్న చేయుచుండెదను. సాయంకాలము 40 నిమిషములు కసరత్ చేసెదను. శీఘ్రముగా నడచుట అన్నివిధములూ మేలైన కసరత్. నడచుటకు తోడు డంబుల్సు ముద్దలను (క్లబ్స్) గూడ వాడుచుండెడివాడను. ప్రాద్దుననే పరగడుపున కసరత్ చేయుట మంచిదని 'పెరియల్' మార్చిసూగారి కూతురుగూడ చెప్పినది. నే నట్లే చేసెడివాడను.

క్రమజీవితము

కసరతుతో తుల్యముగా కావలసినది క్రమజీవితము. క్రమజీవితముయొక్క ప్రాముఖ్యతను మనదేశీయులు గుర్తింపలేకుండుట రోచనియును. భోజనవేళ, నిద్రవేళ, వారికి స్థిరముగానుండవు. కేరయంత్రము క్రమముగా పనిచేయునదేకాని మన యిష్టమువచ్చినట్లు నడచునది కాదుని నారికి తెలియదు. కేరయంత్రమును క్రమముగా నడుపజేసినవారము మనము.

"పెందలకడనే పడుకో పెందలకడనే మేలుకో"

పెందలకడ పడుకొనుము. పెందలకడ లేమ్ము అను మూత్రము నాజీవితాధారము. చిన్నప్పటినుంచీ యీమూత్రప్రకారమే నేను నడచుకొనుచున్నాను. నేను ప్రభుత్వ నేతకుడనై రాజకార్యముల పాల్గొనవలసి నను ఆలస్యముగ నచ్చట ఉండెడివాడను కాను. ఆలస్యమునని తోచు విశేషములకు సభలకు వెళ్లేవాడనుకాను. వెళ్లివా వేళ ప్రకారము తిరిగివచ్చెడివాడను.

కొన్ని ఉదాహరణములు

ఒకనాడు లండనులో ప్రాంతోకోనా ప్రభువుగారు పత్రికాప్రతినిధులకు విందుచేసిరి. అందు నేనొకడనగుటచే పోయి యుంటిని. పోయి విందుకాగానే ఎన్నుమాడవండా సరిగావేళకువచ్చి పరుంటిని. ఒకమాట సామ్రాజ్యశాసనసభలో వెమ్ము ఫర్దుప్రభువు రౌలట్ బిల్లు చర్చించుచుండగా ఆలస్యముచేయు నూవన లగపడి వారితో "అయ్యా నేను 9 గంటలకే పడుకొను అలవాటు" అనగా "వెళ్లండి" అని సమాజశాంతస్వభావముతో వారు ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. మరునాడు సభ్యులందరిని సమ్యక్తుల నిచ్చుటకు నిద్రలేపవలసి వచ్చెనట. ఒకసారి లండనులో గోక్లే గారు నన్ను నాటకమునకు 'పెన్సి' ఐర్వింగ్ గారి నెపోలియన్ పాత్రధారణచూచుటకు రమ్మనగా "నీవుమాయింటికివచ్చి పిల్ల నేవస్తా"నంటిని. సరిగా 9 గంటలకు గోక్లేగారువచ్చి తలపుక్కాట్టిరి. నాటకమునకుపోక తప్పలేదు. నాటకములో 'పెన్సి' ఐర్వింగ్ ఆరడుగుల పొడుగుమనిషి. 5 అడుగులు 4 అంగుళములుగూడ లేని నెపోలియన్ గా మారిఅభినయించుట నాకిప్పటికిగూడ అశ్చర్యముగానే యున్నది. నాటకమును చూచి సంశయించితిమి. గోక్లే తిరిగి నన్ను సరిగా 11 గంటలకు యింటినద్ద దిగివడిచెను. 11 గంటలు నేను రోజూ నిదురపోవువేళ.

"నేనుమాత్రము పెందలకడ లేచెడివాడను గాను"

పెందలకడ పడుకొనుట చాలా మంచి అలవాటు. అట్లు చేయుటచేతనే నేను ఆరోగ్యముగా నున్నాను. పెందలకడలేచు విషయమున నేను నిశ్చయముగా చెప్పజాలను. నేను ఎప్పుడునూ ఆలస్యముగనే లేచెడివాడను. సాధారణముగా నేను 8 గంటలసేపు నిదురపోయెదను. ఒకప్పుడు 9, 10, గంటలసేపు గూడ పడుకొనెదను. నిద్దురంటే నాకపరిమితసంతోషము. అది వంశపరంపరగా నచ్చుచున్న హక్కు.

వెళ్లు, దిశలు, లేక గదితలపుల బిగించి శుభ్రముగా నిద్దురపోయెడివాడను. గాఢనిద్రకు మనకల్లోలములుండుట భంగకరము. ఆలోచన మొదలగు మెదడు నుపయోగించుపనులు ఇష్టముగా చేయుచో నిద్రకాలంకము రానిచో ఆరోగ్యమును చెరువవని నానమ్మకము. ఎంత కష్టపడినట్లున్నను వేళకు పండుకొని గాఢనిద్రబోవుచో లేచునప్పటికి ఒళ్లు అమిత లేటికగా నుండును.

అహార పానీయములు

ఆరోగ్యముగా నుండుటకు మధ్యనీళ్లము ముఖ్యమని చెప్పబడుచున్నది. నేనెన్నడూ మధ్యవస్తువుల వేదించి ఎరుంగను. అందుచే మధ్యవస్తువుల వాడు వారికన్న నేనెంతమాత్రము బలహీనముగా లేను. (కుద్యవస్తువు లనగా బీడి చుట్టులు మొదలగు నవి తాగుట గూడ యని నాయనామ) ఎంతమితముగా వుచ్చుకొన్నను ఇది ఆరోగ్యమునకు భంగకరములేదుగనుచు వారలంపు.

అహారము శీతోష్ణశులబుబట్టి మారుచుండును. ఆయా జాతి ఆచారములబట్టి మారుచుండును. ప్రతిజాతికి అది తినవలసిన అహారమునుగూర్చి ప్రాచీనమునుండి యొక అభిప్రాయముండును. పాశ్చాత్యులు మాంసభక్షకులు. భారతీయులు కాకాహారులు. వంగీయుడు మత్స్యభక్షుడు. వారికి మత్స్యములు ఆరోగ్యమైనట్టి, బలమైనట్టి అహారము. వంగీయులకు జపానీయులకు ఆహారవిషయములో పోలికలకు. ఇరువురు గూడ అన్నమాంసాదుల వాడుదురు. మాంసమంటే జపానీయులకు కొంచెము ఎక్కువ యిష్టము. నా అనుభవమునుబట్టి వయస్సునుబట్టి తిండి మారుచుండు నని చెప్పెదను. ప్రకృతి అజ్ఞులప్రకారము వయస్సు మదిరినకొద్ది మాంసాహారమును విసర్జింపవలసియున్నది.

తు ది మా ట

ఒక ల్యాటివ్ కపిశ్యుడు చెప్పినట్లు దృఢమైన కరీరము వందు దృఢమైన మనస్సుండును. దేహమానసములకు అవినాభావపంబు మున్నది. ఒక దానిపై నొకటి యాధారపడి యున్నవి. మనస్సుకు దేహ మొకపేట్టె. మనస్సు దేహమును నశపరుచుకొన్నది. దేహము గట్టిగాఆరోగ్యముగా నున్నగాని మనస్సు దృఢముగా నుండజాలదు. భౌతిక నైతికములు కలిసి చెడును విసర్జించును తనవిధులను తాను నిర్వర్తించుకొను నట్లు మానవునికి తోడ్పడుచున్నవి.

స్త్రీల ఉన్నతవిద్య బహిష్కారము

అలహాబాదు విశ్వవిద్యాలయ తీర్మానము మహిళా సమావేశము నిరసించుట

అలహాబాదు, ఆగష్టు 7:- విద్యార్థినులు ఉన్నత విద్య గడించుటకు పురుషులతో ఓ ఏక్లాసునందు అలహాబాదు విశ్వవిద్యాలయమున కనుబంధముగనున్న కళాశాలలందు వైసునాన్ నెల్లరు అను జ్ఞులే ని ది చేర్చు కొన గూడవని గావింపబడిన ఉత్తరవును ఆక్షేపించుటకు అలహాబాదు స్త్రీలు సమావేశమైరి. దుర్గాభారత్ బెనర్జీగారి భార్య అధ్యక్షులవహించెను. చింతామణిగాను, మోతీలాలు నెహ్రూ, రామకాంతమాలవ్య, పి. యన్. సమ్రాగాల్ భార్యలు హాజరయినవారిలో ముఖ్యులు. తనకుమార్తెలను జేర్చుకొనుట కంపెనీ దరఖాస్తు విషయమై జరిగినయావత్తుకథను ఉపసమ్రా అను నామే సభ్యురాలొడ కేరింగించెను. విశ్వవిద్యాలయ తీర్మానమును నిరసించుచు తీర్మానముగావింపబడెను. స్త్రీలను ఉన్నత విద్యాభ్యాసమునుండి బహిష్కారముచేయవలయునని స్త్రీపురుషులహక్కులను గురించి సంఘర్షణమువచ్చుననియు, విశ్వవిద్యాలయము తీర్మానమును పునర్విచారణము గావించవలయుననియు తీర్మానమందు విసరింపబడెను. (అ. ప్రె.)

అమృతాంజనం డిపో వారి

సు ప్ర సి ధ్ధా ప ధ ము ల జా బి తా .	
1. శీర్షరసాయనము మాత్రము అశీర్షమునకు	1- 4
2. వజ్రగుళికలు ధాతుపుష్టికి	1- 0.
3. జ్వరహరి జ్వరములకు సీసా 1-కి	0-12
4. అమృతాంజనము సీసా 1-కి	0-10
5. మూలశంకకు తైలము డబ్బి 1-కి	0-12
6. తామరతైలము, తాపర, తీటుకు	0- 6
7. కలరా మార్తలు, వాంతిభేదులకు	0- 8
8. తేలునుండు, తేలుకాటుకు సీసా 1-కి	0- 0
9. దంతశాలహరి, పండ్లపాటుకు	0- 0
10. కర్ణశాలహరి, చెవిపోటుకు	0-68
11. గజికి తైలము, గజిచీడులకు డబ్బి	0- 4
12. పసుళ్లకు తైలము, శిశువగుళ్లకు.	0- 0
13. కేలకు పండు సీసా 1-కి	0- 6
14. చందన అల్లెరు 1 ఔన్సు	2- 8
15. కుంభుకు తైలము, డబ్బి 1-కి	0- 8
16. చందమామము, పండ్లతోమటుకు	0- 2
17. సుఖభోగి మాత్రలు	1- 0

అమృతాంజనం డిపో, మదరాసు - బొంబాయి

వరచుచున్నది. అందుచే కాంగ్రెసుకు హాజరుగాక పోయినందులకు నాకు గలిగిన విచారము అత్యంతము. అయినను, కాంగ్రెసునభిగమ్యస్థానము జేరుట కొక సాధనము. సామ్రాజ్యస్థ స్వపరిపాలనమును పొందుట కిది యొక సహాయసంఘము. లక్ష్యము స్వపరిపాలనము. సాధనము కాంగ్రెసు. కాంగ్రెసు నిర్వాహకులు, సంస్కరణ విధానమును భగ్నముజేయ నెంచుచో, దానిని రక్షించు నిమిత్తము కాంగ్రెసుకు బోకుండుట నా విధియని తలంచితిని. సంస్కరణములను భంగపరచెడి తీర్మానములకు మా తోడ్పాటుగలదని తలంపకుండుట ముఖ్యమని, తలంచితమి. సంస్కరణములను భారతీయు లేకగ్రీవముగ నిరాకరించిన ఆంగ్ల ప్రజలు తలచుట కవకాశముండగూడదని మేము భావించితమి. అందుచే సంస్కరణములను రక్షించుటకును, స్వపరిపాలనమును కాపాడుటకును కాంగ్రెసు సభకు మేము బోకపోతిమి."

బెనర్జీగారి నమ్మకము సరిగాదనియు, వారి చర్య స్వపరిపాలనాభివృద్ధి నడ్డగించెనని, నేటి పరిస్థితులు తెలుపకనే తెలుపుచున్నవి. మితవాదుల చీలికవలన, సంస్కరణములను కొనసాగించుట కధికారవర్గమున కవకాశము గలిగినది. బెనర్జీగారు సంస్కరణములలో పాల్గొనిరి. దేశాభిప్రాయమునకు విరుద్ధముగ, వీరు మంత్రిపదవిని స్వీకరించిరి. "మాంటాగూ సంస్కరణములు దేశమును స్వరాజ్యమునకు చేరువకు చేచ్చె" నని బెనర్జీగారు మరిసిరి. కాని అసతికాలములో వీరి సంతసము నిరాధారమని తేటపడెను. వంగదేశమునకు మకుటములేని రాజనిపిలువబడిన బెనర్జీగారు, తుదకు మంత్రులగుటయు, సర్ బిరుదమును ధరించుటయు, పలువురకు విపాదము గలుగజేసెను. బెనర్జీగారు ఇట్టి గౌరవముల కతితుడు. సర్ బెనర్జీగారికన్న, బిరుదములేని బెనర్జీగారే దేశమున కత్యంత పూజనీయుడు. బెనర్జీగారు ప్రథమ రాజకీయ నిర్బంధితులను గౌరవము బడసిరి. కారాగృహ నిర్బంధము గౌరవహీనమని తలచెడిదినుములలో, దేశసేవకై కారాగృహమునకు పోవుట గౌరవప్రదమని బెనర్జీగారు చాటిరి. బెనర్జీగారి తెలివితేటలను వర్ణించుట యనవసరము. సివిలు సర్వీసు పరీక్షయందు త్తిరులై, స్వతంత్రముగ ప్రవర్తించినందులకు ఉద్యోగమును కోల్పోయిరి. కాని ప్రభుత్వమువారికి గలిగిన నష్టము, ప్రజలకును దేశమునకును లాభకరముగ పరిణమించెను. ఉద్యోగ పదవికి వెలుపలనుండి, బెనర్జీగారు అధికారవర్గమున కెక్కుడు ఉపద్రవకరు లయిరి.

వెనుకటి లిట్టను ప్రభువుగారి కాలమున, ఇల్ బర్టుబిల్లు, ప్రెస్సుచట్టము, ఆయుధ చట్టము మున్నగు నిర్బంధములన్నియో విధింపబడెను. ప్రస్తుతపు లిట్టను ప్రభువుగారు మరల బెంగాలు ఆర్డినెన్సును నిర్మించుట, పూర్వసాంప్రదాయానుగుణముగ నున్నది. బెనర్జీగారు రాకాలమున హోరాహోరిగ పోరాడి, తమ వక్రత్వసామర్థ్యమును, బుద్ధిప్రతిభను దేశసేవకై వినియోగించిరి. బెనర్జీగారి వక్రత్వపు ధోరణి, నేడు మోటుయినను, గ్లాడుస్టన్ ఫక్కిని బోలియుండెను. సర్ హెన్రీ నెవిన్సన్ గారు వర్ణించిన నటుల, సముద్రతరంగములవలె వాక్యము లొకటివెంట దొర్లుచుండెను. పదగుంభనయు, సమాస్తప్రయోగమును, కవిత్వధానితని బోలియుండెను. బెనర్జీగారు ఉపన్యసించుటకు వేదికయంత

యు గావలెను. ఒకమారు నిలచుట, ఒకమారు మోకరించుట, వేరొకమారు కూర్చుండుట, ఒకమారు గంభీరనివాదము, మరియొకమారు నెమ్మదిగ భాషించుట, ఇట్టి చిత్రవిచిత్రముల అభినయముతో గూడిన ప్రసంగము, సభ్యుల నుత్సాహమున తేలి యాడించుచుండెను. సురేంద్రనాథ బెనర్జీ, డబ్ల్యు. సి. బానర్జీ, లాల్ మోహను షోషాబోలు వక్తలు నేడుగానరాదు. ముప్పది వేలమంది దేశభక్తులు కారాగృహములకు వెడలిపోయి కాలమునందు, బెనర్జీగారి దేశసేవను సరియగురితని గ్రహించుట సుకరము గాకబోయినను ఆ కాలపు పరిస్థితుల నిమిత్తము గుర్తించవలయును.

కాంగ్రెసును నిర్మించిన వారిలో, బెనర్జీగారు రొకరు. కాంగ్రెసుకు హాజరుగటయే యుష్కదవ కరమనియు, సక్రమాందోంశనము సయితము రాజద్రోహమనియు, అధికారుల పరిపాలనమును ఖండించుట సయితము సేరమనియు, తలచెడి దినములలో బెనర్జీ ప్రభుత్వం తెలుల కష్టపడిరో యింతుక యూహించవచ్చును. విద్యాధికులే కాంగ్రెసుకు వ్యతిరేకముగ బనిచేసిరి. ఆంగ్లోహైందవుల ప్రాతికూల్యమును వివరింప సవసరములేదు. పవిత్ర సంకల్పులగు ధాదాభాయి నౌరోజీ, బెనర్జీ, మున్నగు మహానీయులు బీజమును నాటుటచేతనే, కాంగ్రెసునభివృద్ధి ముగ కొనసాగుచు, నేడు దేశసంస్థ లన్నిటిలోను మిన్నయై, ప్రజలకు అనధికార పార్లమెంటు సభయై, దినదినాభివృద్ధి గాంచుచు, ప్రపంచదృష్టి నాకర్షించుచున్నది. రాజకీయ జీవితమున కంతకును కాంగ్రెసునభివృద్ధి సానముగనున్నది. అట్టి మహాసభకు బెనర్జీగారు రెండు మార్లు అధ్యక్ష పదవిని వహించిన గౌరవము బడసిరి. బెనర్జీగారి జ్ఞాపకశక్తి అసాధారణము. బెనర్జీగారు, అచ్చొత్తించిన ఉపన్యాసమును పుస్తకసహాయము లేకుండ తూచా పొల్లుబోకుండ వప్పగించుట సభ్యుల కాశ్చర్యము గలుగజేసెను. అప్పటికప్పు డిచ్చిన ఉపన్యాసమునకును దీనికి భేదము లేకుండెను. బెనర్జీగారు తమ ఆరోగ్యమును కడు జాగ్రూతతో కాపాడుకొనుచు, దుర్వ్యసనములకు దూరమై యుండిరి. వారు స్థాపించిన రిపబ్లికన్ కాల, అత్యుచ్చదశయందున్నది. ఇండియన్ అసోసియేషన్, వారి నిర్మాణసామర్థ్యమును చాటుచున్నది. వారు స్థాపించిన బెంగాలి ప్రతిక, మిక్సెడ్ ప్రాముఖ్యము బడసెను. బెనర్జీగారికి మరలనూతన యవ్వనము లభించెను. బెంగాలీ, న్యూఐంపైర్, అను ఆంగ్లపత్రికలను, వంగభాషలో స్వరాజ్య పత్రికను వీరు నూతనముగ నిర్వహింప సమకట్టిరి. తమ జీవిత చారిత్రమును రచింప నారంభించిరి. మితవాద సంఘమును పునరుద్ధరింప దొడంగిరి. స్వరాజ్యపత్రికమును ప్రతిఘటించుటకు బూనుకొనిరి. కాని, వీరి నూతనసంచలనమును మృత్యువు అరికట్టెను. బెనర్జీగారి జీవితము, హైందవ రాజకీయ చారిత్రమునందెల్లపుడును ప్రకాశించుచునే యుండును. బెనర్జీగారి ఋణమును తీర్చుకొనుటకు, వారు గావించిన దేశసేవను, జూపిన కార్యదీక్షను, నువ్వక్తపరచిన త్యాగశక్తిని భారతీయు లనుకరించుటకన్న ఉత్తమమార్గము లేదు.

సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి కాత్మశాంతి గలుగుగాక!

లిట్టను ప్రభువు పద్ధతి మారుట

వంగ రాష్ట్రమున రాజకీయ ఖైదీలను విడుదల చేయదలచుట

రేపు రి ప లేదీ శనివారము నాడు లిట్టను ప్రభువు కౌలకత్తాకు వచ్చును

"లిట్టను ప్రభువు మరల వంగరాష్ట్ర ప్రభుత్వాధికారము స్వీకరింపగనే క్రొత్తపద్ధతిని అవలంబించునని చాలమంది గంభీరముగా భావించుచున్నారు. అందు రేపు రి ప లేదీ శనివారమునాడు కలకత్తాకు వచ్చును. లిట్టను ప్రభువు సంకల్పమునందు కృత్రిమము మాత్రమైనదే. అతడు సరళభావముతోనే యున్నాడు. అతనికి విషయమును గూర్చి యైన నొకసారి గట్టి నమ్మకము కలిగినచో దానిని దీక్షతో నెఱవేర్చుట నిశ్చయము. ప్రభుతో ద్యోగులుగాని వంగరాష్ట్రవాసులలో వేఫేరరు వంటివారు కొందరు కృత్రిమ వార్తలను లిట్టను ప్రభువుకు తెలిపి ఆతడు నమ్ము నట్లుగూడ చేయ గలిగిరి. ఇటుపైని రాజకీయ ఖైదీలను వదలినగాని రాష్ట్రమున శాంతిలుగదు. రాయబారములను పాపగవు. అని లిట్టను ప్రభువు బాగుగా నిపుడు గ్రహింప గలిగెను అని దేశబంధుదాసు- లిట్టను ప్రభువుల మధ్యవర్తులలో నొకరు యాధిగా తెలిపిరి.

ద్వంద్వ పరిపాలనమును సాగించుటకు దేశబంధు దాసు గారెన్నడును అంగీకరింపలేదు. ఫరీదుపూరులో దాసు గారొసంగిన ఉపన్యాసము నందలి భావముల వాధారము చేసుకొని యే దాసుగారు రాయబారములను జరిపిరని గూడ నాకు యాధిగా తెలిపినది.

లిట్టను ప్రభువు రాజప్రతినిధిగా నున్న సమయము నందే ఆకాలము చెఱసాలలనుండి వదలుటయు సురుద్ధారముల చట్టము ఆమోదించబడుటయు పాంచాలమున శాంతి నెలకొనుట యుగూడ జరిగినందున లిట్టను ప్రభువుకు శాంతి సాధనములందు గట్టినమ్మకము కలిగినది. కావున వంగరాష్ట్రమునందుగూడ నా పద్ధతినే లిట్టను ప్రభువు అవలంబించును. 1925 డిశంబరులోగా దౌర్జన్యములలో సంబంధములేని రాజకీయ ఖైదీల నందరినిగూడ వదలివేసెదరని తెలియపచ్చినది.

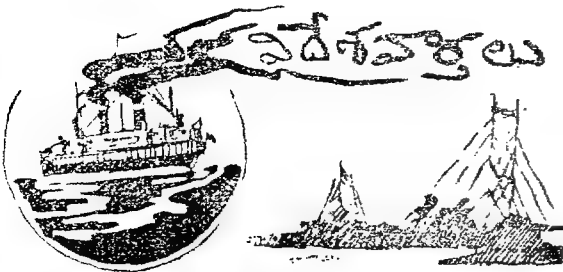
మంత్రివర్గము సేర్పాటుపుడని సేనుగుప్తగారి నడుగ దలచుట

లిట్టను ప్రభువు త్వరలోనే పండితమోతీలాలు నెహ్రూ గారితో సంభాషించును. మంత్రివర్గము సేర్పాటుపుడని సేనుగుప్తగారిని కోరును. స్వరాజ్యపత్రికము వారు మంత్రిపదవులను స్వీకరించు నిమిత్తము లిట్టను ప్రభువు ప్రభుత్వమువారు చాలవరకు సమాధానమునకు వచ్చెదరు. వంగరాష్ట్రమున స్వరాజ్యపత్రికము వారు మంత్రిపదవుల నంగీకరించినగాని యితర రాష్ట్రముల వారంగీకరింపరని దొరతనమువారు గ్రహించిరి.

శాసనసంఘాధ్యక్షుల

ముఖ్యములగు యితరద్యోగము లన్నిటిని హిందువులే వహించి యుండుటచే శాసనసభాధ్యక్షులకు స్వరాజ్యపత్రికము వారిక మహమ్మదీయుని పేరు నూ చిం ప వ లె న ని గాంధీ మ హాత్ము డు కో రె ను. మౌలా నా అ బ్దు లు కలాం అజగుగారి ఆమోదమును బడసి వెనుకటి మంత్రియగు ఫజలులు హకుగారి పేరును అధ్యక్ష పదవికి నూచింపవలెనని స్వరాజ్యపత్రికమువారు నిశ్చయించిరి.

ఆరంభములోనే శాసనసభలో పరాజయము నొందుటకు స్వరాజ్యపత్రికమువారు రంగీకరింపజాలరు. విజయము కలుగునను గట్టినమ్మకము కలిగినగాని ఎవ్వరినిగాని అభ్యర్థిగా నిలుప నంగీకరింపరు. వంగరాష్ట్ర శాసనసభలో స్వరాజ్యపత్రికమువారు రధిక సంఖ్యాకులుగా నుండలేదు గాన యితరుల సహాయ మనవసరము. స్వరాజ్యపత్రికమువారి క్రిడుకు ఆంగీకరించి సంతకము చేయుటకు ఫజలులుహకుగా రంగీకరించిరి. స్వరాజ్యపత్రికము వారు సహాయముచేయకపోయినను హకుగారికే మహమ్మదీయులందరూ ఓట్లు యిచ్చెదరు. వెనుకటిసారి మంత్రుల జీతముల బిల్లును దేశబంధు దాసుగారు తిరస్కరింపగోరినపుడు హకుగారు మున్నగు మహమ్మదీయులు సహాయము చేసినందుననే దాసుగారి పంతము నెగ్గినది గాననే స్వరాజ్యపత్రికము వారి ఖైదీగా నిర్ధారణ చేసిరి. (కలకత్తా తంతివార్త ఆగష్టు 6)

చీనా - ఇతర ప్రభుత్వములు

క్రొత్తబడంబడిక సంగీకరించుట

వాషింగ్టన్, ఆగస్టు 5:—చీనావిషయమై తొమ్మిది ప్రభుత్వమువారును జేసికొన్న ఒడంబడికను యునైటెడ్ స్టేట్స్ ట్యూ, మరెతర 8 ప్రభుత్వమువాగును అంగీకరించిరి. ఈ ఒడంబడిక గొప్పవిజయ మని చీనామంత్రి ప్రకటించెను. చీనాలో నూతన శక్తి మదయించుననిరి. ప్రాచ్యదేశములో వక్రోసిద్ధాంతమును ఆనలించుటకు కారణము అమెరికను రాజకీయవిన్నానమే యనిరి.

వేల్పు యువరాజు

5 తేది రిపబ్లిక్ నాకలో పెంటు హేలీనానుండి పయనమయెను.

బంగారు స్టాండ్డు

చర్చిలుగారి సమర్థన

లండన్, ఆగస్టు 5:—చర్చిలుగారు తీవ్రముగ బంగారు స్టాండ్డును ప్రవేశపెట్టుట లాభమని సవర్ణించిరి. లీస్టింగ్ గారు ఆ తేజవించిరి. మరింతదనిలేనివాంసంఖ్య హెచ్చుననిరి. బైటగర లుహెచ్చినను దేశములో ధరలు తగ్గలేదనిరి. ఆస్ట్రేలియా ప్రభుత్వమునకు గావలసిన సామగ్రిసంతన ఇక్కడగాక న్యూయార్క్ లో ఏర్పాటుజేయవలెనన్నమాట అందరకును చెప్పినదేయనిరి. బాధ్యతగలపక్షమువా రెవరును బంగారు స్టాండ్డుగూడ దనలేదని చర్చిలుగారనిరి. మనవిచర్యను దీసికొననిచో సామ్రాజ్య మందున్న ఇతరులు మనములేకుండగనే ఈ సిద్ధాంతమును ఆనలంబించి యుండెడివారు. బంగారు స్టాండ్డును ప్రవేశపెట్టెడివారు రూపాయిధరను నిలకడగజేయుటకు ఇండియా ఆలోచించ గలవనిరి.

బాగుపరిశ్రమకు సహాయము ఆక్షేపణీయమేగాని ఎగువతులమీద ఏదో మిషుబెట్టి పన్ను వేయువానికంటె మంచిదేయనిరి.

ఇద్దరు మునిగిపోవుట

లండన్, ఆగస్టు 6:—భారత వైద్యమున అధికారిగ నున్న క్రైస్టోఫర్ బెజిన్ వారు, ఆతని తమ్ముడు సెలవు రోజున మోటారుసంచారము బోయి బ్యాండులో మునిగి పోయిరి.

కత్తె ఆర్థరు

తాత్కాలికముగనైన వదల వీలులేదనుట

పార్లమెంట్, ఆగస్టు 6:—కత్తె ఆర్థరుగారు అనారోగ్యముగ లేరనియు ఒకనేళ్ల వైద్యచికిత్సగానికైనను చెఱసాల వైద్యాలయమునుండి బడయవచ్చుననియు అందుచే తాత్కాలికముగ వదలుటకు వీలులేదని నిరాకరించిరి.

ఇరాకురాజు ఆరోగ్య పర్యటనము

(ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రత్యేకతంత్ర)

బాగ్ దామ, ఆగస్టు 5:—ఫెసలరాజు బుధవారము ఆరోగ్యముకొరకు బాగ్ దామ వదలి యూరోపుకు ప్రయాణమైరి. కిజంబులు అగిరాజు జయగుగారు (ఫ్రెండు సోదరుడు) వచ్చే వారము లండనునుండి బాగ్ దామకు వచ్చి చేరెదరు. ఆంగ్లో-ఇరాకు సంధి కాలపరిమితి ఎక్కువ చేయబడవచ్చు నని ఫెసలుగారు ప్రయాణమునకు ప్రార్థన మూలించిరి.

రిపులు కాలయాపనము జేయుట

నంది రాయబారులతో సరిగా సంప్రదింపకపోవుట ప్యారిస్, ఆగస్టు 5:—మ్యూజిన్ పత్రిక ప్రకటించిన సంధివరతులకును, ప్ర్యాంకో స్పెయిను సంధివరతులకు పోలిక లేదు. ఈ వరతులు అధికారిత్వా అబ్బులకరింగారికి అంద లేదు.

రిపుల ఒత్తిడి హెచ్చుట

అస లీసంధివరతులు అబ్బులకరింగారివే యని క్యాపిటే ఓర్వేపత్రిక చెబుచున్నది. మ్యూజిడ్, ఆగస్టు 5:—శత్రువుల ఒత్తిడి హెచ్చుట చే మేలిల్లా రణరంగమును నేనలతో బలపరుచుచున్నారు.

రిపులు షరతులను నిరాకరించుట

ప్యారిస్, ఆగస్టు 5:—తంజేరు కంపబడిన అబ్బులకరింగారి రాయబారులు ప్ర్యాంకో స్పెయిను సంధివరతులను నిరాకరించిరి అధికార రీత్యా ప్రకటించిరి. ట్యూటనుకేగిరి. ఫ్రెయిమాడిరిరగాగారిని గలిసికొనిరి. సాధ్యాసాధ్యములను ఆయనతో చర్చించిరి. కాని అసలు విషయములను నిరాకరించిరి. ఇంతయు పరామలు స్పెయినువారును కాలుచేయనికూడ దీసికొనుటకు జేయుచున్నారనిరి. స్పెయిను ప్రతినిధులతో చర్చించుటకు వీరు జిజ్రాసులు కేగుచున్నారు.

మరాఠోను గాపాడవలెను

లండన్, ఆగస్టు 4:—అబ్బులకరింగారి ఎత్తులు ప్రెంచివారి కేమియు ప్రత్యక్షముగ తేయటలేదు. స్పెయిను, ప్రెంచివారి వరతులు స్పష్టముగ అబ్బులు కరింగారికి చెలియును. అవి ఆతనికేష్టములేవు. కాని నిరాకరించుటకు భయపడుచున్నారు. అందుచే తాను సంధికి ఎదురుజూచుచున్నాడనని ప్రపంచమునకు గొప్పగ చాటుచున్నాడు. అబ్బులకరింగారు ఊరక దాటుచేసి తిరుగుచున్నారని వార్తాపత్రికలు హెచ్చరించుచున్నవి. ఆతనిని తృటిలో నిర్బంధముజేయవచ్చును. అయ్యది ఆతనికి తెలియును, విదేశీయులను త్రోలివేయుటకు ఆతడు అనుకూలముగ సమయమునకై ఎదురుచూచున్నాడు. మరాఠోలో పోరాడుచున్న సైనికుల ప్రెంచిశిల్లలపట్ల పెయిన్లు ప్రధానామాత్యుడు సానుభూతిని జూపుచున్నాడు. చెనుకకుబోయిన నయ్యి, మందుకుబోయిన గోయి, తప్పించుకొనుటకు వీలులేదనిపెయిన్లుగారనిరి. మరాఠోనుగాపాడుకొనవలెను. లేదా ఆఫ్రికాకు స్త్రీకృత్యము వదులుకొనవలెననిరి. ఆఫ్రికాను వదులుకొన్న అధిపతి సామ్రాజ్యమునకు స్వస్తిజెప్పినట్లులే. మన ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము, ప్రపంచములో ప్రాంతు ప్రతిష్ఠ, పలుకుబడికి తిలోదకము లిచ్చినట్లులే యనిరి. ఖాళీజేసి పోవలెనని ఏ ప్రెంచివ్యక్తి సాహసించి జెప్పగలడనిరి.

ఇంగ్లీషు చానలును ఈడుట

మానుకొనుట

లండన్, ఆగస్టు 5:—నేటి మధ్యాహ్నము 1 గంటకు ఇంగ్లీషుచానలులో ఈడుచున్న కర్నలు ప్రేబ్బుగారు మానుకొనిరి.

వివర్నో గారిని ఉరిదీయుట

ఇటలీ సంతృప్తి

లండన్, ఆగస్టు 6:—బ్రిటన్ కాబూలుకు స్నేహరీత్యా పోలవొసగుటచే ఇటలీ జంపబడిన ఇటలీ వ్యక్తివిషయములో ముసాఫీరినిగారికి తృప్తిగల్గెను.

పెయిసూలుగారి యూరపు సంచారము

ఒడంబడికను విస్తరింపజేయవచ్చును

బర్గాడు, ఆగస్టు 5:—పెయిసూలురాజు ఆరోగ్యము కొరకు యూరపుఖండమునకు బర్గాడునుండి బయలుదేరెను. ఎవారి మార్గముగూడా బోయిరి. ఇతనిస్థానే రీజెంటుగ పనిజేయుటకు లండనునుండి వచ్చేవారము ఆరంభమున అమీరు అజీదగారు బయలుదేరి వచ్చేద రనుచున్నారు.

ఆంగ్లో ఇరాకు ఒడంబడికను మరికొంతకాలము విస్తారము ఆమలుజరిపవచ్చునని పెయిసూలురాజుగారు నూచించిరి.

స్వరాజ్యపక్షమువారి కార్యక్రమము

డెయిలీ హెరాల్డుపత్రిక ఆమోదము

లండన్, ఆగస్టు 5:—భారతదేశ ప్రత్యక్షతరము అను, కీర్తికతో, డెయిలీ హెరాల్డుపత్రిక ఇట్లు వ్రాయుచున్నది. యంసుఇండియాలో గాంధీగారి ప్రకటనము, బెంగాలు స్వరాజ్యపక్ష నాయకుడగు నేనుగ ప్రగారి యుపన్యాసమును జూడ ఇండియాలో నూతన సంరంభము ప్రారంభమగుననుటకు సంది యములేదు. దానుగారు గౌరవముతో జూపిన సహకార ఆభయమును బర్మెన్ హెడ్ ప్రభువు నిరసనభావముతో నిరాకరించిరి భారతీయులు ఆతని యుపన్యాసమునుబట్టి అనుచున్నారు. రాయబారులచే స్వాతంత్ర్యమురాదనియు ప్రయత్నముచే నచ్చు ననియు నిశ్చయించిరి. కష్టబడినగాని రాదని సంకల్పించుకొనిరి. కాన స్వరాజ్యపక్షమువారు పన్నుల నిరాకరణమును మొదలుపెట్టి కాసనోల్లంఘనమును ప్రారంభించెదరు. నిరంకుశప్రభుత్వమువారి ఉత్తరువులను నిరోధించెదరు. పార్లమెంటు పద్ధతుల బోలు నిరోధమునకు తోడు ఇతర నిరోధముగావలెను. హ్యాంప్డన్ సంగతిగ మన్నది. గాంధీగారి తత్వము ప్రకారము కాసనోల్లంఘనము దౌర్జన్యరాహిత్యముగ నుండవలెను. సాత్వికనిరోధ ముండవలెను. ఇది సాధ్యమునని జూపవలసియున్నది. కాని స్వరాజ్యపక్ష నాయకులు పూనుకొన్న ఇది చాలును. బర్మెన్ హెడ్ ప్రభువు 800000000 భారతీయులను ధిక్కరించిరి. దీనికి ప్రతిఫలము మానవకోటి అంతయు తెల్లబోయి వివక్షింపబడుచున్నది నుండును.

పోలండునుండి వచ్చిన జర్మనులకు సహాయము

ప్రషియా ప్రభుత్వముజేయుట

బెర్లిన్, ఆగస్టు 3:—జర్మను సహాయసంఘములు శరణాగతులకు వచ్చిన జర్మనులకు సహాయము జేయుచున్నారు. ఉపద్రవము తగ్గిపోవును. ఈవారములో 2000,3000 మందికి పోలములో పని ఇచ్చెదరు. 500 పిల్లలను వసతిగృహముల కంపబడుదురు. పంటకాలు, వైద్యసహాయము, పారిశుద్ధ ప్రయత్నములు సాగుచున్నవి. ఏర్పాటుగుచున్నవి.

అన్నిప్రమాదములేకుండ కట్టుదిట్టములను జేయుచున్నారు. ప్రషియా ప్రభుత్వమువారు 250,000 పానులు ఖర్చుపెట్టుచున్నారు.

ప్రషియా దేశీయమంత్రి వీరి గతినీజూచి భయకంపితుడాయెను.

హిండింబర్గుగారుగూడ

సహాయము చేయుట

లండన్, ఆగస్టు 4:—తత్కణము జర్మనులకు సహాయము చేయుటకు హిండింబర్గుగారు సమావేశము గావలెననిరి. వారి బాధను జూడలేకున్నారు. ఇంతవరకు ప్రషియా ప్రభుత్వ మంత్రి విన్నకున్నాడు గాని ఆతనినిగూడ చలించునటులేకసిరి. స్వయముగ ఈవిషయమై పూనుకొనునటులే జేసిరి. వీరికిదుప్పట్లు లేకుండుట జూచి నిర్విణ్ణులైరి వేలకొలది దుప్పట్లకు ఉత్తరువు జేసిరి వీరినిమిత్రము. పిల్లలకు అమృతాదు నొకవది. ఇది మరింత దుస్సహముగ మన్నది. గ్రామములందు ఈపిల్లలకు తగినస్థలము నేర్పాటుచేయించెద నని హెర్ నేవారింగుగా రభయమీయతలులు పిల్లలను విడిచియొండజాలవనిరి.

రూరును ఖాళీజేయుట

ప్యారిస్, ఆగస్టు 6:—అక్రమణ ప్రదేశములందున్న సైనికాధికారులు డెల్టార్గు యోనబర్గు రూరు అర్ధ ప్రదేశమును ఖాళీజేయుటకు ఉత్తరువుజేసిరి.

విషతుల్యమగు పథార్థముల

విషయమై ప్రవేశపెట్టబడిన చట్టమును ఇదివరకే ప్రభుత్వసభవారంగీకరించిరి. కామన్న సభవారంగీకరించిరి.

ఇద్దరు ఆమెరికనుల దుడుకుతనము

అమెరికా ప్రతినిధులు

యిద్దరును కఠినశిక్ష విధింపబడెను

మర్ర, ఆగస్టు 6:-గత జూలైమాసమున గవర్నమెంటు కంట్రాక్టరు, బ్యాంకురునగు రా|| సా|| భిశేవరు నాథగారిని యిద్దరు ఆమెరికాదేశముల మర్రయందు గొట్టిరి. పోలీసువారు ఆమెరికనులగు మెక్ విలియం, పీచిగార్లను చార్జిచేసిరి. వారు నాథగారిని జైలులోకి జేర్చి మేజిస్ట్రేటుగారి పేర్లపన్నుగారిచే విచారింపబడిరి. తీర్పు చెప్పబడెను. ముద్దాయిలిద్దరును కఠినపరకమును జరిమానాయు విధింపబడెను. వి. పి. సి. 825 డెక్లరేషన్ మెక్ విలియమున కారుమాసముల కఠినశిక్షయు రూ 500 జరిమానాయు విధింపబడెను. జరిమానా రా|| సా|| భిశేవర్ నాథుగారికి ముదరాగా నీయబడును. జరిమానా చెల్లించనియెడ మెక్ విలియం మరినాల్గుమాసములు కఠినశిక్ష అనుభవించవలయును. మూడుమాసములు కఠినపరకము పియోనీ అనుభవించవలయును. రూ 250 లు జరిమానా చెల్లించవలయును. జరిమానా ఫీర్చాడికి ముదరాగా నీయబడును. పియోనీ జరిమానా చెల్లించనిచో మరి రెండుమాసములు కఠినశిక్ష అనుభవించవలయును.

తీర్పునందు జైల్లా మేజిస్ట్రేటు గారిట్లు చెలిపిరి:-

రాయసాహెబు ముందుగ జగడమునకు కారణమని ముద్దాయిలు చెచ్చిన సాక్ష్యము నాకు సంతృప్తికరము గలేదు. భారతీయులపై ముద్దాయి సాక్ష్యులకు దురభిప్రాయయెడనున్నాను. అయినప్పటికిని పరిస్థితులను దిలకించుచు ముద్దాయిలు బాధితులుగలేరు. తన్ను ఎదుర్కొనిరినీ పేచీచెల్లుటలేదు. మెక్ విలియం పోరాటమునకు గారకుడేకాక అసమానమగునట్టి నింద్యవర్తనమును జూపెను. అది యెంతమాత్రమును తుమింపరానిది. త్రాగనివా రేరితని శాసనముక్రింద నేరములకు శిక్షింపబడుదురో తమంతటాము త్రాగి నేరముచేయువారు అంతసమముగనే శిక్షింపబడుదురు. త్రాగుట నేరము తప్ప." (అ. ప్రె.)

మతసంక్షతార్థము

మడిసిన సిక్కు-వీరుల గౌరవించుట

అఖండపాతము సంపూర్ణియ్యెను

సిక్కుసంఘ తీర్మానములు

జయతో, ఆగస్టు 6:-రాష్ట్రమువలె వివిధప్రాంతములందుండి నొక బ్రహ్మాండమున సమావేశము నేటి ఉధయమునకు యేర్పడెను. గురుద్వార గంగసారునుండి గురుద్వార టిచ్చి సాహెబువరకును సుమారు ఒకపావు మైలువరకును సిక్కుసంఘము వ్యాపించియుండెను. నేడు ఉదయం 7.15 గంటలకు 101 ఆఖండపాతము సంపూర్ణి అయ్యెను. మొదటిసారి జితసందర్భమున గత ఫిబ్రవరియందు జనిపోయిన సిక్కువీరుల గౌరవాధ్యక్షులు టిచ్చి సాహెబునందు అయిదు అఖండపాతములు జరిగింపబడెను. సిక్కునాయకులు ఉపన్యాసము లిచ్చిరి. మతసంక్షతార్థమె బరియైనవీరవరుల, ఖైదీలనుగురించి తీర్మానములు గావింపబడెను. తదనంతరము సమావేశము సంపూర్ణి గావింపబడెను. ఇతర సిక్కు నాయకులును సర్దారు తారాసింగుగారును సమావేశము అంతముగవరకును జయతోనందె ముండిరి. (అ. ప్రె.)

పంజాబురాష్ట్ర జాతీయ సంఘము

40 వ దేశీయ మహాసభాధ్యక్ష నామములు

సూచించిరి

లాహోరు, ఆగస్టు 6:-దేశీయమహాసభమున జరుగనున్న దేశీయమహాసభకు పంజాబు రాష్ట్ర జాతీయసంఘము, దా|| అన్నాసీ, సరోజినీదేవి, శ్రీనివాసఅయ్యంగార్లపేర్లు సూచించిరి. (అ. ప్రె.)

ఒడలు

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:-'మారియా' యొడ లండను జూలయి 80 వ తేదీ తపాలుతో బయలుదేరి పోర్టునెడ్డురేవు 5 వ తేదీ ఉదయము 5 గంటలకు చేరి మరల 10-30 గంటలకు బయలుదేరెను. (అ. ప్రె.)

రామారాయ కళామందిరము

రాజమహేంద్రవరము

రామారాయ కళామందిరము స్థాపించబడిన నాటనుండి పెక్కుమంది గౌరవనీయులు, ఐరోపీయులు, ఉద్యోగస్థులు గూడ వచ్చిమంచి పోవుచున్నారు.

శిల్పచార్య పి. కె. ఛాటర్జీ గారు

ప్రస్తుతము బందరు జాతీయకళాశాలలో శిల్పచార్యులు గ నున్న భారతప్రాచీన చిత్రకళాసంఘము వారసు ఛాటర్జీ గారు క్రిందటిసం 27వ తేదీన కలకత్తానుండి వచ్చుచున్న పుడు యామందిరమును దర్శించి రెండుదినములుండి యిచ్చట ఆంధ్రచిత్రకారులతో కళనుగూర్చి కొన్ని ముఖ్యవిషయముల చర్చించిరి. 28వ తేదీన కళామందిరమునందు సమావేశమైన కళాభిరుచిగలకొద్ది మందికి ఉపన్యసించిరి. అందుతామెట్లు యాచిత్రకళ నభ్యసించి యిచ్చు దర్శిరి. భారతీయచిత్రకళయొక్క ఆచర్యముల వెల్లడించు కొన్ని-ముఖ్యవిషయములగూర్చి తన అభిప్రాయముల వ్యక్తీ కరించిరి. తాము వ్రాసిన కొన్నిచక్రనిచిత్రపులను కళామందిరమునందు ఒకనాడు ప్రదర్శించిరి. స్థానికచిత్రకారులు, ప్రేక్షకులు వానిని గాంచి మెచ్చుకొనిరి. ఆంధ్రజాతీయకళాశాలలో ప్రాచీన చిత్రకళాశాఖకు చేరిన అశివిబాపిరాజుగారుగూడ తమ గురువుగారితో వచ్చియుండిరి.

ఈకళాశాల ప్రజల ఉపయోగార్థము స్థిరముగ తెరవబడినదని పూర్తిగా అందరికీ తెలియలేదు. ఈకళాశాల ప్రజావిజ్ఞానమును అభివృద్ధిజేసి వారిలో చిత్రకళాభిరుచిని కలుగుజేయువలెనను నుద్దేశముతో తెరవబడినది. అందు ప్రదర్శింపబడినచిత్రపులను జూచుట యందు ప్రజలుతృప్తిపాము గలిగియుండునని నమ్ముచున్నాను.

ఆంధ్రచిత్రకారులు

కీ|| శే|| దామెర్లరామారావు గారి అనుచరులగు యిచ్చి గున ఆంధ్రచిత్రకారులు శ్రద్ధతో పనిజేయుచున్నారు. వి. వెంకటరత్నంగారు (వెంట్లలో) ఖ్యాతిగాంచినవారు) శ్రీమతి డి. బుచ్చమ్మ శ్రీమతి డి. సత్యవాణి సి. సత్యనారాయణగారు పి. ప్రభాకరంగారు వి. వి. భంగీరథగారు వై. సుబ్బారావు గారు డి. అచ్యురాజుగారు, టి. రంగయ్యగారు మున్నగునారు. ఈచిత్రకారులు తమ నాయకుడు పోయినప్పటినుండి యిప్పటికి 50 చిత్రపుల తయారు జేసిరి. రామారావుగారికి కుడిభుజు యుండిన వి. వెంకటరత్నంగారు వీరిపనులను పరిశీలించుచున్నారు. ఈకళాశాల అభివృద్ధిగాంచగల చిహ్నములు చాల గలవు.

డి. వెంకట్రావు ఎం. ఎల్. టి.

అధ్యాపకురాలి ప్రకటన

ప్రదర్శిత చిత్రపులు

ప్రఖ్యాతాంధ్ర చిత్రకారులగు కీర్తిశేఖరై న శ్రీ దామెర్ల రామారావుగారి జ్ఞాపకార్థము రాజమహేంద్రవరమున దామెర్ల గృహముందు ఈభారతీయ కళామందిరము నెలకొల్పబడినది. ఇందు శ్రీరామారావుగారి ప్రసిద్ధచిత్రములు సహా నూటయేబది ఆరేళ్ళములును, వారిచే స్థాపించబడిన సర్వవిధితమగు ఆంధ్ర కళాపరివర్తకు చెందిన ఇతర చిత్రకారులు రచించిన పటము లనేకములును కలవు. ఈచిత్రము లన్నిటికి వరుస సంఖ్యలతో పీఠిక అమర్చబడినది. ఇవి యన్నియు మనోహరముగా మందిరమున అలంకరింపబడినవి. పీఠికలోనున్న చిత్రము లుగాక శ్రీరామారావుగారి ఆసంఖ్యాకములగు అభ్యున్నాపకచిత్రములు, దృశ్యచిత్రములు అట్టలలో అమర్చి ఒక బొత్తిగా కూర్చబడియున్నవి. ఇప్పటి ఆంధ్రకళా పరివర్త చిత్రకారుల నవీనా లేఖ్యములు సుమారు అరువదింటికొక మందిరముందు ప్రదర్శించియున్నాము. వాని సంఖ్య దినదినము వృద్ధిగాంచుచునేయుండును.

ఈమందిరము పౌరులకు శాశ్వతసందర్శనీయము ఉత్తమ జ్ఞానాభివృద్ధిదాయక మను నమ్మకముతో నీ మందిరము నిర్మింపబడినది. బుధవారములు తక్కువ తదితర దినములెల్ల ఉదయము 8 గంటల మొదలు 11 గంటల వరకును, సాయంత్రము 3 గంటల మొదలు 5 గంటల వరకును ప్రేక్షకులు దర్శించుటకు నై యామందిరము తెరచి యుంచబడును.

ఈమందిరమునకు మూడు విభాగములు కలవు. ప్రథమ భాగము (వనారా) నందు ఆంధ్రకళాపరివర్తవిధ చిత్రకారుల సాంప్రదాయక చిత్రములును శ్రీరామారావుగారి ప్రసిద్ధచిత్రములలో కొన్నియు ప్రదర్శింపబడి యున్నవి. ఈవనారాకు ప్రేక్షకులెల్లప్పుడును ఉచితముగా రావచ్చును. కాని తక్కిన

మందిరాంతర విభాగములకు అచ్చుచేసిన కళామందిరచిత్రనామా వలె పుస్తకమును కొనుక్కొని చేతనుంచుకొనిన ప్రేక్షకులు మాత్రమే రావలెను.

కళామందిరచిత్రనామావలె

ఈనామావలె గుండరమును చిన్నసొత్తము. దీనివల నాలుగణాలుమాత్రమే. ఇందు శ్రీ రామారావుగారి జీవితము సంక్షిప్తముగా తెలుపబడియున్నది. అట్లువై వారిచారిత్రాపటమున్నది. ప్రదర్శనచిత్రము లీపుస్తకమున నర్ణింపబడియున్నవి. ఈచిన్నసొత్తము చేతనున్నచో ప్రేక్షకులు చిత్రములను చక్కగా గమనించుటకు సహాయకారి అగుటయే గాక స్థలకుల మగు మందిరాంతరమున ప్రేక్షకుల ఒత్తిడి తొలగును. పరిష్కర్త శిల్పిలందరు ఈమందిరమునందే చిత్రముల రచించుకొనుచుందురు గనుకను, చేతినింజ పనికలిగియున్న వీరే పారిదర్శకులుకూడ నగుటవలనను వీరి సామాన్యకృషికి విశేషము అభ్యంతరము కలుగకుండ నీ నామావలె సహాయపడగలదు.

ఈప్రదర్శన చిత్రనామావలె పొత్తములు కళామందిర గౌరవ పారిదర్శకులకు లగు శ్రీయుత చామకూర సత్యనారాయణగారియొద్దను, వారి సహాయులగు శ్రీయుత యే|| సుబ్బారావుగారియొద్దను, మందిరముకడనే దొరకును.

పరిష్కర్తసంగాదులకు ఉచితప్రవేశము

అప్పుడప్పుడు పరిష్కర్తప్రకటన సమకూర్చుచు చిత్రకళాప్రసంగములకును, సంగీతాది తక్కిన లలితకళాప్రదర్శనములకును సాధారణముగా ప్రేక్షకులు ఉచితముగా రావచ్చును. ఆయాసందర్భములలో కళామందిరమున సమకూర్చబడు నీసమావేశములకు పౌరు లాహ్వానింపబడుదురు.

దామెర్ల గృహము } దామెర్ల సత్యవాణి
జూలై, 1925 } అధ్యాపకురాలు, శ్రీరామారాయ
కళామందిరము.

మంగళగిరి

(స్వకీయవిలేఖరి)

యూనియనుబోర్డు మీటింగు

శ్రీయుత చిత్రరంజన దాసుగారి యకాలమరణమునకు అందువలన దేశమునకు గలిగిన తీరనిలోటుకు ఈ సభవారు విచారించుచు, వారియొక్క సానుభూతిని కీ|| శే|| దాసుగారి యధ్ధాంగి వసంతా దేవిగారికిని, వారి కుటుంబమునకును యిందు మూలముగా తెలియజేయుచున్నారు. అను తీర్మానము 30-7-25 తేదీ జరిగిన యూనియనుబోర్డు మీటింగులో శ్రీయుత రామడుగు పానకాలుశర్మగారిచే ఉపపాదించబడి జనాభా అబ్దుల్ ఖాదరు సాహెబుగారిచే బలపరపబడి ఏకగ్రీవముగా నామోదించబడెను.

నవరణ

30-7-25 ఆంధ్ర పత్రికలో ప్రచురించిన సంగతులలో శ్రీయుత ముంతా కోశేశ్వరరావుగారు మా డిప్యూటీ ఠాకీల్దారుగా చార్జి పుచ్చుకొన్నట్లు తెలియ జేయుచున్నాను. వారు ముంతా కోశేశ్వరరావుగారు కాదు. వారిసోదరుడు "ముంతా కృష్ణారావుగారు" అని యుండవలయును.

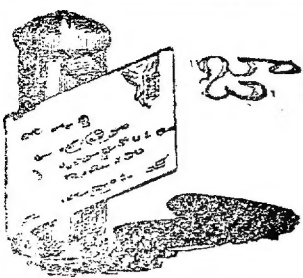
కొచ్చినశాసనసభ

ఎక్సైజువిభానము సభ్యులు తీవ్రముగ నిరసించుట కొచ్చిన, ఆగస్టు 4:-కొచ్చినశాసనసభ నిన్న తిరిగి సమావేశమయ్యెను. ప్రశ్నలకు సమాధాన మియ్యబడినపిదప, సంస్థాన మవలంబించుచున్న ఎక్సైజువిభానము అసభికారసభ్యులు తీవ్రముగ నిరసించిరి. బడ్జెట్గారకు వలయు గ్రాంటునుండి అసభికారసభ్యుల ఆసమ్మతిని దెలుపుటకు ఒకరూపాయి దగ్గింపబడెను. సంపూర్ణ నిషేధము దృక్పథమందుచుకొని యీశాఖ నడుపవలయునని అసభికారసభ్యులు నుడివీరి. సంపూర్ణ నిషేధము అమలునందు బెట్టుటకు సాధ్యముగాదని ఎక్సైజుసూపరింటెండెంటు చెల్పెను. అధికముగ ఆదాయము చేతురుగీరిని వ్యయము తగ్గనట్లును సంస్థానము ఎక్సైజువిభాన మవలంబించుచున్నదనియు స్పేచ్చగా యిష్టముచచ్చిన ఎక్సైజువిభానము సంస్థాన మవలంబింప వీలులేదనియు, ఎల్లక్రొక్కలయందును తిరువామ్మూరు, బ్రిటిషురాజ్యములచే కొచ్చి చుట్టబడియున్నదనియు, చుట్టుపట్లరాజ్యములవలంబించెడి ఎక్సైజువిభానమునకు భిన్నమైనవిభానము కొచ్చిన అవలంబించ వీలులేదనియు నూపరింటెండెంటు చెల్పెను. నిర్భయ మగువిభాన మవలంబించి త్రాగుడుతగ్గించి, అసతికాలములో సంపూర్ణ నిషేధ మవలంబించుటకు సౌకర్యము లేర్పరచవలసి యున్నదనియు సభగోరెను. తీర్మానము అధికసంఖ్యాకులచే ఆమోదింపబడెను. 19 మందిసభ్యులు తీర్మానమునకు అనుకూలముగను 16 మంది సభ్యులు వ్యతిరేకముగను ఓట్లునిచ్చిరి. (అ. ప్రె.)

1925 నాటి ఆగస్టు నెల. 7-వ తేదీ శుక్రవారము

మొసూరు గుట్టి ద్రమాటిక కంపెనీవారిచే ప్రవర్తించబడినది.
మొసర్న సి. బి. మల్లప్ప, జి. నాగేశ్వర రావు,
జి. హెచ్. వీరన్న మొదలగు స్వ.పరిపాలకులు కూడ గలరు.

జాబ్బులు.

అనంతపుర మండలము: స్వరాజ్యవత్తుము

విన్నపము

వందనములు. ప్రస్తుతము మనజిల్లాపరిషత్తులు దేశభక్తి దయమునకు తోడ్పడుటకుమారుగ దేశవివాశకరముగనున్నవి. ఏ నాడులేని బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరసమస్త ఈనాడు మనజిల్లా లో తలనూపుటయేగాక కాళ్ళతలలయ మేర్పరచుకొనునా య నెడి సందేహము కలిగించుచున్నది. గ్రామములలోనుండు ప్రజల కతులు మనజిల్లా పురోభివృద్ధికి కంటకములుగ నున్నవి. ఇట్టి పరిస్థితులలో దేశక్షేమము నాశించు ప్రతిమనజాని కర్తవ్యమే మి? స్వరాజ్యపాద్రీని బలపఱచి తద్వారా ప్రజలకు సరియైన ప్ర బోధము కలుగజేయుటయే మార్గమని మావిశ్వాసము. దానికై తగినయత్నములు జేయవలసియున్నది. ఆగస్టు 15 వ తేదీలో గ మన మందరము కలసి కార్యప్రణాళికలు యేర్పఱవలసినదిగ యుండును. మీయమాల్యములగు సలహాలు తాడిపత్రి లక్ష్మీ ప్రార్థన వారికి వెంటనే తెలియపరచవలసినదిగ ప్రార్థన.

ఇట్లు విధేయులు:— సి. నారాయణరెడ్డి, సంకటి కొండారెడ్డి, పెరవలి వోలిరెడ్డి, పాముర్తి గోవిందరెడ్డి, చా కూరు రంగరావు, పి. టి. కృష్ణమాచార్యులు, కె. యస్. రాఘ వాచార్యులు, కలవనీడు వెంకటరమణాచార్యులు, చెన్నంపల్లె వెంకట రంగాచార్యులు.

“దీనులు - వారికి ఆశ్రమములు”

ఇంగ్లండుదేశమునందు, ఎట్లు ఆశ్రమముల స్థాపించి ప్ర జలయొక్క వైతికాభివృద్ధి గల్గింప, సాంఘిక సేవకులు చేయు చున్నది ‘కారద’ పత్రికయందు తెల్పియుంటిని. మన దేశము నం దట్టియాశ్రమములు, కొలదిగా బయల్పడుచున్నవి. కాని వానికి ప్రజలు తగినంత ధనసహాయము చేయకుండుట వలన, ఆయా యాశ్రమస్థాపకు లెంతయు నిరుత్సాహులగుచున్నారు. ఆంధ్రపత్రికయందు వెల్లడిన పంచమలను శీర్షికవైగల వ్యాస ములం జదివినవారికి, ఇట్టి యాశ్రమములు, వానియందు జరుగు సత్సేన, వానిద్వారా నడుపబడుచుండు పాఠశాల లెంత యుప యోగమో, ఎంత యావశ్యకమో, సులభముగనే గ్రాహ్యమగును.

అట్టి యాశ్రమములలో ఎన్నదగినది, గుంటూరుజిల్లా పెదపాలెమునందున్న “శ్రీకృష్ణాశ్రమము”. దానిని శ్రీహను మంతరావుగారధికార్యవ్యవస్థాపకముతో, అనేక యిడువలకు లోనగుచు, చాలకాలమునుండి నడుపుచున్నారు. ప్రస్తుతము వంద బాలురకు ఉచితముగా భోజనముపెట్టి, విద్యగరప యుద్యు క్తులై యున్నారు. అందులకు దినమునకు 10 రూ॥లు ఖర్చు యగును. ఆధనము నెట్లులనై నచేర్చి వారికొసంగి ఆయుత్తమ ఆశ్రమమును నిలబెట్టి, దానినిగా సాంఘిక సేవకులందు మణి యగు శ్రీహనుమంతరావు గారికి పంచమ సోదరులకు సాయ మొనర్చు సదుపాయములు కల్పించుట ఆంధ్రుల ధర్మము.

ఇంగ్లండుదేశమునం దిట్టి సాంఘిక సేవకుల కెక్కుడు గౌరవము కలదు. ఇట్టి యుత్తములు ఆడంబరరహితపు జీవి తముల గడపుచు మానవాభ్యుదయమునకై ధన కాలనుఖముల త్యాగము చేయుచున్నారు. ఇట్టివారివలె యుండలేని పజలు వారి సత్కార్యములకు తోడ్పడుట ద్వారా చాల సేవ చేయగలరు. అవియు మంచికార్యమే!

తరతరములనుండి అధిగతియందు జిక్కి వృద్ధియనునది యెరుంగక సాంఘిక మర్యాదలకు దూరమై స్వార్థపరులైన స్వల్పభాషేతుల యజ్ఞానదేవతకు బలియై నానాకష్టముల నందుచున్న పంచమలకు విద్యాదాన మొనర్చుట, జ్ఞానముబొం దిన, జాతీయతనెరింగిన, సాంఘిక బాధ్యత బుద్ధికల్గిన ప్రజాసేవ యను ధర్మమును క్షేమించు దేశీయులయొక్క ధర్మముగాన “ఆంధ్రపత్రిక” చందాదారు లెల్లరు శ్రీ హనుమంతరావుగారి శ్రీకృష్ణాశ్రమమునకు సహాయము చేయుదురని నమ్మెద.

రంగనాయకులు,

బి. విల్. డి. యి. పి. (అక్కుపల్లె) పి. యస్. డబ్ల్యు.

మానెల్లారు

ది 27-7-25 న పొన్నేరితాలూకా మానెల్లారు గ్రామ మునందు కూడిన మహాసభలో యీక్రింది తీర్మానములు ఆమో దించబడినవి.

1. శ్రీ దేశబంధు చి త్తరంజనదాసుగారు కీర్తిశేఖరులయి నందుకు యీసభవారు చింతిల్లుచు వారికుటుంబమునకు సాను భూతిని దెల్పుచు వారి పవిత్రజీవిత నిరంతరస్మరణచిహ్నముగా వారి మూత్రార్కనూచకముగు దేశబంధు బిరుదముతో మా నెల్లారు పురమందొక గ్రంథాలయము స్థాపించి రిజిస్టరు చే యించి సదరు గ్రంథాలయమును సర్వవిధముల నిర్వహించుటకు యీ క్రిందతెలిపినవారిని మహాసభవారు నియమించిరి.

అధ్యక్షులు:—పొన్నేరి రామకృష్ణయ్యగారు, (దే వాంగపత్రికాధిపతి)

ఉపాధ్యక్షులు:—కొటనాప మల్లయ్యగారు.

కార్యదర్శి:—ఇనగంటి సూర్యనారాయణగారు.

ఉపకార్యదర్శి:—డి. కే. రాఘవులుగారు (శతావధాని)

గ్రంథాల మాధికారులు:— వినుకొండ వెంకటేశమ చార్యులగారు, దేవు వీరభద్రకృష్ణగారు, పొన్నేరి గురప్పకృష్ణ గారు, పొన్నేరి బాలయ్యకృష్ణగారు.

2. మానెల్లారు పురవాసులున్న ఆంధ్రగీర్వాణాధ్యక్షక భాషావిశారదులున్న మాతృదేశభాషాన దురంధులునగు (శ్రీ శ్రీ మైసూరు సంస్థానములో కీర్తిశేఖరులయిన శ్రీమాన్ జ్యోతిర్విద్యాభూషణ సహస్రావధాని కె. శ్రీనివాసా చార్యులగారి గ్రంథములను ఒకవీరువాతో సహా యీగ్రంథా లయమునకు అర్పించునట్లు వారికుటుంబము తరపున శ్రీమాన్ టి. య్. వై కుంఠమయ్యగారు వాగ్దత్తమిచ్చినందుకు కృత జ్ఞతనిచ్చుచు జన్మభూమికి వచ్చె దెచ్చిన మహానీయుని నిరంతర జ్ఞాపకచిహ్నముగా వారి ఛాయాపటమునుగూడ గ్రంథాలయ మునందు నెలకొల్పునట్లు యీసభవారు తీర్మానించడమయినది.

3. ఈగ్రంథాలయమునకు యీదిగువనుదహరించిన వారు వారిచ్చిన విరాళములుమాత్రమే గాక ఈక్రిందివిధముగా గ్రంథ సహాయమును యిచ్చునట్లు వాగ్దత్తమచేసినందుకు యీసభవారు సాదరణ పూర్వకముగ వందనము లర్పించుచున్నారు.

పొన్నేరి రామకృష్ణయ్యగారు ఒకవీరువాతో సహా వా రినదవున్న యావత్తు ప్రకములు డి. కే. రాఘవులుగారు వా రినదవున్న ఘమారు (100) పుస్తకములు. శ్రీమాన్ డి. వి. శే షాచార్యులగారు ఒకవీరువాతో సహా వారినదవున్న యావత్తు పుస్తకములు.

4. ఈక్రిందివారు వారికత్యానుసారము విరాళమునొస గుటకు మనఃపూర్వకముగా వాగ్దత్తమచేసినందుకు ఈసభవారు కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించుచున్నారు.

Table with 2 columns: Donor Name and Amount. Includes names like పొన్నేరి రామకృష్ణయ్యగారు, కొటనాప మల్లయ్యగారు, ఇనగంటి సూర్యనారాయణగారు, డి. కే. రాఘవులుగారు, బాలకృష్ణానిధి డి. వి. శేషాచార్యులగారు, వైఖానసపత్రికాధిపతిగారు, డాక్టరు టి. య్. వై కుంఠమయ్యగారు, కర్ణం గురప్పశిల్పగారు, గ్రామమునసబ్ కమిషిడగారు, మాచెర్ల మన్నారస్వామికృష్ణగారు, పొన్నేరి గురప్పకృష్ణగారు, పొన్నేరి బాలయ్యగారు, మాంగా గురుస్వామికృష్ణగారు, దేవు వీరభద్రకృష్ణగారు, వినుకొండ వెంకట శేషాచార్యులగారు, బ్రాహ్మణపల్లె దొరస్వామిగారు, పిట్టి చంగల్ కృష్ణగారు, ఆర్. ఆదికేశవులునాయుడుగారు.

శ్రీ శ్రీ గాంధీమహాత్ముని స్తోత్రముతోడను రాజకీయ స్తోత్రముతోడను జయజయధ్వనులతో సభ విరమింపబడినది.

పొన్నేరి రామకృష్ణయ్య అధ్యక్షులు.

చుండుకునూనె సిసా 1-కి 0-6-0

ఈ నూనెను రాచిన మండు, పొట్టురాలంట, బిల గోకుడుపుండ్లు మొదలగునవి మానును. దీనివలన వెండ్రుకలకుహాని గలుగక చక్కగ బెరుగ గవు.

అమృతాంజనం డిప్లో, బొంబాయి - మదరాసు.

ఆంధ్రనట సాహిత్యపరిషత్తు

శ్రీమన్మధ్యశాస్త్ర సంపన్నులగు శతావధాని కాశీకృష్ణమాచార్యులుగారి సంభాషణలు

పండితపథలు

గత గురువారపు ఆంధ్రపత్రికయందు బ్రహ్మశ్రీ పం డిత ప్ర. వెంకట సుబ్బయ్యగారు ఆంధ్రనాటక కళనుగురించి కొన్ని సందేహములను మిక్కిలి సరసముగా తీర్చిరి. అందు పేర్కొన్న నూత్రములు సమాధానములు శ్రీ ఆచార్యులవారి సంభాషణలలోనివే యగుటవలన సుబ్బయ్యగారి యుక్తులకు మరింత మెరుగుకల్గినది. అనుభవసిద్ధములగు విషయములను సంగ్రహించి శ్రీనాగరాజరావుగారి చర్చయందలి విషయము లను శ్రీ ఆచార్యులవారి సుభాషితముల దెలుగున రసజ్ఞులకు సంతృప్తికరమునట్లు పండిత సుబ్బయ్యగారు విఫలముగ వ్యాఖ్యాన మొనర్చియున్నారు.

శ్రీ ఆచార్యులవారి నూత్నములను పుస్తకరూపమున గుండరముగ ప్రచురించి నాటక సంఘములకును నటులకును రస జ్ఞులకును బహుమాన మొనర్పవలెనను ఉపాధు వెంకటసుబ్బయ్య గారికి మిక్కిలి కృతజ్ఞులము. నాటకకళాభిజ్ఞులను రసజ్ఞు లును విమర్శకులును సూతనభావముల నందుకొనుటలో నగ్ర గణ్యులలో నొకరును అగు శ్రీపురాణం నూరిశాస్త్రిగారు ఇది వరకే ఇట్టియూహకల్పి శ్రీ ఆచార్యులవారి సంభాషణలను ముద్రింప యత్నించుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. బహుమందికి శ్రీ ఆచార్యులవారు అనుజ్ఞ యొసగుట దుర్లభముగా న శ్రీ భారతీతీర్థసభ్యు లగు నూరిశాస్త్రిగారే, ఈప్రయతన గౌరవమును భారతీతీర్థసభ్యులకును, శ్రీ విజయనగరము మహా రాజుగారి ఆదరమును ఇట్టి యుద్యమమునకును సంపాదించి లుప్తప్రాయముగు రాజాదరమును తిరిగి సారస్వతమునకు సంపా దింతురని నాప్రార్థనము. అట్లుగాక భారతీతీర్థసభ్యులే ఈ యుద్యమమును పూనుకొన్నను సమృద్ధమే.

పండిత సుబ్బయ్యగారు సూచించినట్లు ముద్రసిద్ధ విద్వాం సులగు బ్రహ్మశ్రీ వేదం వెంకటరాయశాస్త్రి, మధ్యశ్రీ కాశీ కృష్ణమాచార్యులు, బ్రహ్మశ్రీలు రామగోవిందశాస్త్రి, నోరి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగార్లపంట్టి మహానీయుల ముఖమున నాటక కళాప్రబోధమును దేశమున సల్పుటకు భారతీతీర్థసభము ముందువిధమున అన్వర్థము కాబాలదు. వీరియుపన్యాసముల ఖర్చులను భారతీతీర్థ యాజమాన్యమున నిర్ణయింపబడిన విధ మున భరించుటకు స్థానికముగ నాటక సంఘములును సారస్వత సంఘములును సర్వసిద్ధముగ నుండునని వేరుగాచెప్ప పనియొం డదు. ఇట్టి వహోద్యమమును దేశమున సాగించుటయేగాక భరతముని బృందమువారు తమప్రయత్నములచే ప్రబోధమొనర్చు చున్నట్లును మరికొందరు విజ్ఞులు ఘంటాపథముగ నుడువుచున్నట్లును నాటకాది చిత్రకళలకు స్థానమొసగని కళాకాలలు కళాకాలలుగా పరిగణింప ననర్హములని వక్కాణింప నవసరములేదు.

రష్యా, ఫ్రాంసు, బెల్జిండు మొదలగు దేశములలో నేడు నాటకకళావిషయమున జరుగుచున్న విశ్వప్రయత్నములు కళాభిజ్ఞులగు మనవారికి తెలియనివికావు. రష్యాదేశమునందు కొట్టికత్తులు కొందరు నాటకకళోదరమునకు లక్షలకొలది ద్రవ్యమును కొంతమంది సంస్కృతల యధీనముగ సమర్పించిరి. దానిని మరల కోరకపోవుటయేగాక మరల నా సంస్కృతలు కోరగా మరల లక్షలను గ్రమ్మరించినను విషయమునుగూడ యెల్లరు నెఱింగియేయున్నారు.

మనదేశమునకు అట్టి యదృష్టము ప్రకృతము పట్టుకున్న ను పండిత సుబ్బయ్యగారు సూచించిన సదుద్యమమున భారతీ తీర్థ సభ్యులు కైకొని నిర్వహింతురు గాకయని బ్రాధించు చున్నాను.

మ. నరసింహారావు

బంధరు.

బెండుచేసిన భారతి సంపుటములు

1924 జనవరి సంచిక మొదలు ఆఱు సం చికల కొకసంపుటమువంతున మూడుసంపుటములు విక్రయమునకు సిద్ధముగ నున్నవి.

గట్టిబెండు- సగముతోలు, సగము క్యాలి కో గిల్లుపేరు- అందముగా నున్నది. ఒక్కొక్క సంపుటము వెల రు 4-8-0.

తెపాలావ్యయము ప్రత్యేకము.

భారతి ఆఫీసు, 7, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు

పంచాయితీ కోర్టులు

గవర్నరు మొట్టమొదట గ్రామకోర్టుల రికార్డుల మాసముల కొకసారి తహసీలుదార్లు తనిఖీచేయవలసినదిగా ఆర్డరు చేసి యున్నారు. వీరతి వ్యాపకములగుటచే యాతనిఖీ గుమాస్తామీదనే వీరు పదిహేయియైనారు. ఈ గుమాస్తాకు రివిన్యూకు సంబంధించిన ఒకశాఖయొక్క పని విధించియుండును ఈయన పని చేయుకాలము అందుకే సరిపోవును. కోర్టుల పని చూచుటకు న్యవధివుండదు. బలవంతముమీద కోర్టులపనిమాదా ఒప్పగింతురు. కోర్టుల రికార్డు ఆడిట్టుచేయు పద్ధతి వీరికి తెలిసియుండదు. కోర్టుకు సంబంధించిన రూల్సు పూర్తిగా చదివయుండరు. అతి విసుగుదలతో 1 లేక 2 మాసములకు తనిఖీచేయుదురు. ఆతనిఖీలో వీరు కనుగొనిన లోపములు సరియైనవి అయివుండవు. ముఖ్యమంత్రి లోపములను వీరు పట్టజాలరు. సివిలు క్రిమినలు స్వభావమే తెలియదు. వీరు యెవో వారికి తోచిన కొన్ని రిమాండ్లు చేసి తహసీలుదార్ల దస్స-కు చేయింతురు. ఈ తనిఖీలన ఏమి ప్రయోజనమో తెలియదు. ఈతనిఖీకొరకు రికార్డు పట్టుకు వెళ్లుట తెచ్చుట గ్రామ నాథులకు నియమింపబడుచున్నది. ఈ రికార్డు వర్జినలుగా నుండును. డౌబ్టికేటువుండదు. ఈ రికార్డులో డిక్రీలు ప్రాంతరీకోట్లు మొదలగు విలువగల రికార్డువుండును. పార్టీలు యీ గ్రామనాథులను పరచుకొని తమ న్యవహరములకు సంబంధించిన రికార్డు హరించుట సులభసాధ్యము. గ్రామనాథులు పూచీ విలువగలదిగా నుండదు. రసీదు వుచ్చుకొన్నను లాభములేదు. సాధారణముగా పెద్ద ఆఫీసులలోనే రికార్డు పోవుచుండును. ఇందువలన మిక్కిలి నష్టకర్తములు కలగటకు అవకాశముకలదు. ఈతనిఖీ కోర్టుల గ్రామములోనే జర్గుట సమంజసము. రి మాసముల కొకసారి తహసీలుదారుగారు పంచాయితీకోర్టు గల గ్రామము దయచేసి స్వయముగా రికార్డు ఆడిట్టుచేసి పంచాయితీదార్లను మునసబు కరణములను గ్రామనాథులను మీటింగుకు సమావేశపరచి లోపాలలోపములు చర్చించి బాగుండును. మునసబు కరణము గ్రామనాథుల పంచాయితీ కోర్టుకు వారువారు చేయవలసిన విధులు నిర్ణయించుటకును పంచాయితీదార్లు తెలియని సలహాలు పొందుటకును అనుకూలముగా నుండును. ఇందువలన పంచాయితీదార్లకు ప్రోత్సాహము కలిగి కోర్టు అభివృద్ధి చెందెను. కోర్టుపనులందు మునసబు కరణములు పెట్టు బాధలు నశించును. కోర్టుల గ్రామములో తనిఖీ అనునది పంచాయితీకోర్టులకే వర్తించదు. గ్రామముననుభవ కోర్టుకు వర్తించదు. మునసబులు కోర్టురికార్డు తనిఖీ తాలూకావద్ద జరుగవచ్చును. దీని కయినను తహసీలుదారు స్వయముగా తనిఖీచేయు టు త్రవము. మునసబులు తాలూకాకు అనేకసార్లు వెళ్లుచుండురుగనుక రికార్డు స్వయముగా పట్టించుకువెళ్లుటకును తనిఖీ చేయించి తెచ్చుకొనుటకును అవకాశము కలదు. పంచాయితీకోర్టుల ప్రసిద్ధింట్లు ఆనరరీ పనిచేయువారుగనుక భర్తలవల్ల కష్టములను భరింపజాలరు. తాలూకా 1-కి 8 లేక 10 పంచాయితీకోర్టులు వుండును. వీటి తనిఖీగ్రామములో జర్గించుట తహసీలుదార్లకు మిక్కిలి ప్రయాస కానేరదు. ప్రతి తాలూకాలోను గ్రామ కోర్టుల పని నిమిత్తం ప్రత్యేకగుమాస్తా వుండవలయును. వీరికి యితరశాఖలు పని నియమించరాదు. వీరు కోర్టులకు సంబంధించిన రూల్సు చదివి అనుభవము సంపాదించుటకు వీలుకలుగును. కోర్టులకు సలహాలు, సర్క్యూలర్లు మొదలగు కరస్పాండెంట్లు జరుపుటలో సుస్తీతమందా వుండును. ఈ స్వల్పఖర్చు యీ వుద్ద్యమాభివృద్ధి నిమిత్తం భరింపవలసియుండును.

వట్టి సత్యనారాయణమూర్తి
మాధవరం, కొత్తూరుతాలూకా.

ప్రకటన

“మా తాలూకు బెజవాడ అరండల్ పేటలో మ్యునిసిపల్ ఆసుపత్రికి సమీపమున యేలూరు రైల్వేను కాల్యలమధ్య నున్న ఘమూరు చతురపు గజములు 22000 యిరువై రెండువేల చతురపు గజముల వివేకన సలమును అనుకూలమయిన ప్లాట్లుగా విభజించి విక్రయించ యేర్పాటుచేసినాము. సదరుసలమువద్ద ఈరోజులగాయతు ప్రతినిత్యమూ వేలము వేయబడును. వేలము వరతులు వగైరాలు వేలము పాటనమయమున కనుగొనవచ్చును.”
బెజవాడ }
6-8-1925 } అద్దుమిల్లి గోపాలకృష్ణయ్య.

రాయదుర్గం

బళ్లారి జిల్లాలో రాయదుర్గంనుండి ఒక విలేఖరి ప్రకటనార్థమై యిట్లు బంసియున్నాడు:—
మదరాసు శాసన సభ్యులగు ఎ. రంగనాథంమహర్షులు గారు యిచ్చోటికి పుర జనులతో యూనియను విషయముల చర్చింప ఆహ్వానింపబడియుండిరి. యూనియను బోర్డువారు, పురములో యంగడివాడు లై సెన్సుతేనిది మిఠాయి పంచదారతో చేసినవి అమ్మరాదని కాసింపిరి. అంతట దుకాణదారులలో కలవరము కలిగెను. ఎ. రంగనాథంమహర్షులుగారు, యూనియను బోర్డువారికి తాలూకా బోర్డు వద్దనుండి వచ్చిన ఫర్మానా తిలకించి. చూచిరి. పంచదార తయారు జేయుటనే నిషేధింప నెంచిరిగాని, పంచదారతో జేయు తినుబడి పదార్థముల గాదని చెప్పి, ఆ విషయమును యూనియను బోర్డువారికి దుకాణదారులు విన్నవింపకొనిన అంగీకరింతురని చెప్పిరి. యూనియనుబోర్డు సభ్యులు తమచే నెన్నుకొనబడినవారే యగుటచే వారి నగౌరవపరచరాదనిరి. బోర్డువారైనను తమ తప్పు సన రించుకొన సిద్ధముగ నుండవలెగాని బెట్టుసరిగ నుండరాదనిరి.
నేషనలు కన్వెంషను సభ

మరునాడు రాజీ సత్రములో కె. బాలప్పగారి అధ్యక్షత క్రింద సభ జరిగినది. ముదల్యారుగారు కామనెట్టు చట్టము నందలి నిబంధనలగూర్చి చెలిపిరి. ప్రజలందరు సహాయము జేయవలసిన యావశ్యకత చెలిపిరి. జనమిత్రసభ యొకటి స్థాపించవలెనని సభలో తీర్మానించబడెను. 30 మంది సభ్యులగు జేరిరి. బాలప్పగారు అధ్యక్షులుగ నెన్నుకొనబడిరి. పిమ్మట నా సభ నేషనలు కన్వెంషను సంఘములో జేరెను.

నీటిలేమి

ఆ యూరిలో నీటిలేమిని గూర్చి పౌరులు మొఱబెట్టుకొనిరి. ముదల్యారుగారు ఈవిషయమున రెవెన్యూసభ్యునితోయిది వరకు చెల్లగా ఆయన నాయనిచెరువు బాగు చేయించుట గూర్చి చూచి చెల్వలసినదని బళ్లారి ఇంజనీరుగారిని కోరెను. నాయనిచెరువులో నీరునిలువదని ఇంజనీరుగారు చెలిపియుండిరిని మొదల్యారుగారు నడిపిరి. ఇంజనీరు తమ గ్రామమునకే రాతేరు. చెరువులో నేమియు లోటులేదు అని పౌరులు చెలిపిరి. అట్లైన యీవిషయము ఇరిగేషను కమిటీవారికి చెలిపెదనని ముదల్యారుగారనిరి.

వర్షములు లేకుండుటచే నూతులన్నియు యెండిపోయి ప్రజలకు త్రాగుటకైన నీరు చాలకున్నది. ప్రభుత్వమువారు దొడ్లన్నవారిలో నీరంతయు వేరొక రిజర్వాయరులోనికి తెండించి అచ్చటనుండి పురములో వివిధ భాగములకు పంచిపెట్టుచున్నారని మొదల్యారుగారు చెలిపిరి. వర్షలేమిచే పశువులకు గడ్డి, పచ్చికగూడ దొరకకున్నది. అడవులలోబోయి పచ్చిక తెచ్చుకొనుటకు ప్రభుత్వమువారు రాటంకపరచుచున్నారు.

ఈవిషయమై యిదివరకే దాఖలు వుచ్చుకొనిరిని మొదల్యారుగారు చెలిపిరి. రిజర్వ అడవులలో నుండి పచ్చికను ఉచితముగ కోసి తెచ్చుకొనుటకు అనుమతి నీయవలెనని కన్వర్సేటరుగారికి ఫీవు కన్వర్సేటరుగారు ఆర్డరువేసిరి. ఇకముందు పచ్చికను ఉచితముగ తెచ్చుకొనవచ్చును. నిమ్నజాతులవారు కట్టెలను గూడ ఉచితముగ తెచ్చుకొనుటకు అనుజ్ఞనిప్పించవలెనని కోరిరి. దాని విషయమున ప్రభుత్వమువారు అనుమతించుటకు సంకోచించెదరు. కట్టెలకై పచ్చిచెట్లనుగూడ సరికెదరని వారికి భయముగనున్నదని మొదల్యారుగారనిరి. అయినను కొన్ని కూపులను మాత్రము కట్టెల ప్రత్యేకించునట్లు వేసెదనెను.

రయితుల పన్నులు

ప్రభుత్వమువారు శిస్తుల నెక్కువజేయుటయే గాక గత సంవత్సరము శిస్తులను గూడము జరాయిస్తునుచున్నారని నాలుగేండ్లనుండి పంటలు పోవుటచే చెల్లించి వేసిన శిస్తులపెనగూడ మరల అధికముగా యిస్తునిన చాల కష్టముగ నుండునని రయితులు మొఱబెట్టుకొనిరి. ఇదివరకు భూమిశిస్తు నాలుగువాయిదాలపై చెల్లించుచుండిరి. డిసెంబరునెల మొదలు నాలుగు నెలలలో అంతయు చెల్లించుచుండిరి. కాని పంటలు పండకమును వేసిస్తు చెల్లించుట కష్టముగనుగావున ఫీబ్రవరి మాసమునుండి వసూలు జేయవలసినదనికోరగా, ప్రభుత్వమువారు నాలుగువాయిదాలను రెండు వాయిదాలుగా తగ్గించి, జనవరి, ఫీబ్రవరి మాసములలో పూర్తిగా చెల్లించవలెనని ఆర్డరు వేసిరి. ఇది ప్రాణ మిక్కిట ముగనున్నది. జనవరిలో 1/4 వంతు, ఫీబ్రవరిలో 1/4 వంతు పిమ్మట 1/4 భాగము వసూలు జేయవలసినదని వారుకోరిరి. ఇట్లు గోరువు తీర్మానములు గావించబడెను. మొదల్యారుగారు సభను వీడి కొన్ని గ్రామముల జూడబోయిరి.

కమ్మమహాజనసంఘమువారి

కొక హెచ్చరిక

మీరు 5-8-25 వ తారీఖున ఆంధ్రప్రదేశ్ లో విద్యార్థి వేతనముల విషయమై వ్రాసిన ప్రకటనను గాంచి విద్యార్థి బృందము చాల ఆనందించుచున్నది. కమ్మమహాజన సంఘము త్వరలో నిద్రనుండి మేల్కొని తగుకార్యమును జేయ సమకట్టుట ఆశాభంగమునకు ఆహూతులై యున్న చాలమంది పెద్దలకును, యువకులకును గూడ ఉత్సాహజనితముగ నున్నది. ఈవేతనముల విషయమై సహాయసంఘమువారి కొక సలహా నీయవలెనని క్రిందటి సంవత్సరమే తలచితిమి. కాని వీలలేక పోయెను.

విద్యార్థివేతనము లిచ్చుటలో కమ్మమహాజనసంఘము వారు కొంచెము ప్రాస్తద్భుష్టిని ప్రయోగించుచున్నట్లు 1922 వ సంవత్సరములో నిచ్చిన వేతనములబట్టిగాననగును. వారు ధనము నిచ్చునపుడు క్లాసువారీగా, వచ్చిన అప్లికేషనులను వేరుపరచి, ఒక్కొక్క క్లాసునందు చదువు విద్యార్థులందరికిని ఒకేమాదిరి గ వేతనముల నిచ్చుచుండిరి. ఒకేమాదిరి వేతనమును పొందుటకుగల హక్కు చదువుమాత్రమే అయియున్నది. ఎంత బీద విద్యార్థియైనను తదితర విద్యార్థులతో సమానముగ పొందవచ్చు! డైయుండెను. ఉదాహరణము: కుమారు నాల్గు ఎకరముల భూవసతిని గల్గిన స్కూలుపైనులు బీదవిద్యార్థికి రూ 40-0-0 యిచ్చిన ఒక ఎకరమున్న బీదస్కూలుపైనులు విద్యార్థికిగూడ నంతియే యిచ్చుచుండిరి. ఈపద్ధతి అంత భావ్యముగనుండుట లేదు. ఒకే క్లాసు చదువుచున్నప్పటికిని కడు బీదయైన, నింక యెక్కువ వేతనమునకు అర్హుడు కావలెను. చదువుకుతోడు ఆస్తివిషయమై గూడ విచారించి వేతనములిచ్చుట సమంజసము. ఈ అన్యాయము విషయమై క్రిందటి సంవత్సరము అంగలూరులో జరిగిన తృతీయ కమ్మవిద్యార్థిసభయందు విద్యార్థులొక తీర్మానమునుగూడ జేసియుండిరి. ఆ తీర్మానములను బహుశ సెక్రటరీగారికి పంపియుండవచ్చును. ఆ తీర్మానముల మహాసంఘమువారు గమనించినసేగాని విద్యార్థులకు ఉత్సాహము కలుగదు.

మరియు వేతనములకై విద్యార్థులనుండి చాల అప్లికేషనులు వచ్చుచున్నవి. కోరువా రందరికి ధనమిచ్చిన అపరిమితా నందము. కాని సంఘమునకు ఏం ధనములేదని విద్యార్థులకు తెలియదు. మీరు యెప్పుడు విద్యార్థులకు నుడువు విషయము గూడ నదియే, వచ్చిన అప్లికేషనులను సరిగ విచారింపక సహాయమును బొందవలసిన బీదవిద్యార్థులకు చాల నష్టము. ఈ విషయముల నాలోచించి తగుజాగ్రత్తో వేతనము లిచ్చుటకు ప్రాధానించుచున్నాను. విద్యార్థులకు సహాయముజేయుచున్నందులకు నందనములు.

ప్రత్యేకము వేతనము లిచ్చుటకు కమ్మమహాజన సాధారణ సంఘసభను జరుపుట ఆచారమైయున్నది. ఆ సంఘసభ్యులందరును ఈ వేతనముల విషయమై తగుశ్రద్ధను జూపవలసియుండురు. కాని యిదివరలో జరుగు మీటింగునందట్లు జరుగుచున్నట్లు గన్నడ... ఎరియు వారందరును యీ వేతనముల విషయమై విచారించుటకంటె సలభు లేక అయిదుగురు గల కొక కమిటీనియేర్పరచి మిగత సభ్యులు యితరవిషయముల చర్చించుకొనుటకుంచిది. ప్రత్యామ్నసికేషనునందును, విద్యార్థి యొక్క ఆస్తివరములను ఒక పెద్దమనిషియొక్క సర్టిఫై ప్రత్రము నుండును గావున తదితర సంఘ సభ్యుల సహాయము లేక వారేర్పరచిన కమిటీవారే వేతనముల మిగత జాగ్రత్తతోను, సంపూర్ణ విచారణతోడను నీయగలరు. ధనమునెంత నీయదలంచినదియు, కమిటీని యెన్నుకొను హక్కు సంఘసభ్యులందరికి యుండవలయును.

ఒకరు.

దీ డక్కన్ మిల్లు స్టోర్స్ కంపెని

లిమిటెడ్, బెజవాడ.

రై సుమిల్లులకు కావలసిన యావత్తుసామానులు సరఫరా మైన ధరలకు సప్లయిచేయబడును. ఎలెక్ట్రిసిటీ, సిమెంటు, సాల్ఫ్యూరైడు, జిప్సమ్, పాస్టింగులు, పైపులు, అన్ని పైజాలు చెన్న పురి రైల్వేప్రకారం బెజవాడలో డెలివరీ యివ్వబడును. ఒక బ్రయలుఅర్దరు యిచ్చినచో మాసరసతయ సామానుల యొక్క స్వాధీనము తమకే గ్రహించగలరు.

N. B. ఆయిత్ ఇంజనులు, స్టీంఇంజనులు, హెల్మెట్లు, వల్లరులు వగైరా షీవర్కి షూ చెన్న పురి కార్యాలయము 118 రు
అక్కినియన్ స్ట్రీటు, మద్రాసుకు వ్రాయ గోరినాము.

చెన్న పురి బజారుధరలు

1925-వసం|| ఆగస్టు నెల 7-వ తేది శుక్రవారము

1. ధాన్యములు

దనియాలు బా 1-కి రు 80 0 0 మొదలు 42 0 0 వరకు		
బియ్యము బస్తాలు	మొదలు	వరకు
కుసుమ తెనాలివి ,, ప 48 గలవి రు	14 0 0	15 8 0
నెల్లూరివి ,, డిటా	15 8 0	17 0 0
డిల్లి ,, డిటా	16 0 0	18 0 0
రాగులు రా. 164 బస్తా 1-కి	8 12 0	9 0 0
నవ్వులు ,,	20 0 0	24 0 0

2. పప్పుధాన్యములు

కందులు బస్తా 1-కి రు 205	12 8 0	18 8 0
నెనగలు ,, డిటా	11 12 0	12 4 0
పెసలు ,, డిటా	14 0 0	15 0 0
మినుములు ,, డిటా	15 4 0	16 8 0
ఉలవలు ,, ర 164	8 8 0	9 0 0

3. నూనెవస్తువులు

నవ్వులనూనె బా 1-కి	154 0 0	155 0 0
నెయ్యి మ 1-కి	14 0 0	25 0 0
కొండా పురంజేరు నెనగపప్పుబా 1-కి	60 0 0	65 0 0
ఇతరప్రదేశము ,,	55 0 0	59 0 0
వేరు నెనగనూనెగాగుబా 1-కి రు 124 మిషన్ నూనె	122 0 0	
అముదము బా 1-కి	124 0 0	125 0 0

4. చిల్ల రవస్తువులు

చాయపసుపు బా 1-కి	100 0 0	
కురపసుపు ,,	45 0 0	50 0 0
మిరపకాయలు(గుంటూరివి)బా 1-కి	100 0 0	110 0 0
గుంటూరుపాయకట్టు నీలిమందు మణుగు 1-కి రు	45,50	
కాళహస్తీపాయకట్టు	55,60	
తెల్లము బా 1-కి	35 0 0	45 8 0
చింతపండు బా 1-కి	40 0 0	60 8 0

5. ఇనుము

వట్టారకం బా 1-కి	29 0 0	33 0 0
చదరం ,,	30 0 0	33 0 0
రవుండు ,,	35 0 0	40 0 0

6. లోహములు

వెండి 100 శ.లంకు	71 0 0	74 0 0
బంగారము, తులము 1-కి	21 4 0	21 8 0
సవరము 1-కి	18 7 8	
ఇత్తడి బా 1-కి	260 0 0	262 0 0
రాగి డిటా	285 0 0	286 0 0
అస్కాచక్కెర 226 పా గలవి	80 4 0	

7. రంగులు అలిజరైను

ఆవుకృష్ణము 20 డిగ్రీలు	75 0 0	
తొట్టికృష్ణము డిటా	,,	,,
సింహం డిటా	,,	,,
గుర్రం డిటా	70 0 0	

8. దూది

బో వెట్టుబారున 1-కి	రు 800 0 0	
ఎల్నాడు దూది ,,	215 0 0	

9. నూలు

కోయంబత్తూరు నెం 10 $\frac{1}{2}$ పెటై 1-కి	7 4 0	
మధుర నెం 12 $\frac{1}{2}$ పెటై 1-కి	4 12 0	
పుల్లూరు యేనుగ నెం 8 $\frac{1}{2}$ పెటై 1-కి	7 4 0	
అహమదాబాదు నెం 12 $\frac{1}{2}$ పెటై 1-కి	7 4 0	
నూశయేనుగ నెం 20	9 8 0	
జపాన్ నెం 20	9 8 0	
,, నెం 40 ఏ లేటిలు అయినను	12 0 0	
సద్యాక్ నెం 24 $\frac{1}{2}$	10 0 0	
14 $\frac{1}{2}$ క్విలక్ పక్షి	7 8 0	
నెం 20 తెన్ని సింహం యీటె	10 8 0	
నెం 22 ,,	10 12 0	
నెం 12 $\frac{1}{2}$ తెన్ని సర్కు ను	8 0 0	
నెం 14 $\frac{1}{2}$,,	8 12 0	
నెం 12 $\frac{1}{2}$ అల్లెన్ను	7 4 0	
నెం 12 $\frac{1}{2}$ యిలుపట్టి	7 4 0	
నెం 22 $\frac{1}{2}$ రంగవిలాస	9 10 0	
నెం 14 $\frac{1}{2}$ రాదాకృష్ణము	7 4 0	

మీ వెంట్రుకలను వెంచుడు.

మీయొక్క శరీరమును ఎటుల పోషించుచుంటిరో అటులనే మీరు మీ వెంట్రుకల విషయములో గూడ ప్రస్తుత శాస్త్రీయమైన పరిశోధన ననుసరించి పోషించవలెను.

కామినియా నూనె

(రిజిస్టరు)

కామినియా నూనె ప్రసిద్ధి కెక్కిన వస్తువులే కాస్త్రీయ ముగా తయారుచేయబడినది. ఇది శరీరములు పెంచుటకు గాను మంచివస్తువు. ఇది వెంట్రుకలయొక్క మొదలగు కావలసిన సహాయమును చేయుచు పోషించుచుండును. దానిని ఉపయోగించినయెడల యిదివరలో రాశిపోవుచున్న వెంట్రుకలను రాలిపోకుండ కాపాడును, చుండు మొదలగు వానిని తలలో కలుగ నియ్యకుండ కాపాడుటయే గాక, వెంట్రుకలను పట్టువలె, మృదువుగాను, అందముగాను పెంచును. అంతియే గాక ఇది చర్మమును శుభ్రముగా నుంచి మెదడునకు చల్లనమును కలిగించి శుఖము నిచ్చును. ఇన్ని మంచిగుణములు కలిగిన యీ కామినియా నూనె స్త్రీలకు, పురుషులకు, పిల్లలకు వర్తనపాదము. దానియొక్క ఆధిక్యమునకుగాను, చెన్న పురి ప్రదర్శనములోను, డిస్కామా ఆఫ్ మెరిట్స్ చెన్న పురిలోను, అలహాబాదు ప్రదర్శనములోను బంగారు పతకములను బహు

మతిగా నొసంగిరి. ఒక బుడ్డి ధర 1-0-0. ఖర్చులు 0-6-0 ఎక్స్ట్రా. 3 బుడ్డు ధర 2-10-0. ఖర్చులు 0-12-0 ఎక్స్ట్రా.

పై కామినియా నూనె ప్రతివ రక్తనివర్ధన, పుష్కలములయందును, పల్లెలలోను విక్రయింపబడును. లేకున్న సోల్ యేజెంట్లు:-ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్స్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీ 155 జుమ్మామసీదు, బొంబాయి అని వ్రాసిన

మీకు ఏ సువాసన ద్రవ్యము లేక అత్తరు కావలసియున్న

ఆటోదిట్ బహారుకు వ్రాయుడు.

ఆటోదిట్ బహారు అత్తరు లన్నిటిలోను ఉత్కృష్టమైనది.

ఇది సువాసన ద్రవ్యముగాను, అత్తరుగాను గూడ ఉపయోగపడును.

కొన్ని చుక్కలను మీ చేతి రుమాలుమీద చల్లనయెడల కమనీయమైన

సువాసన అన్నిదేశలను వ్యాపించును. ఇది దీనియొక్క ఆధిక్యమునకు

కలకత్తా ప్రదర్శనములో బంగారుపతకమును బడసెను.

1/2 అవున్సు బుడ్డి ధర రు 2-0-0 | 1 ట్రాం బుడ్డి ధర రు 0-12-0

1/2 అవున్సు బుడ్డి ధర రు 1-4-0 | వి. పి. ఖర్చులు ప్రత్యేకము 0-6-0

సోల్ ఏజెంట్లు:- ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్స్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీ,

155 జుమ్మామసీదు, బొంబాయి.

Powell's Extract of Golden

(4321)

పవలుగారి అమోఘమైన గెనో

నెగ రో గ ము నకు

అద్భుతమైన గుణ మిచ్చును.

ఆంగ్ల ఆయుర్వేద ఔషధములనుండి తయారుచేయబడినది.

నెగ రో గము, మేహ రో గములు, మూత్రాశయము, మూత్ర పిండములయొక్క వాపు, శుక్ల నప్తము, బలహీనము, వీపులోనొప్పి మొదలగు వాటిని ఇది నమ్మకముగా కుదుర్చునట్టి దివ్యౌషధము.

గుణము:- 6 మోతాదుల గెనోను పుచ్చుకొనిన తక్షణమే స్రవణము తప్పక నిలుచును. మరియు మూత్రసంబంధమైన చిక్కులన్నియు మాయమగును. మూత్రమందుండు మంటకూడ తగ్గును. దానియొక్క గుణము తెలియుటకై ఒకసారి దానిని వాడవలెను.

తీక్షణమైన న్యూధికి బుడ్డి నెం 1 ఒకటికి ధర రు. 1-4-0.

దీర్ఘ న్యూధికి బుడ్డి నెం 2 ఒకటికి ధర రు. 1-8-0.

మా దివ్యౌషధములను సుప్రసిద్ధమైన దుకాణము లన్నిటిలోను దొరకును.

మా చిత్రవిచిత్రపు క్యాటలాగునకై వ్రాయుడు.

ఉత్తరము లన్నియు ఆంగ్ల భాషలో వ్రాయవలెను.

N. Powell & Co.,

Manufacturing Chemists,

Lamington Road, BOMBAY

అమృతాంజనము

చక్కనిదబ్బితో నహా సీసా 1-కి రు 0-10-0; డజన్ 1-కి రు 6-4-0. ప్ర తియింట న. ఉదగినది.
అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుశెట్టి వీధి, మద్రాసు లేక, బొంబాయి

క్రీరబలాత్మలము

వాతరోగములకు వ్యజాయము వంటిది. వలబారుదేశమునుంచి ప్రఖ్యాతిని పొందినందు. ఆంధ్రులు ఇదివరకు, అనుభవించి యెరుగని దగుటచేత శ్రీ

ముక్త్యాలరాజుగారు బహుధనము వ్యయించి, తమ సంస్థానవైద్యులచే తయారుచేయించి అందరికి లభ్యమగునట్లు చేసినారు. ఈతైలము అన్ని వాతవ్యాధులను బోగొట్టును. మనోవ్యాధిగలవారలకు, పిత్తప్రకృతిగలవారికి మిక్కిలి మంచిది. సరములకు బలమునుగలిగించి శరీరదృఢ్యమును పెంపొందించును. చచ్చుబడిన శరీరము గలవారికి, సుఖివ్యాధులచే బాధపడి సంభోగశక్తి కోల్పోయినవారికి మంచిది. వాతరోగులు అనేకమంది దీనిని నేవించి విముక్తులయినారు. మాయభవము. పాతవ్యాధులకు ఇంతటి మందులేదని నమ్మకము గుదిరినది. డాక్టరు కోమసుగారుగూడ మెచ్చుకొన్నారనుటను బట్టి దీని ప్రాశస్త్యము తెలియ గలదు. సంస్కారాధిక్యమునుబట్టి మాడుబిధములుగా తయారుచేయబడినది. తాహతునుబట్టి వీడికానలిన వారు దానిని తప్పించుకొనవచ్చును. జ్వరము వాడుబిధము మందుతో పంపబడును. ఇది పైపర్వమునకే గాక లోపలికి పుచ్చుకొనుటకు నవయోగించును. 7 సార్లు ఆన ర్తితమైనది. 4 అవున్సులు 2-0-0. 21 సారి ఆన ర్తితమయినది 4 అవున్సులు 5-0-0. 101 సారి ఆన ర్తితమయినది 1 అవున్సు 3-0-0 4 అవున్సులు 12-0-0 ఎక్కువగా తీసికొనువారికి కమిషను రేటు: పొట్టుభిర్లు వేరు.

అడ్రసు:— మేనేజరు, ఆర్వర సాయనశాల, ముక్త్యాల, కృష్ణాజిల్లా.

జర్తనీ వారి కిమ్మాల వ్యాధిని నివారించుట ఎట్లు తెలియును.
ప్రపంచమందు అంతటన్న వేనకువేలమంది హడెన్ సాను వాడి స్వస్థత చెందియున్నారు.

గొప్ప జర్తనీ మాలవ్యాధినివారణి. బర్లిన్ షేట్టు విశ్వవిద్యాలయ క్లినిక్ నందు మాలవ్యాధికి గల జ్వరము హడెన్ సాన్ యొక్కటియే. హడెన్ సా తప్పక మాలవ్యాధిని ఎండబెట్టి, రాలునట్లు చేయును. మరి యొకక్షణముకూడ వ్యాధిచే బాధపడవద్దు. నేడే ఒక ట్యూబును కొనుడు. ధర 1 కి రు 2-4-0 ప్రత్యేక స్పాటుతో పెద్దనెబడి గలదు. పూర్తిగా తృప్తిలేనిచో పైకము వాపసీయబడును.

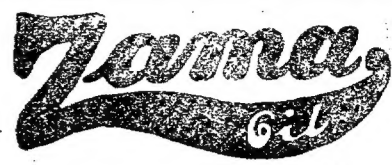
చురుకుగా పనిచేయునట్టి ఏజంట్లు కావలెను.

Sole Agents:—THE INTERNATIONAL TRADERS,
1961 Sankdi Sheri. Telegram.—"Special. AHMEDABAD
Agents for Andhradesa:—Mr. K. A. RAJU, Goraga, Post Vissakoderu, Tp. Bhimavaram Kistna Dt.
Agents for Madras Presidency:—
Messrs, DADHA & Company, Esplanade, MADRAS
Agents for Mysore & Goorg:—
Messrs JONES & Co., No. 5, Gundopenh Street, Bangalor ity.
AGENTS for Travancore:—
KRISHNA & Company, Trivandrum.

విర్రవిబంద్

20 దినముల మందు 3-0-0 వి. పి. చారి ప్రత్యేకము.

విర్రవిబంద్ మనుజునకు బలము - సంసారసుఖమే గృహసునకు సుఖము సీరై పోయిన వీర్యమును గట్టిపరచి ఎటువంటి శుక్లవర్ణవ్యాధినియైనా రూపుమాపుట కిందు లోకప్రసిద్ధి కెక్కినది. మూత్రములోను, స్వప్నములోను, స్త్రీ ప్రసంగములోను వీర్యము నష్టమగుచున్న తక్షణం నిలిపివేయును. ఎంతబలహీనుడైనను ముసలివాడైనను 1 మాత్ర శయనించునపుడు నేవించిన ఒకటి రెండు గంటలలో నరములకు అద్భుతముగా శక్తి కలుగును. ముసలి తనమును పోగొట్టి నూతనయావనము బలము కలిగించి సంతాన మొసగుటలో సంతోషి. 2 సీసాలతో నపుంసత్వము తొలగును. గుణమియనినో సొమ్ము వాపసుకూడ లెక్కలేనియోగ్యతాపత్రము లందినది.
అమృత రత్నాకరము 45, బందరువీధి, మద్రాసు.

ఏజంట్లు కావలెను

తలనొప్పి, యిక్ష్మముంబా, చేయి కాలు పట్టుకొనుట, పంటినొప్పి మొదలగువ్యాధులను ఒకక్షణములో పోగొట్టుగల ఖ్యాతిజేందిన "జామాతైలమునకు" సమముగు మందు వేరేది యు లేదు. చాల యోగ్యతాపత్రములను పొందియున్నది. బు డ్డి 1, కి అణాలు 6 యిచ్చి ఉపయోగించి జూడుడు.

అమర్ చెందు, శోభాచెందు

యింగ్లీషుమందు పలనరకు సల్ఫూరిక్, నైట్రిక్, మొరాటిక్ ఆసిడ్లు, వ్యాపారస్థులు, నెం. 63 నైనపునాయునివీధి, మదరాసు.

రత్న పురుష లేహ్యం

శుక్లవర్ణమును పోగొట్టి బలముగలుగజేయు అద్భుత లేహ్యం. ఏకారణముచే సంభవించిన శుక్లవర్ణమైనను పారదోలు నని అనేకులు కొనియాడినారు. ఈలేహ్యమునల్ల వచ్చినదగ్గు, మూత్రరోగములుకూడా తగ్గును. డబ్బీ రు 3-4-0.

శగలేహ్యం:—ఏవారి శగనైన కుదుర్చు అద్భుత మందు. డబ్బీ రు, 1-8-0 లు.

పూర్వచంద్రోదయము

క్షయరోగములు, శుక్లమేహము మొదలగు పదు డ్డరోగ ములు తగ్గించు రాజోషధము. తు 1 కి రు 14 లు. పట్టాభిరామ వైద్యశాల గోదావరిజిల్లా(రాయవరం)

ఆయుర్వేద భూషణ నారి రామశాస్త్రిగారి మధుమేహనాశని

మధుమేహముకు, అతిమూత్రముకు వల 80 మాత్రలు రూ 5/- ఆయుర్వేద నిలయము, బెజవాడ.

మదనకామేశ్వరిలేహ్యము

బలహీనుల పొలిటి కల్పవృక్షము—మేహము, నిక్కాక, నిస్సత్తవ, శుక్లవర్ణము అతిమూత్రము మొదలగు, వాటిని హరించి మంచి బలమును, వీర్యవృద్ధిని సంభోగ శక్తిని, సంతానప్రాప్తినిగలిగించు వరప్రసాదము. రెండుడబ్బీలు చాలును. 20 తులముల డబ్బీ రు 1-4-0

పాలగుంధి లేహ్యము—రక్తమిడికి శ్రేష్ఠమయినది. సహమేహము, మేహపాదలు, మచ్చలు, ఇతరవర్షరోగములు క్షిణవోషణలు, మొదలగువాటిని హరించును. 4 డబ్బీలు చాలును. 20 తుల డబ్బీ రు. 1-4-0; వి. పి. ఖర్చులు 8 పి. సి. పి. అందు కో, ఆయుర్వేదసమాజం పెరిదేపి. (నెల్లూరు)